

**KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN
AĞRI İLİNDE YERLEŞME ADLARININ ANALİZİ**

Nafiye SÖYLEMEZ

Yüksek Lisans Tezi

Coğrafya Anabilim Dalı

Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

2022

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Nafiye SÖYLEMEZ

KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN
AĞRI İLİNDE YERLEŞME ADLARININ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

AĞRI 2022

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “*Kültürel Coğrafya Açısından Ağrı İlinde Yerleşme Adlarının Analizi*” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

(18.06.2022)

Nafiye Söylemez

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
TABLolar DİZİNİ	vi
HARİTALAR DİZİNİ	vii
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xii
KISALTMALAR	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Kültürel Coğrafya	3
1.2. Toponiminin Alt Dalları ve Tür Sınıflandırması	4
1.3. Toponiminin Dünyadaki Tarihsel Gelişim Süreci	6
1.4. Türkiye’deki Toponimi Çalışmaları	6
1.5. Ağrı İle İlgili Toponimi Çalışmaları	8
1.6. Araştırmanın Amacı.....	9
1.7. Araştırmanın Hipotezi ve Alt Problemleri.....	9
1.8. Araştırmanın Önemi ve Sınırlılıkları	10
1.9. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Araçları	10
1.10. Araştırma Sahasının Konumu.....	10
1.11. Araştırma Sahasının Genel Coğrafi Özellikleri	13

İKİNCİ BÖLÜM

2. AĞRI’DA YER ADLARI	17
2.1. Ağrı Kent İsminin Tarihsel Gelişim ve Değişimi.....	17
2.2. Ağrı Merkez İlçe ve Köyleri	18

2.3. Diyadin ve Köyleri.....	43
2.4. Doğubayazıt ve Köyleri	59
2.5. Eleşkirt ve Köyleri	80
2.6. Hamur ve Köyleri	97
2.7. Taşlıçay ve Köyleri.....	110
2.8. Tutak ve Köyleri	120
2.9. Patnos ve Köyleri.....	140

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.SONUÇ	164
KAYNAKÇA.....	166
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN
AĞRI İLİNDE YERLEŞME ADLARININ ANALİZİ
Nafiye SÖYLEMEZ
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ
2022, 173+X Sayfa
Jüri: Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ
Jüri: Prof. Dr. Faruk KAYA
Jüri: Doç. Dr. Fatih ORHAN

Ağrı ili Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat Van Bölümü'nde yer almaktadır. Yaklaşık bin yıldır Türk-İslam medeniyetinin etkisi altında bulunan saha günümüzde Türkiye'nin doğusunda yer almakta olup serhat ili olma özelliği ile varlığını devam ettirmektedir. Tarihi İpekyolu güzergâhı üzerinde yer alan Ağrı ili tarih boyunca birçok medeniyetin etkisi altına girmiş, hepsinden etkiler barındırarak zengin ve köklü bir kültüre sahip olmuştur. Kültürel coğrafya açısından Ağrı ilinde yerleşme adlarının analizi adlı bu çalışma; başta dil bilimin alt dallarından biri olan toponimi araştırmalarına konu olduğu gibi etnografya, tarih, tarihi coğrafya ve kültürel coğrafyanın da çalışma alanlarına girmektedir.

Çalışma, Ağrı ilindeki köylerin eski ve yeni adları bir arada ele alınmış olup insan mekân etkileşiminin yer adları üzerindeki etkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Ağrı ili ve köylerinin yer adları ile ilgili olarak yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen basılı ve elektronik kaynaklar analiz edilmiş, ardından köylerin hem coğrafi hem de beşeri ve ekonomik özelliklerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bağlamda, Ağrı Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay ve Tutak ilçelerindeki 562 köy yerleşmesinin yer adlarının doğal coğrafi özelliklerinin yanı sıra tarihi, beşeri ve ekonomik özelliklerinden dolayı isimlendirmelerinin yapıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağrı, Ağrı İlçeleri, Ağrı İli Köy Adları, Köy Adları, Toponimi.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
ANALYSIS OF SETTLEMENT NAMES IN AĞRI IN TERMS
OF CULTURAL GEOGRAPHY

Nafiye SÖYLEMEZ

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

2022, 173+ X Page

Jury: Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Jury: Prof. Dr. Faruk KAYA

Jury: Assoc. Prof. Dr. Fatih ORHAN

The province of Ağrı is located in the Upper Murat Van Section of the Eastern Anatolia Region. The area, which has been under the influence of Turkish-Islamic civilization for about a thousand years, is located in the east of Turkey today and continues to exist as a border province. The province of Ağrı, located on the historical Silk Road route, has been under the influence of many civilizations throughout history and has a rich and deep-rooted culture with influences from all of them. This study named analysis of settlement names in Ağrı province in terms of cultural geography; In addition to being the subject of toponymy research, which is one of the sub-branches of linguistics, it also enters the fields of study of ethnography, history, historical geography and cultural geography.

In the study, the old and new names of the villages in Ağrı were discussed together and the effect of human space interaction on place names was tried to be analyzed. Content analysis technique, which is one of the qualitative research methods, was used in this study on the place names of Ağrı province and its villages. The obtained printed and electronic resources were analyzed, and then the geographical, human and economic characteristics of the villages were evaluated. In this context, it has been determined that the place names of 562 village settlements in Ağrı Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay and Tutak districts were named due to their historical, human and economic characteristics as well as their natural geographical features.

Key Words: Agri, Agri Districts, Agri Province Village Names, Village Names, toponymy.

ÖN SÖZ

Kültürel Coğrafya Açısından Ağrı İlinde Yerleşme Adlarının Analizi isimli bu çalışma da Ağrı ili köy adlarının eski ve yeni adları bir arada ele alınmış ve insan mekân etkileşiminin köy adları üzerindeki etkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca yurdumuzun kültürel zenginliği olan köy adlarının incelenmesi öneminin kavranması ve literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında, başta basılı ve elektronik kaynakların kullanımı ve analizleri de dâhil olmak üzere konunun tespitinden itibaren bütün safhalarda, ilgi ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam sayın Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ'ye, etkili teşvikleri ve yönlendirmeleri ile beni her zaman cesaretlendiren hocalarım sayın Prof. Dr. Faruk KAYA ve Doç. Dr. Fatih ORHAN'a, bilimsel tenkitlerinden çok istifade ettiğim Arş. Gör. Harun AYDIN, Arş. Gör. Kamil ÇAYIR ve Arş. Gör. Oğuzhan YEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yazım süreci boyunca beni destekleyen yeğenim Meryem ÇEKİM'e, yine çalışmam sırasında her türlü yardım ve desteklerini gördüğüm eşim Ebubekir SÖYLEMEZ'e, dualarıyla her daim yanımda olan annem Fatma AYDIN, babam Cafer AYDIN'a, vakitlerinden aldığım kızlarım Feyza SÖYLEMEZ ve İsra SÖYLEMEZ'e teşekkürü borç bilirim.

Ağrı-2022

Nafiye SÖYLEMEZ

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2. 1: Ağrı Merkez Köyleri.....	21
Tablo 2. 2: Diyadin Köyleri	46
Tablo 2. 3: Doğubayazıt Köyleri.....	61
Tablo 2. 4: Eleşkirt Köyleri.....	82
Tablo 2. 5: Hamur Köyleri	99
Tablo 2. 6: Taşlıçay Köyleri.....	112
Tablo 2. 7: Tutak Köyleri.....	122
Tablo 2. 8: Patnos Köyleri.....	142

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Ağrı İlinin Lokasyon Haritası.....	12
Harita 3: Ağrı İli Fiziki Haritası	14
Harita 4: Ağrı Merkez İlçe Köy Yerleşmeleri.....	20
Harita 5: Eleşkirt İlçesi Köy Yerleşmeleri.....	81
Harita 6: Hamur İlçesi Köy Yerleşmeleri	98
Harita 7: Taşlıçay İlçesi Köy Yerleşmeleri.....	111
Harita 8: Tutak İlçesi Köy Yerleşmeleri.....	121
Harita 9: Patnos İlçesi Köy Yerleşmeleri.....	141

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 2. 1: Anakaya Köyü Uydu Görüntüsü.....	23
Fotoğraf 2. 2: Aşağı Yoldüzü Köyü Uydu Görüntüsü.....	25
Fotoğraf 2. 3 : Ballıbostan Köyü Uydu Görüntüsü.....	26
Fotoğraf 2. 4: Başçavuş Köyü Uydu Görüntüsü.....	27
Fotoğraf 2. 5: Cumaçay Köyü Uydu Görüntüsü.....	30
Fotoğraf 2. 6: Söğütlü Köyü Uydu Görüntüsü	39
Fotoğraf 2. 7: Atadamı Köyü Uydu Görüntüsü	48
Fotoğraf 2. 8: Dokuztaş Köyü Uydu Görüntüsü.....	50
Fotoğraf 2. 9: Karataş Köyü Uydu Görüntüsü.....	52
Fotoğraf 2. 10: Omuzbaşı Köyü Uydu Görüntüsü.....	54
Fotoğraf 2. 11: Bardaklı Köyü Uydu Görüntüsü	64
Fotoğraf 2. 12: Subeşiği Köyü Uydu Görüntüsü	75
Fotoğraf 2. 13: Suluçem Köyü Uydu Görüntüsü.....	76
Fotoğraf 2. 14: Çetinsu Köyü Uydu Görüntüsü.....	85
Fotoğraf 2. 15: Çiftepınar Köyü Uydu Görüntüsü.....	86
Fotoğraf 2. 16: Hasanpınarı Köyü Uydu Görüntüsü.....	89
Fotoğraf 2. 17: Hayrangöl Köyü Uydu Görüntüsü	89
Fotoğraf 2. 18: İndere Köyü Uydu Görüntüsü.....	91
Fotoğraf 2. 19: Kayayolu Köyü Uydu Görüntüsü	92
Fotoğraf 2. 20: Aşağıderedibi Köyü Uydu Görüntüsü	101
Fotoğraf 2. 21: Aşağıgözlüce Köyü Uydu Görüntüsü	102
Fotoğraf 2. 22: Yukarıaladağ Köyü Uydu Görüntüsü	109
Fotoğraf 2. 23: Tanyolu Köyü Uydu Görüntüsü	117
Fotoğraf 2. 24: Yankaya Köyü Uydu Görüntüsü.....	118
Fotoğraf 2. 25: Dağlıca Köyü Uydu Görüntüsü	128
Fotoğraf 2. 26: Dereköy Köyü Uydu Görüntüsü	129
Fotoğraf 2. 27: İkigözüm Köyü Uydu Görüntüsü	133
Fotoğraf 2. 28: Derecik Köyü Uydu Görüntüsü	148
Fotoğraf 2. 29: Dizginkale Kalesi.....	149
Fotoğraf 2. 30: Hisar Kalesi.....	153
Fotoğraf 2. 31: Yalçınkale Kalesi I.....	160
Fotoğraf 2. 32: Yalçınkale Kalesi II	160

KISALTMALAR

ADNK	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
a.g. e	: Adı geçen eser
BCA	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
BİGM	: Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü
Ed.	: Editör
HGK	: Harita Genel Komutanlığı
km	: Kilometre
km²	: Kilometre kare
m	: Metre
s.	: Sayfa
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
URL	: Uniform Resource Loader (Tekdüzen Kaynak Bulucu)
vb	: ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Coğrafyanın çalışma alanı, insan ile mekân arasındaki ilişkidir. İlk zamanlarda insan, doğal coğrafyanın kendisine olanak tanıdığı her şeyi koşulsuz ve kuralsız kabul etmiştir. Dolayısıyla ilk çağlarda doğa olayları hâkim güç durumundadır. Üretimden gelen gücünü kullanan insan, yerleşik düzene geçtiği andan itibaren doğal coğrafya ile başa baş mücadele içine girmiş ve dengeyi sağlamayı başarmıştır. Doğaya egemen olduktan sonra bu egemenliğini, yerleşim alanları belirlemesi ve buralara yerleşmesiyle birlikte gücünün etkisini daha da artırmıştır. Yerleşme, insan ve mekân arasındaki ilişkinin en açık ve net olarak gözlemlenebileceği yerdir. Bu bağlamda gerek yerleşmenin tarihsel gelişimi, gerekse de coğrafi çevrenin eski durumu hakkında bilgi edinilen kaynak olması bakımından yer adlarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır (Göney, 1975, s.273; Kaya, 2013, s. 301). Yerleşme faaliyetleri özü itibarıyla insanların varlığını sürdürmek için gerekli tüm ihtiyaçlarını karşılayabildiği uygun yaşam alanlarını ve bu alanlara yerleşmelerini ifade etmektedir (Özçağlar, 2009, s. 74; Türkan, 2021, s. 289).

Yerleşim alanları ile birlikte, yürütülen faaliyetler de çoğalıp farklılaşmış; farklılık arttıkça adlandırma ile oluşacak karışıklıklar ayrıştırılıp giderilmeye başlanmıştır. Bu açıdan insanın en eski eylemlerinden biri olan adlandırma, yaşadığı coğrafi ortamı ve içindeki yerleşim yerlerini bir diğerinden ayırt etmek için kullandığı bir yöntem olmuştur (Aliagaoglu ve Uğur, 2018, s.2; Şahin ve Köse, 2014, s. 172; Türkan, 2021, s. 289). Yerleşilen alanlar ile yürütülen faaliyetler çoğaldıkça ve farklılaştıkça ortaya çıkabilecek karışıklıklar adlandırma aracılığı ile giderilmeye başlanmıştır. Bu açıdan insanın en eski eylemlerinden biri olan adlandırma, yaşadığı coğrafi ortamı ve içindeki yerleşim yerini bir diğerinden ayırt etmek için kullandığı bir yöntemdir (Aliagaoglu ve Uğur, 2018, s. 2; Şahin ve Köse, 2014, s. 172; Türkan, 2021, s. 289).

Onomastik, dilbilim alanının bir alt koludur. Onomastik terimi ad anlamına gelen ve Yunanca kaynaklı bir sözcük olan “onoma” sözcüğünden türetilmiştir. Avrupa dillerinde bulunan “name” veya “nom” da aynı kökten gelmektedir. Dilbilim alanının bir alt kolu olarak değerlendirilen onomastik isimlerle ilgilenen bir disiplindir.

Bu isimler, kişi ve mekân isimleri vb. gibi özel isimlerdir. Onomastik, özel isimlerin kökenlerini, dağılımlarını ve çeşitlerini inceleyen bir disiplin olarak da bilinmektedir. Onomastik yalnızca özel adları incelemektedir (Aksan,1998, s.32).

Onomastik kendi arasında üç alt kola ayrılır. Bunlar yer adları bilimi (toponimi), coğrafi adlar bilimi (akarsu adları bilimi hidronimi, dağ adları bilimi oronimi) ve kişi adları bilimidir (antrponimi) (Yavuz ve şenel, 2013; Aliağaoğlu ve Uğur, 2018, s. 2). Toponimi veya Toponimi, yer adlarının ne gibi koşullar ve durumlar karşısında verildiğini, anlamsal boyutlarını, kullanıldığı süre boyunca geçirdiği değışimleri araştırıp inceleyen bilim dalıdır. *“Toponomi ad bilimi onamani’nin bir kolu olup yer adlarının ortaya çıkışlarını, kuruluş amacını, görevleri ve adlandırmanın tarihi süreç içerisindeki gelişimini araştırmakta, yerleşim yerlerinin adlarını; anlam, oluşum, köken, gramer ve dağılış bağlamında ele almaktadır”* (Aksan, 1968, s. 32; şahin, 2013, s. 46, 49, 58; Arifoğlu, 2020, s.126). Yunanca kaynaklı bir sözcük olan toponomi, yer anlamına gelen **“topos”** ve ad anlamına gelen **“onomani / onama”** sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. **“Coğrafi ad”** anlamına gelmektedir (Yavuz & şenel, 2013, s. 2241).

Toponim veya Türkçe karşılığı olan yer adı, özel isim nitelikli her türlü coğrafi unsurun adlandırılması anlamına gelmektedir (şahin, 2019, s. 76; Türkan, 2013, s. 289). Konusu yer adlarını incelemek olan toponimi, dar anlamda dilbiliminin bir kolu olan ve genel olarak özel isimleri inceleyen onomastikin bir kolu olup mikrotanomastik (mevki adları araştırması) olarak da adlandırılmaktadır (Kaya, 2013, s.301).

Coğrafi bölgeler rastlantı sonucu adlandırılmamıştır. Toponimler (yer adları) bilinçli olarak gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik ilişkiler sonucunda meydana gelen sosyal niteliğe sahip ürünlerdir. Toponim kelimesi *“insanlığın ve medeniyetin gölgesine düşen izleklerdir, milletlerin coğrafyayı mekân yapmalarının adıdır”* (Yavuz-şenel, 2013, s. 229; Arifoğlu, 2020, s. 125). Coğrafi yer adları tarihsel bağlamda bir ulusun tüm yönlerini gelecek kuşaklara aktaran geçmişidir. Aynı zamanda bir ulusun geleceğidir çünkü o toponimler bugünkü kuşaklardan sonra yine yüzyıllar boyunca yaşayacak olan dönemlerin yansımalarını sonraki nesillere aktaracak kaynaklardır. Tarihi coğrafya, kapsamından bakıldığında bunun yanında toponimi, geçmişle olan bağı zedelense bile sözcüğün dil özelliği ve anlamı üzerinden

o yere hangi kültürün egemen olduğunu göstermek suretiyle tarihselliğini de açıklayabilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2002, s. 196-197; Türkan, 2013, s. 289).

Sosyolojik anlamda ortaya konulan bilgiler toplumun geçmişi üzerinde inşa edilmiş olduğu kültürü çözümlemek için bir fırsat sunmaktadır. Böylece kadim kültürü tanıma ve tanımlama imkânı ortaya çıkmaktadır (Karaboran, 2011, s. 97-98-145). Toponimiye ilişkin dil çalışmaları bir bölge, ülke, şehir ya da köyü kapsayacağı gibi aynı zamanda oronim, oykonim, hidronim ve benzeri adlar içermektedir.

Tunçel'e (2000) göre, insanlar içinde yer aldıkları çevreyi adlandırırken bu çevredeki bazı özelliklerin etkisi altında kalmaktadırlar. Etkilendikleri bu özellikler sosyal bir olaydan kaynaklanabileceği gibi doğal bir çevresel etken de olabilmektedir. Bu etkenler göz önüne alındığında yerleşim yerlerini adlandırmada iki grup ön plana çıkmaktadır. İlk grup; köylerin etrafında yer alan toprak, bitki örtüsü, tepe, akarsu, deniz, göl, çay gibi topoğrafik etkenlere ya da bu etkenlerin yapısal özelliklerinden ilham alınarak doğal çevresel öğelerine göre adlandırılmasıdır. Diğer grup ise boy, aşiret ya da çeşitli olayların içinde yer aldığı beşeri faaliyetlerin etkisiyle ortaya çıkan ve Beşeri Coğrafyanın özelliklerine göre adlandırılmış köy adları olmaktadır. Bir başka ifadeyle genelde yer adları, özelde yerleşme adları insanın coğrafi ortamla bütünleşmesinin en karakteristik görünümü durumundadır (Erinç, 1989, s. 9).

Coğrafi yer adlarının birçok işlevi bulunmaktadır. Birinci işlevi unvan içermesidir. Dünya üzerindeki yerleşim yerlerinin hiçbir tanımlayıcı özelliğe sahip olmaması kargaşaya neden olacağı düşünülmektedir. Adının olmadığı düşünüldüğünde ortaya çıkacak kargaşanın boyutlarını tahmin etmek güçtür. İkinci işlevi öğretici bir nitelikte olmasıdır. İnsan yaşadığı, gezip gördüğü, seyahat ettiği yerlerin adlarının anlamlarını öğrenmek ister. Bu manevi istek toplumsal bağı daha da güçlendirip sağlamlaştırır. Üçüncü işlevi dilbilim, coğrafya, tarih ve diğer bilim dalları için çok önemli bir bilgi kaynağı olmasıdır. Özellikle tarih bilimi için benzersiz bir kaynaktır. Bilim insanları yazının olmadığı dönemlere ilişkin bilgilere ulaşabilmek için onomastik belgelere, özellikle toponimlere başvururlar (Yavuz, 2017, s. 17-48).

1.1. Kültürel Coğrafya

Kültür, insanlar tarafından geliştirilen her kuşağın sırayla öğrendiği kendinden sonra gelen kuşaklara aktardığı geleneksel davranışların tümüdür (Günay,2016, s.25).

Kültürün içine din, dil, edebiyat, sanat, estetik, ahlak, gelenek, görenek, örf gibi insanın merkezde olduğu çevresinde gelişen maddi ve manevi unsurların tamamı girmektedir (Şahin, 2019, s. 174).

Kültürel Coğrafya, Amerikan beşeri coğrafyasının bir alt dalı olarak 1920-1930 yıllarında Berkeley Okulu çatısı altında Carl Orwin SAUER tarafından başlatılmıştır (Kayserili, 2010, s.83). Kültürel Coğrafya geçmişten süre gelen tamamen çevrenin insan üzerinde daha etkili olduğu düşüncesini kabul etmeyip Coğrafya bilimine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Doğanın insan üzerinde etkisi olduğu gibi insanında esas şekillendirici olarak çevresini etkilediğini ortaya koymaktadır.

Kültür ve coğrafyayı bir araya getiren Kültürel Coğrafya, mekânsal olgu ve çeşitlilikleri coğrafik bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır (Çetin, 2015, s. 57). Bu nedenle köy yerleşmelerini incelerken köyün geçmişten günümüze kadar hangi isimle anıldığı büyük önem taşımaktadır (Can, 2019, s. 357). Kültürel Coğrafya açısından toponimi folklor ve coğrafyanın işbirliğine dair önemli örnekler sunmaktadır. Böylece yer adları bir yerin genel karakterini tanıma, coğrafi ve tarihi özelliğini yansıtmada önemli bir unsurdur.

1.2. Toponiminin Alt Dalları ve Tür Sınıflandırması

Tarihsel süreçte Rus biliminsanlarının toponimi çalışmalarıyla daha fazla ilgilendikleri görülmüştür. Bu ilgilerinden dolayı genel bir sınıflandırma ortaya koymuşlardır. Bu sınıflandırma aşağıda gösterdiği şekildedir.

Oykonomi (Orun Adbilim): Toponiminin bir alt koludur. Tüm yerleşim birimlerinin özel adları olan oykonimlerin ortaya çıkışlarını, gelişip şekillenmelerini ve üstlendiği görevleri araştırmaktadır (Şahin, 2016, s.52).

Oykonim (Orun Adı): Tüm coğrafi yerleşim birimlerine verilmiş olan özel isimlerdir. Oykonim için Türkçe karşılık olarak “yerleşim yerleri adları” (Kurgun, 1997), “yerleşme adı” (Altunışık, 2009), “yerleşim birimi adı” ya da “yerleşim adı/ adları” (Tekin,2009), “orun adı” (Kurgun, 2002) şeklinde terimler kullanılmıştır. İki kola ayrılmıştır. Şehirlerin isimlerini araştıran koluna “Astionim”, köy, mezra ve yerleşim birimine dönüşmüş çiftlikler gibi kırsal yerleşim birimlerinin isimlerini inceleyen koluna ise “Komonimi” denilmektedir. Bir de yaylak ve kışlaklar için

kullanılan özel ad olan “Orpedyonim” vardır (Örneğin Aladağ Yaylası, Ayder Yaylası vb.) (Şahin,2013, s:51-52).

Oronimi (Dağ Adbilim): Yer adbilimin bir koludur. Oronimlerin kaynaklarını, nasıl ortaya çıktıklarını, gelişimini, biçimlenmesini ve üstlendiği görevleri araştırmaktadır.

Oronim (Dağ Adı): Yeradının bir türüdür. Yeryüzündeki dağ, tepe, vadi, yar, uçurum, kanyon, geçit, ova gibi her çeşit yükseltinin, girintinin, kabarıklıkların ve engebelerin özel isimlerini tanımlar (Örneğin: Ağrı Dağı, Kelebekler Vadisi, Zigana Geçidi vb.).

Hidronimi (Su Adbilim): Yeradibilimin bir diğer koludur. Hidronimlerin kaynağını, nasıl ortaya çıktıklarını, gelişimini, biçimlenmesini ve üstlendiği görevleri araştırmaktadır.

Hidronim (Su Adı): Toponiminin bir türüdür. Doğal ya da yapay yolla oluşan her türlü su varlığının adıdır (Örneğin: Atlas Okyanusu, Ege Denizi, Keban Barajı vb.).

Urbanimi (Kentlik Adbilim): Yerbilimin bir alt koludur. Urbanimlerin kaynağını, nasıl ortaya çıktıklarını, gelişimini, biçimlenmesini ve üstlendiği görevleri araştırmaktadır.

Urbanim (Kentlik Adı): Toponiminin bir türüdür. Şehir, meydan ve pazaryeri adları (Agoronimler) ile cadde, sokak, hat, kıyı ve benzerlerinin (Godonimlerin) de içinde bulunduğu şehir kapsamında tüm topoğrafik öğelerin, müstakil yapı isimlerinin özel isimleridir (Örneğin: İstiklal Caddesi, Yeşil Cami, Lozan Meydanı, Bodrum Pazarı, Doktorlar Sitesi, vb.) Urbanim ve Urbanimi terimlerinin Türkçe’de tam bir karşılığı yoktur. Urbanimi kapsamına girecek çeşitli yer adları için araştırmacılar genellikle; cadde ve sokak adları (Eren, 1994, s.10-12), otel adları (Aydoğan, 2001, s. 144), işyeri adları kullanmaktadırlar.

Horonimi (El / İl Adbilim): “Çağ, devir, dönem, belirli yıllar ve günler gibi zamanın belirli bölümlerini anlatan onimleri (hirononimleri) araştıran, bu çerçevede onların yapılarını, ortaya çıkışlarını, adlandırma geleneklerini vb. inceleyen adbilim alanıdır” (Şahin, 2013, s. 54).

Horonim (El / İl Adbilim): Devletlerin ve çeşitli yönetsel birimlerin isimleriyle birlikte onlar gibi resmi sınırları olmayan, adları geçtiği zaman insanların anlayabildiği çeşitli büyüklük ölçüsündeki alanlara ilişkin özel adları ifade eden toponimi çeşididir (Topal, 2019, s.11).

Dromonim (Yol Adı): Toponiminin bir türüdür. Tüm yeraltı ve yer üstü; su ve hava yolları ve benzeri hat ve yol isimlerinin özel isimleridir. Şehirlerde, kasabalarda ve köylerde bulunan cadde ve sokak adlarıyla buralarda yer alan tüm hatlar bu gruba dâhil edilememekte, Urbonim kapsamında değerlendirilmektedir. Örneğin: Ankara-İstanbul Yolu, Panama Kanalı, Cebelitarık Boğazı vb. (Ahmedov, 1991, s. 286).

Agroonimi (Bağ Adbilim): Yer adbilimin bir alt koludur. Agroonimlerin kökenlerini, nasıl ortaya çıktıklarını, ne şekilde biçimlendiklerini ve üstlendikleri görevleri araştırmaktadır (Şahin, 2013, s.55).

1.3. Toponiminin Dünyadaki Tarihsel Gelişim Süreci

Toponimi alanında en çok faaliyet gösterenler Rus bilim insanlarıdır. Avrupa ve Amerika'nın bu bilim dalına önem vermesi ancak Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) sırasında mümkün olmuştur. Savaşa hazırlık, savaş taktiğinin yeni oluşturulması haritacılığın gelişimini zorunlu hale getirmiştir. Bir yandan savaşa ilişkin siyasi amaçlarla çeşitli haritalar oluşturulmuştur. Öte yandan başka dillere ait coğrafi adların doğru yazılıp yazılmadığı sorunu ile karşılaşmıştır. Bu sorunu çözebilmek amacıyla bilimsel inceleme kuruluşları, komisyonlar ve dernekler oluşturulmuştur.

Kuruluşlar içinde en eski olanı 1890 yılında kurulan ABD'deki "Coğrafi Adlar Bürosu"dur. Burada coğrafyacılar, dilciler ve tarihçiler hep birlikte çalışmıştır. 1897 yılında Kanada'da, 1919'da İngiltere'de, daha sonraları ise Almanya, Fransa, Polonya gibi birçok ülkede bu büronun benzerleri kurulmuştur. Adı geçen bu ülkelerde her ne kadar 19. yüzyıldan önce de bazı coğrafi adların anlamları ve kaynakları ayrı ayrı bilim insanlarının dikkatini çekmiş olsa da Toponiminin bir bilim dalı olarak şekillenmesi ancak 20. yüzyıldan itibaren başlamıştır (Yavuz, 2017, s. 33-34)

1.4. Türkiye'deki Toponimi Çalışmaları

Türkiye'de tarihsel özelliğe sahip olan adların incelenmesi oldukça eskilere dayanmaktadır. 11. yüzyılın tanınmış Türk dilbilgini ve sözlük yazarı olan Kaşgarlı

Mahmut, Divan-ü Lügât-it Türk adlı eserinde Türk kökenli birçok coğrafi adın etimolojisi kökeni hakkında bilgi vermiştir.

Toponimi kapsamında Türkiye’de yapılan ilk çalışmalar büyük bir çoğunlukla Anadolu’ya göç eden Türk boylarının adları ve bu boyların adlarının verildiği yer adlarına (etnotoponim) yönelik olarak yapılmıştır. Kuramsal açıdan bir altyapı oluşturulmadan yapılan bu çalışmalar büyük bir boşluk yaratmış, gerekli altyapı oluşturulmadığı için Toponiminin bir bilim dalı olarak yapılandırılmasında zorluklarla karşılaşmıştır (Şahin, 2013, s. 47).

Eren’e (1965) göre Toponimi alanında yapılan ilk çalışma Köprülüzade Mehmet Fuat’ın 1925 yılı tarihli “Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar” adlı makalesi kabul edilmektedir. Köprülü bu makalesinde, Toponimi ve Toponomiye ilişkin hiçbir terime yer vermemiş olup bilimsel terim olarak yalnızca *etnoloji* terimini kullanmıştır. Bu makale sonrasında Anadolu’daki yer adlarıyla alakalı çok sayıda makale, birçok tez ve kitap yayımlanmıştır (Şahin, 2013, s.47).

Yer adları üzerine Türkiye’de önemli çalışmalar meydana getirilmiştir. Bu kapsamda Hüseyin Nihal Atsız ile Naci Kum’ın yazmış oldukları Anadolu’da Türklere Ait Yer adları, 1945 yılında Sırrı Üçer ve Mesut Koman’ın Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme, Mehmet Şakir’in Halk Bilgisi Mecmuasında çıkan Sinop ve Çevresindeki Köy Adları Makalesi yer adları incelemesi özelliğini göstermektedir (Aydın, 2020, s. 102). Açikel (2003), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi’nde yayımlanmış olan makalesinde Türkiye’deki yer adları çalışmalarının 1920’li yıllardan itibaren başladığını ifade etmiştir.

Ünlü Türkolog Radloff, 1893-1911 yılları arasında Türk dilinin toponimik ve terminolojik malzemelerini toplamış ve “Türk Şubelerinin Lügat Tecrübesi” adı altında dört ciltlik bir sözlük yayımlamıştır. Toponime çok önem veren Radloff, sözlüğe çok sayıda yerli coğrafi terimler ve özel coğrafi adlar almıştır. Bu sözlük bugünkü dönemde dahi büyük çapta bir bilimsel öneme sahiptir. Bugün bile bilim insanları eski Türk sözlerine ilişkin terimleri öğrenmek için Radloff’un bu sözlüğüne başvurmaktadır (Yavuz, 2017, s. 17-48).

Türkiye’de yapılmakta olan toponimi çalışmalarında belirlenmiş olan en büyük eksikliklerden bir tanesi de sınıflandırmaya ilişkin problemlerdir. Yapılacak olan

bilimsel çalışmalarda yer adlarının çeşitlerinin saptanabilmesi için malzeme konusu olan yer adlarına ait özelliklerin gerçek boyutuyla tanımlanması gerekmektedir.

“Şüphesiz ki yer adları tarih, coğrafya, folklor ve diğer bazı disiplinlerin yardımcısı olarak bilim sistematğinde yer almasıyla da kendisini göstermiştir” (Karaboran, 1984, s. 97-111). *“Yerel adlar kültürel coğrafyanın görünürdeki en önemli özelliklerden birisidir. Yerleşme adları haritada bulunan bir yer hakkında bazen ipuçları verebilir. Yer adları, bir haritanın verimli bir şekilde okunmasını sağlar”* (Tümertekin & Özgüç, 2004, s.150-152).

Yer adlandırma eylemleri uzun bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Yerleşme yerlerinde ikamet edenlerin nerden geldikleri ve ortama nasıl ayak uydurdukları ve bu sürece etki eden kişilerin ve olayların dışında mekânın coğrafi şartları, bölgeye yapılan saldırılar, ırk ve köken bağları gibi unsurlar isim verme sürecini etkilemektedir (Aliağaoğlu & Yiğit, 2013; Köksal, 2019, s.7).

1.5. Ağrı İle İlgili Toponimi Çalışmaları

Çalışmamız dâhilinde Ağrı ili özelinde ulaştığımız toponimi çalışmalarına bakacak olursak; Yalçın Hatunoğlu ve Abdulkadir Gül tarafından 1999 yılında kaleme alınan Ağrı İli ve Havalisi Tarihi adlı çalışma konumuz açısından önemli bir eserdir. Çalışma da isimlerin menşesine inilmiş hem Ağrı tarihi hemde yerleşim isimleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Faruk Kaya tarafından 2014 yılında yazılan *“Ağrı Merkez İlçede Köy yerleşmelerinin Coğrafi Şartlarla İlişkisi”* adlı makalesin de yer adları isimlerini çeşitli coğrafi oluş ve yapılardan aldığı görülmektedir. Makalede bazı yerleşme adlarının ismini bölgenin engebeli yapısından bazı yer adlarının bitki örtüsünden, bazısının ise örf, adet, dini şahsiyetlerden aldığı görülmektedir.

Alperen Kayserili tarafından 2016 yılında yazılan *“ Bir Toponimi Araştırması: Ağrı’da Yer Adları”* adlı çalışması Yer adlarının kültürel coğrafya açısından Ağrı ili ile ilçelerinin eski ve yeni adları değerlendirilmiş verilen adların hem kültürel bağları hemde tarihi özellikleri dikkate alınarak adların kökenleri hakkında önemli bilgiler sunulmuştur.

Harun Aydın tarafından 2020 yılında kaleme alınan **Cumhuriyet Dönemi Toponimi Politikaları Ve Ağrı'da Değişime Tabi Tutulan Yerleşim Yerlerinin İsimleri (1923- 1970)** adlı kitap bölümünde, Ağrı merkezde yer alan köylerin isimleri verilmiştir. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e yer adlarının değişimindeki çeşitli faktörleri de ele almıştır.

Ercan Demirtaş, Muhammet Yıldız ve Ahmet Edi tarafından 2021 yılında yazılmış olan “ *Eleşkirt (Ağrı) Çevresindeki Köy Yerleşmelerinin Adlarının Değişim Süreci Ve Toponomik Analizi*” çalışmasın da Eleşkirt ve çevresindeki köy yerleşmelerin geçmişten günümüze adlarının ortaya çıkışı ve tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişiklikler üzerinde durulmuştur. Toponimik incelemede mevcut köy adlarının nasıl ve neye göre verildiği ortaya konulmaya çalışılmış, Cummhuriyet döneminde uygulanan politikalar kapsamında yer adları incelenmiştir.

1.6. Araştırmanın Amacı

Ağrı ilindeki köy adlarının kültürel coğrafya açısından değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmada, köylerin eski ve yeni adları bir arada ele alınmış ve insan mekân etkileşiminin köy adları üzerindeki etkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, Ağrı Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay ve Tutak ilçelerinde mevcut olan 562 köy yerleşmesindeki yer adları kültürel coğrafya açısından değerlendirilmiştir. Yer adlarının incelenmesi, gerek yerleşmenin tarihi gelişimi, gerekse coğrafi çevrenin geçmişteki durumu hakkında bilgi edinilebilen kaynak olması bakımından oldukça önemlidir (Göney, 1975, s. 274-275).

1.7. Araştırmanın Hipotezi ve Alt Problemleri

Ağrı il merkezi ve ilçelerinde yer alan köylerin yer adlarına yönelik olarak yapılan bu çalışmanın hipotezini, Ağrı'nın il merkezi ile ilçelerinde yer alan köylerin yer adlarının seçiminde Ağrı ilinin sahip olduğu coğrafi koşullar ile beşeri ve ekonomik faaliyetlerin etkili olduğu oluşturmaktadır.

- Ağrı ilinin adı neye göre verilmiştir ve daha önce kullanılan adlar hangileridir?
- Ağrı il sınırları içerisinde bulunan köylerin yer adları nelerdir ve bu adlar neye göre verilmiştir?

1.8. Araştırmanın Önemi ve Sınırlılıkları

Bu çalışma öncesinde yapılmış araştırmalarda ve çalışmalarda ele alınan yerin coğrafi konumu göz önüne alınarak genellikle tek şehir, tek bir ilçe ya da tek bir bölge açısından değerlendirilmek suretiyle çalışma ya da araştırma konusu yapıldığı gözlenmiştir. Ağrı il merkezi ve ilçelerinde yer alan 562 köyün yer adlarının coğrafi koşullar bağlamında değerlendirilmesi kapsamında geniş çaplı bir çalışma veya araştırmaya denk gelinmemiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları Ağrı il merkezi ve ilçelerinde yer alan 562 köy ile sınırlanmıştır. Her birinin beşeri ve fiziki özelliklerinin irdelenmesi, araştırmanın kapsamının Ağrı il merkezi ve ilçelerinde yer alan 562 köy ile sınırlanmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca yer adlarının günümüzde kullanılan adları ve bir önceki adları ile sınırlandırılmış, daha eski medeniyetler dönemindeki adları değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

1.9. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Ağrı ili ve köylerinin yer adları ile ilgili olarak yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi; dokümanların, mülakat dökümlerinin ya da kayıtlarının karakterize edilmesi ve karşılaştırılması için kullanılan bir tekniktir (Yaraş, 2020, s. 262).

Araştırmada öncelikle Ağrı ili ve yer adları ile ilgili literatür taraması yapıp basılı ve elektronik kaynaklar elde edilmiştir. Ardından TÜİK ve Devlet Arşivlerinden faydalanılarak gerekli evrak ve kaynaklar temin edilerek veriler toplanmıştır. Literatür taraması sonucunda elde edilen basılı ve elektronik kaynaklar içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş, ardından köylerin hem coğrafi özellikleri hem de beşeri ve ekonomik özellikleri ile birlikte değerlendirmeleri yapılmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan haritaların çizimi için Arc Gis 10.5 programı kullanılarak dağılış haritaları hazırlanmıştır.

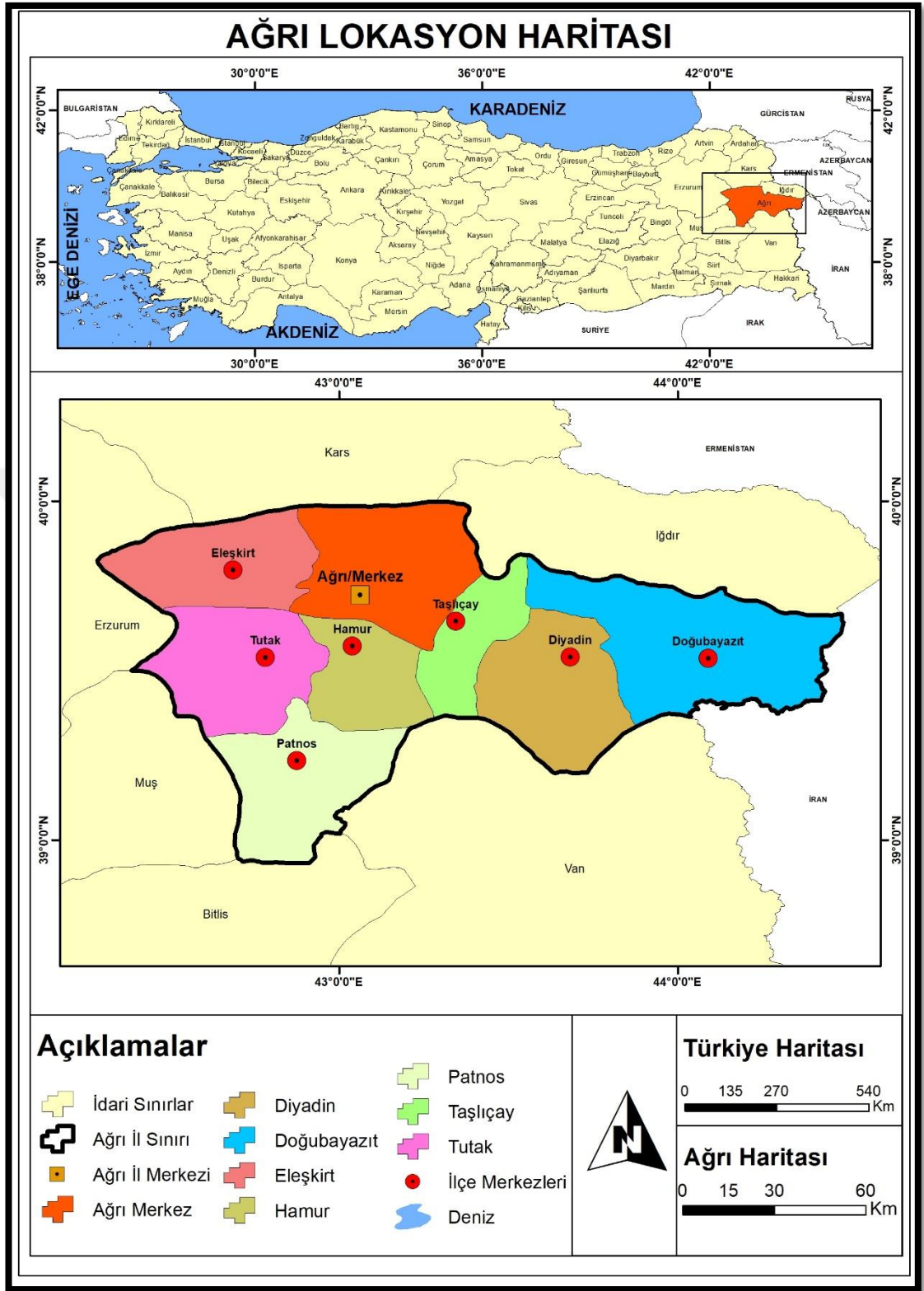
1.10. Araştırma Sahasının Konumu

Ağrı ili, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van Bölümü sınırları içinde yer almakta olup morfolojik açıdan bir akarsu havzası özelliği göstermektedir. Matematik konum olarak yaklaşık 38° 59' - 40° 02' kuzey paralelleri ile 42° 15' - 44

36' doğu meridyenleri arasında yeralan ilin yüzölçümü 11.099 km²'dir. Ağrı ili ve ilçeleri bu yüzölçümü ile Türkiye topraklarının yaklaşık % 1,4'lük bölümünü kaplamakta olup yüzölçümü büyüklüğü bakımından ülke çapında 26. sırada yer almaktadır (HGK, 2015; Kaya, 2018, s. 1). Doğu Anadolu Bölgesinde ise Erzurum (25.066 km²), Van (21.334 km²), Malatya (12.313 km²) ve Erzincan'dan (11.909 km²) sonra 5. sıradadır.

Ağrı ili doğuda İran İslam Cumhuriyeti (Maku ili, Bazargan ilçesi), batıda Erzurum, kuzeyde Kars ve Iğdır, güneyde Bitlis ve Van, güneybatıda ise Muş illeri ile çevrilidir. 2021 yılı TÜİK verilerine göre merkez ilçeyle beraber 8 ilçe, 12 belediye, bu belediyelerde 97 mahalle ve ayrıca 562 köy mevcuttur (Harita-1).

Harita 1: Ağrı İlinin Lokasyon Haritası

1.11. Araştırma Sahasının Genel Coğrafi Özellikleri

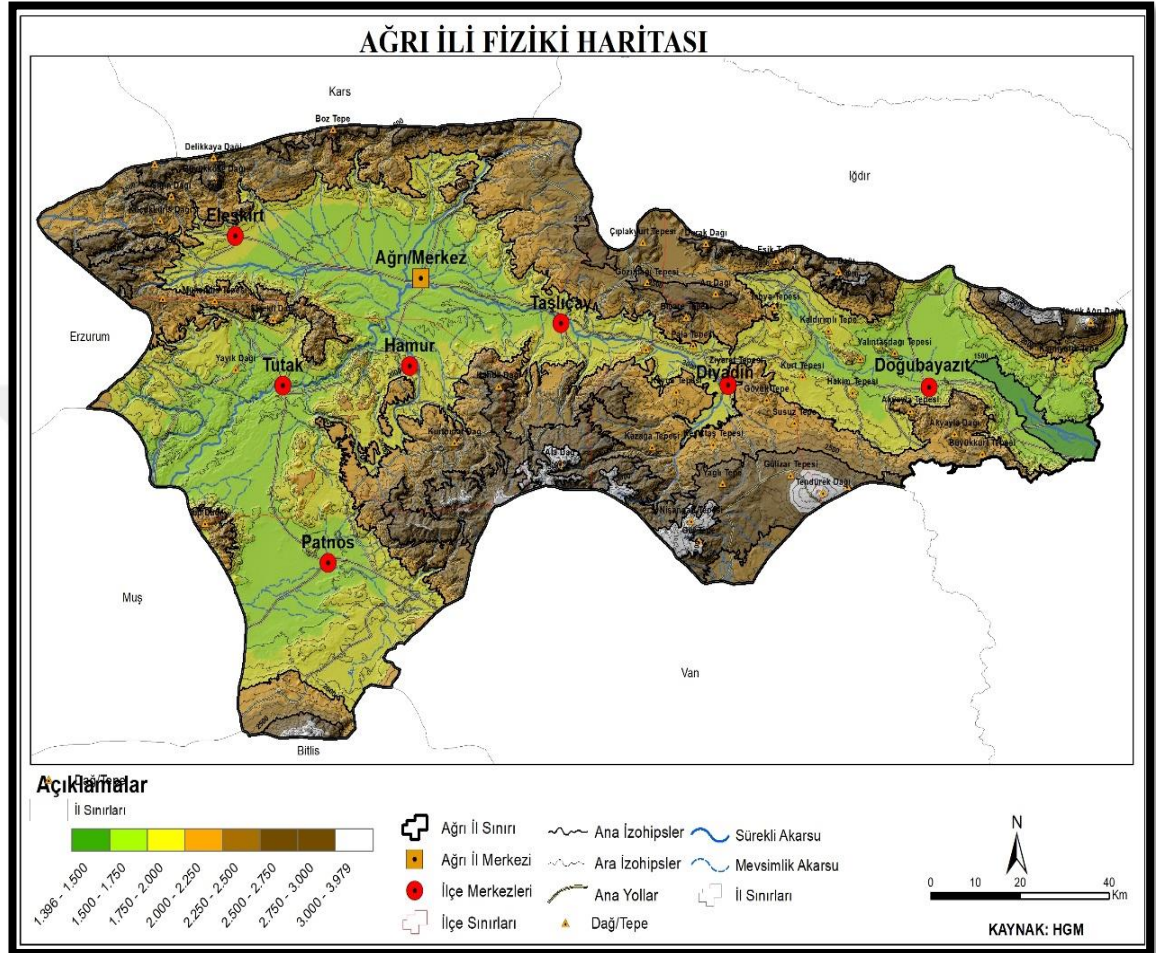
Ağrı engebe ve yükselti bakımından Türkiye'nin en yüksek bölgesinde bulunmaktadır. Topraklarının % 46'sını dağlık alanlar, % 29'unu ovalar, % 18'ini platolar ve % 7'sini ise yaylalar oluşturmaktadır. İl sınırları içinde Sarısu ve Murat Nehri bulunmaktadır. İlin ortalama yüksekliği 1.000 - 1.500 m. arasındadır. Yerleşim alanları ise genellikle 1.500 -2.000 m. yüksekliğe kurulmuştur (Çetin, 2009, s. 11).

Ağrı'nın temel topoğrafik şekillerini dağlar ile bunların arasında yer alan vadiler, tepelik alanlar, aşınım yüzeyleri ve ova düzlükleri oluşturmaktadır. İlin tektonik özelliklerini belirleyen unsurlar, Anadolu'nun da şekil almasında etkisi olan orojenik ve epirojenik hareketlerdir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van Bölümü'nde konuşlanan Ağrı ili, Alp-Himalaya orojenik kuşağı içinde yer almaktadır. Geniş platolar genellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nin Karasu-Aras Dağları ile Van Gölü arasında kalan bölümünde yer almaktadır. Bu geniş platolar üzerinde belirli hatlar boyunca bölgenin genç ve oldukça önemli olan volkan konileri sıralanmaktadır. Ağrı, jeolojik evrim bakımından dört dönem geçirmiştir. Bölgenin en yaşlı birimlerini paleozoik yaşlı kaya toplulukları oluşturmaktadır. Ağrı ilinde ikinci tektonik dönemi oluşturan Kretasede, ofiyolitli melanj oluşmuştur. Metamorfitlerin üstünde tektonik olarak yer alan bazik ve ultrabazik kayaları da kapsayan kumtaşı, kireçtaşı, tuf ve kireçtaşı bloklarından oluşmaktadır (Kaya, 2001, s. 8).

Ağrı, Türkiye'nin en engebeli, en yüksek ve volkanik bölgelerindendir. Erzurum-Kars Yaylasını Murat Havzasından ayıran Karasu-Aras'ın doğu ucunda kartal yuvası gibi dik duran Büyük ve Küçük Ağrı dağları, Ağrı ilinin sembolü gibidir. Geniş bir yay çizen dağ silsilesinin ucunda Ağrı Dağı (5137 m.), Küçük Ağrı (3896 m.), Aşağı Dağ (3274 metre), Kara Dağ (3243 m.), Tizli Dağı (3200 m.) bulunur. Ayrıca Tendürek (3343 m.), Aladağ (3250 m.) ile Süphan Dağı, Kanlı Dağ ve Ziyaret Dağı, Ağrı'nın başlıca dağlarıdır.

İldeki en büyük ova verimli topraklara sahip olan Ağrı- Eleşkirt Ovasıdır. Dört bir tarafı dağlarla çevrilmiş olan Doğubayazıt Ovası rakımı en yüksek olan ovadır. Murat Nehrinin ikiye böldüğü Tutak ovasının batı bölümüne Antep Ovası, doğusunda kalan bölgeye de Göl Ovası denilmektedir. Suyu oldukça az olan Göl Ovası, Antep Ovasına göre daha çok düzlük alana sahiptir. Patnos ve Şekerova

barajlarının suladığı Patnos Ovası tarıma elverişli bir ova olmasından dolayı burada birçok ürün yetiştirilmektedir (Harita 2).

Harita 2: Ağrı İli Fiziki Haritası

Ağrı’da irili ufaklı birçok akarsu mevcuttur. İçlerinden en büyük olanı Fırat nehrinin ana kollarından biri olan Murat Nehri’dir. İldeki diğer akarsular da Eleşkirt Çayı, Murat Suyu, Sarısu, Taşlıçay ve Balıkçayı’dır.

Şehrin iklimsel özelliklerine bakılacak olunursa; Ağrı ilinde sıcaklığın kısa mesafelerde değiştiği görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değeri 6,0°C'dir. Şehrin batısına doğru gidildikçe sıcaklığın azaldığı, doğuya doğru gidildikçe ise kademeli olarak arttığı görülmektedir. Yıllık sıcaklık değeri ise ilçelerde farklılık göstermektedir. Bu duruma sebep olarak karasallık ve yükseltiyi göstermek mümkündür (Kaya, 2018, s. 10).

Ağrı’da kışların çok soğuk, yazların ise sıcak ve kurak geçtiği tipik sert karasal iklim özellikleri yaşanmaktadır. Bahar mevsimleri kısa sürdüğü için yaz ve kış mevsimleri hâkimdir. İl sınırları dâhilinde iklim sebebiyle, tüm topraklar içinde, ekim alanına elverişli olabilecek ancak % 20’lik bir alan mevcuttur. Ağrı Merkez İlçe ile Eleşkirt ve Yukarı Murat Irmağı dolaylarında bozkırlar yoğun olarak görülmektedir (Zorbay Polat, 2019, s. 7).

Ağrı meteoroloji istasyonunun 61 yıllık (1939– 2000) gözlem verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 6,0°C’dir. Ağrı’da sıcaklık değeri Ağustos ayında 39,9°C’ye kadar yükselebilmekte ve Ocak ayında ise –45,6°C’ye kadar düşebilmektedir. Don yaşanan günlerin sayısı yılda 160.7 günü bulmaktadır. Kar yağışlı günlerin sayısının 44,8 günü bulunduğu alanda, kar örtüsü ortalama 116,8 gün boyunca yerde kalmaktadır. Bu değerlerden de anlaşılacağı üzere Ağrı ili Türkiye’de karasal iklimin en sert yaşandığı yerlerden biridir. Dolayısıyla yörede iklimin beşeri ve ekonomik faaliyetler üzerindeki şekillendirici etkisi son derece fazladır (Çimen, Çınar & Kaya, 2006, s. 49-68).

Ağrı Türkiye’nin en hızlı göç veren kentlerinden biridir. Birçok yerleşmede olduğu gibi Ağrı’da da kademeli göç olgusu yaşanmaktadır. Ağrı kenti ile Doğubayazıt ve Patnos kentleri hem kırsal kesimden hem de diğer ilçelerde yoğun biçimde göç almaktadır. Ayrıca Ağrı ilinden Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere diğer şehirlere göç hareketleri de mevcuttur. Bu kademeli ve yoğun göçün temel nedeni, var olan kaynakların yeterince değerlendirilemeyip kullanılamaması, bu duruma bağlı olarak istihdam koşullarının yetersiz oluşu ve işsizliktir. Bunların yanı sıra sert karasal iklim koşulları da göç hareketlerini hızlandıran bir başka olgudur.

Ağrı’da yaşamakta olan göç, il çapında daha birçok problemin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Çarpık kentleşme ve yapılaşma ile birlikte gecekondulaşma da oldukça yoğundur. Bunların yanı sıra kırsal kesimlerden Ağrı kentine, Doğubayazıt ve Patnos kentlerine göç edenlerin kent yaşamına uyum sağlayamaması bu problemlerin başında gelmektedir. Bu durum Ağrı’nın Türkiye genelinde gelişmişlik ve yaşanabilirlik düzeyleri bakımından geri sıralarda yer almasına sebep olmaktadır (Kaya, 2011, s. 219-242).

Ağrı sosyoekonomik açıdan Türkiye'nin geri kalmış illerinin başında gelmektedir. İlin coğrafi konumu, yüksek ve engebeli yapısı, iklimsel özellikleri sebebiyle genel ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılık üzerine kurulmuştur. Ağrı, Eleşkirt ve Patnos ovalarını yaz yağışları beslemesi sonucunda ovanın zirai ürünlerinde farklılık ve çeşitlilik göstermesini sağlamıştır.

Bu durumda bu ovalarda tarım ve hayvancılığın yapılmasına imkân vermektedir. Fakat sulama yetersizliği, tarım arazilerinin yanlış kullanımı sebebiyle bu ovalarda yeterince istifade edilmemektedir. Tarım ve hayvancılık gibi iş kollarında daha fazla verim almak için sulama yatırımlarının artırılması ve bilinçli tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AĞRI'DA YER ADLARI

Ağrı ili, Merkez ilçe başta olmak üzere toplam sekiz ilçe ve bu ilçelere bağlı 562 köyden müteşekkildir. Merkez İlçe 105, Diyadin 62, Doğubayazıt 85, Eleşkirt 55, Hamur 46, Taşlıçay 37, Tutak 81, Patnos 91 köyden oluşmaktadır. (agriilozelidaresi) Köy sayısı en fazla olan ilçe Merkez İlçe, en az olan ise Taşlıçay ilçesidir.

2.1. Ağrı Kent İsminin Tarihsel Gelişim ve Değişimi

Ağrı, birçok uygarlığın bu bölgeyi Anadolu'ya geçmek için basamak olarak kullandığı genellikle gelip geçtikleri fakat yerleşmedikleri bir bölge olarak dikkati çekmektedir. Bu nedenle Ağrı'nın şehir adının tarihsel gelişim ve değişimi çok aşamalı bir süreçtir. Ağrı ilinin adı, Ağrı Dağı'ndan gelmektedir. Bu bölgeye yerleşen Selçuklu Türkleri bu dağa "Eğri Dağ" ismini vermişlerdir. Bunun nedeni, Selçuk ve Osmanlı Türklerinin yerleştikleri her bölgeye Türkçe isimler vermek istemeleridir. Sonradan gelen Türk boyları Eğri Dağ "Ağır Dağ" ismini takmışlardır. Zamanla Ağır Dağ, halk arasında "Ağrı Dağı" olarak benimsenmiştir (Hatunoğlu & Gül, 1999 s. 12).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde bu bölgedeki şehirleşme, 1860 yılında Pakrevand (Üçkilise) piskoposu olan Hovannes önderliğindeki Bitlisli Ermeni ticaret gruplarının Ağrı'ya Karakilise (Kara Kilise) adını vermesiyle başlamıştır. Bir mülkte 10-15 dükkân kurularak başlatılan şehirleşme takip eden süreçte, Milli Mücadele'nin ardından şehrin adı "Karaköse" adıyla değiştirilmiş; 1935 yılında ise adı Ağrı yapılmıştır. (BCA, 30.18.54.33.16.1.2. M. (04.05.1935) 1940 yılında Erzurum'da gerçekleşen Valiler toplantısında Ağrı adının değişimi hakkında yeni bir görüş ortaya atılmıştır. Şehrin adının Kılıç Ova olarak değiştirilmesi gündeme getirilmiştir. Fakat kabul edilmemiştir (BCA.30.10.0.0.71.468.12.).

Trabzon-İran transit yolu üzerinde bulunan şehrin eski adı Karakilise'den dönüştürülen Karaköse'dir. Osmanlı döneminde Şorbulak olarak anılan yerleşmenin adı, Ermeniler tarafından Karakilise olarak değiştirilmiştir (Fırat, 1970, s.82; Şahin, 2007, s. 17). Osmanlı-Rus savaşları sırasında Ermeniler, Ruslar tarafından buralara yerleştirildiklerinde bölgenin birçok yerine kiliseler ve manastırlar inşa etmişlerdir. Ağrı'da bugünkü zaman diliminde Bahçelievler mahallesinin olduğu yerde Ermeniler

tarafından siyah taşlarla örülmüş bir kilise yer aldığından o yere ve kiliseye dayandırılarak Ağrı'ya Karakilise adı verilmiştir (Fırat, 1970, s. 82).

O dönemde “Karakilise”, adını taşımakta olan yerleşim yerleri başka illerde de olduğu için tüm bu “Karakilise ”adını taşıyan yerler birbirleriyle karıştırılmaktadır. En çok da Eleşkirt Karakilisesi özellikle halk ve askerler tarafından çok sık karıştırıldığından dolayı sorun yaratmaktadır. Bunun üzerine Doğu Cephesi Komutanı Kazım Karabekir Paşa, Eleşkirt'teki Karakilise adının, Eleşkirt Karakilisesi'nin Kösedag'ın doğusunda yer alması ve kilise ile herhangi bir ilgisinin kalmaması nedeniyle değiştirilmemesini emretmiştir. Çünkü Nisan 1918'de Ermeniler Ağrı'yı terk etmiş, küçük kiliseler kullanılmaz olmuştur. Harita şubesine Karakilise'nin "Karaköse" olarak düzeltilmesi ve izin için de Harbiye Nezareti'ne (Savunma Bakanlığı'na) yazılar yazılmış; değiştirilen Karakilise adı, böylece Ağrı'nın payına düşmüştür. Harita şubesince Karakilise'nin adının “Karaköse” olarak düzeltilmesi üzerine 1919 Kasım'ında Karakilise adı Karaköse olarak değiştirilmiştir. Şimdiki Ağrı, o zaman sürecinde Karaköse adını taşımaya başlamıştır (Kayserili, 2016, s. 24). 1935 yılına gelindiğinde Karaköse sınırları içinde yer alan ve Türkiye'nin en yüksek dağı olan Ağrı Dağı'ndan ötürü Karaköse adı, Ağrı olarak değiştirilmiştir (Devlet Arşivleri Başkanlığı, 30-18-1-2-54-33-16 M. 04.05.1935).

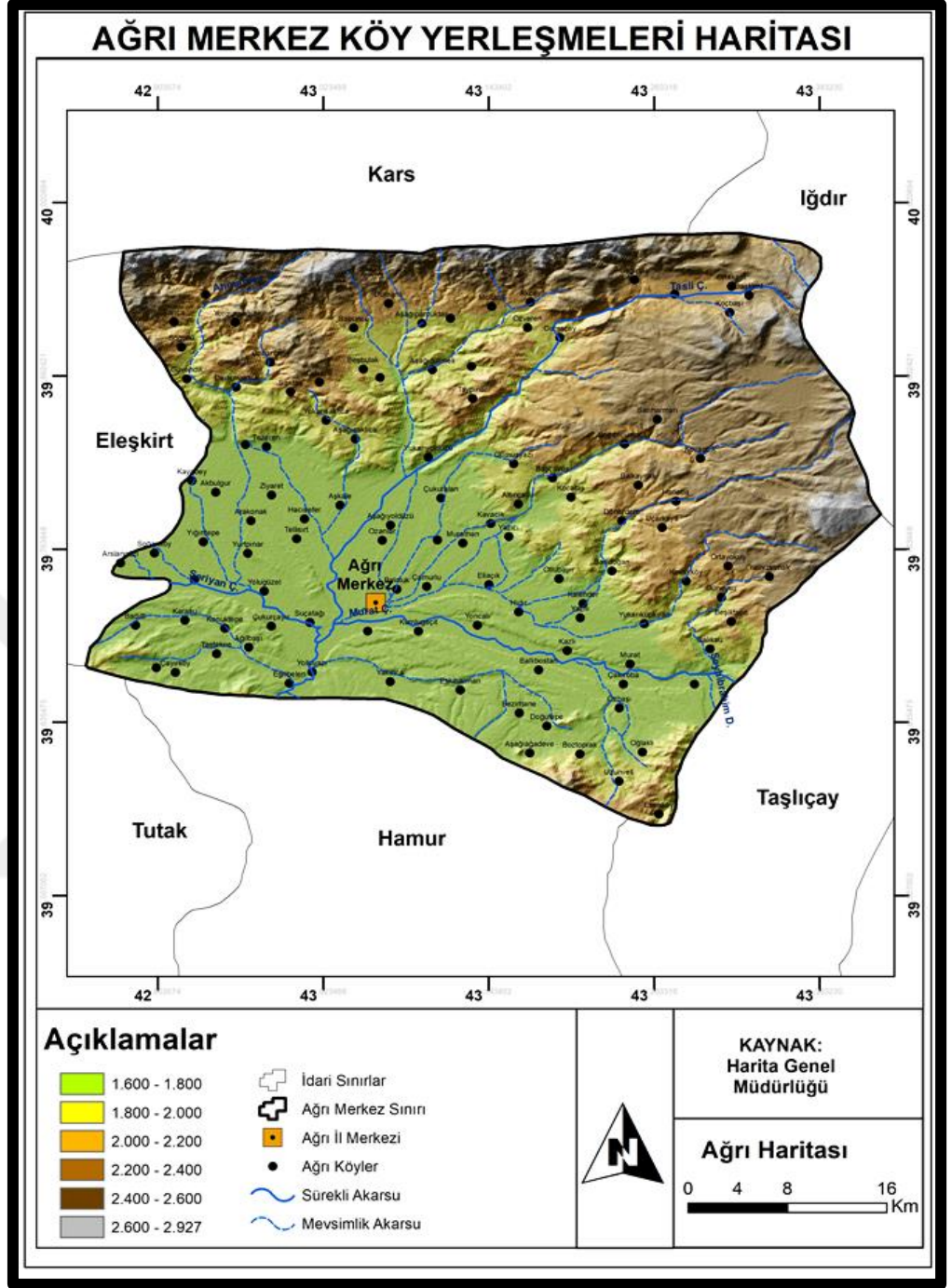
Bu bağlamda şehir, adını il sınırları içerisinde bulunan Ağrı Dağından almaktadır. Danimarkalı bilim insanı Räsänen, Ağrı adının Eski Türkçe'de "yüksek" manasına gelen “ağrı” veya “ağrü” kelimesinden geldiğini belirtmektedir. Ayrıca kelimenin Arapça'da "muhteşem" demek olan “ağra” ile ilgili olduğu da kaydedilmektedir. Yakındoğu kültürlerinde Ağrı Dağıyla ilgili pek çok efsane geliştirilmiştir. Ermenilerin, buranın kendi ülkelerinin merkezi olduğu iddiası, Yahudi kutsal metinlerinde ve Hristiyanlıkta Nuh'un gemisinin bu dağa indiği inancı, Ağrı dağının hem siyasi hem de dini yönden önemini artırmıştır (Belli, 2017, s. 172).

2.2. Ağrı Merkez İlçe ve Köyleri

Ağrı Merkez ilçesinin yüzölçümü 1.695 km²'dir. Merkez ilçe rakım olarak ortalama 1636 metrede yer almaktadır. Ağrı Merkez ilçesi yüzölçümü açısından Türkiye'nin en büyük on altıncı ilçesidir. Merkez ilçeyi batıda Eleşkirt (Ağrı), doğuda Taşlıçay (Ağrı), güney ve güneydoğuda Hamur (Ağrı) , güneybatıda Tutak (Ağrı),

kuzey ve kuzeybatıda Kağızman (Kars), kuzey ve kuzeydoğuda Tuzluca (Iğdır) ilçeleri çevrelemektedir (Kaya, 2013, s.298). Merkez ilçe Ağrı'nın en kalabalık ilçesidir. 2020 yılı ADNKS'ye göre merkez ilçenin nüfusu 119.154, merkeze bağlı köylerde 31.109 olmak üzere toplam 150.263 kişiden oluşmaktadır.

Ağrı merkez ilçede 106 adet köy yerleşmesi bulunmaktadır. Ağrı merkez ilçesi, idari teşkilatlanma bakımından, Merkez, Murat ve Cumaçay olmak üzere, üç bucaktan oluşmaktadır. Merkeze bağlı 55 köy yerleşmesine karşılık, Murat bucağına 25 ve Cumaçay bucağına ise 25 köy yerleşmesi bağlıdır. Bucak merkezleri oluşturulurken coğrafi şartlarla, güvenlik ve yerel hizmet bakımından aralarında ilişki bulunan köylerin, bir araya toplandığı dikkat çekmektedir. Ancak bucaklar veya eski adlandırmaları ile nahiyeler, günümüzde merkezi konumda olmaları dışında idari fonksiyonlarını büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Nitekim 1970'li yıllardan sonra, ülke genelinde aralarında Merkez, Cumaçay ve Murat nahiyelerinin de bulunduğu 666 bucak merkezine, İçişleri Bakanlığı tarafından bucak müdürünün tayin edilmediği anlaşılmaktadır (Özçağlar,1996, s. 13; Kaya, 2013, s. 299). Böylece, söz konusu bucak merkezleri, fiziki olarak 1970 yılından sonra tekrar tüzel kişiliğe (muhtarlığa) dönüşmüş durumdadır (Kaya, 2013, s. 299).

Harita 3: Ağrı Merkez İlçe Köy Yerleşmeleri

Tablo 2. 1: Ağrı Merkez Köyleri

Merkez Köyleri	
A	Ağılbaşı, Ahmetbey, Akbulgur, Akçay, Altınçayır, Anakaya, Arakonak, Aşağı Ağadeve, Aşağı Dürmeli, Aşağı Kent, Aşağı Küpkıran, Aşağı Saklıca, Aşağı Yoldüzü, Aşkale, Aslangazi.
B	Badıllı, Ballıbostan, Balıksu, Balkaynak, Baloluk, Başçavuş, Başkent, Beşbulak, Beşiktepe Bezirhane, Bölükbaşı, Boztoprak.
C-Ç	Cumaçay Köyü (Bucak Merkezi), Çakıroba, Çamurlu, Çatalipaşa, Çayır, Çobanbeyi, Çukuralan, Çukurçayır.
D-E	Dedemaksut, Doğutepe, Dönerdere, Dumanlı, Eğribelen, Eliaçık, Esen, Eskiharman.
G-Ğ	Geçitalan, Gümüşyazı, Güneysu, Güvendik, Güvenli.
H	Hacısefer, Hanoba, Hıdır.
K	Kalender, Karasu, Kavacık, Kavakköy, Kayabey, Kazlı, Kocataş, Koçbaşı, Konuktepe, Kovancık, Kumlugeçit.
M	Mollaali, Mollaosman, Murat (Bucak Merkezi), Murathan.
O-Ö	Oğlaklı, Ortakent, Ortayokuş, Otlubayır, Ozanlar, Özbaşı, Özveren.
P-S	Pamuktaş, Sabuncu, Sarıca, Sarıdoğan, Sarıharman, Sarıtaş, Soğanköy, Söğütlü, Suçatağı.
T-U	Taştekne, Taypınar, Telli Sirt, Tezeren, Uçarkaya, Uzunveli
Y-Z	Yakınca, Yalnızkonak, Yaylaköy, Yazıcı, Yazılı, Yığıntepe, Yukarı Dürmeli, Yukarı Küpkıran, Yukarı Pamuktaş, Yukarı Saklıca, Yolugüzel, Yolluyazı, Yoncalı, Yorgunsöğüt, Yurtpınar, Ziyaret.

Genel olarak bakıldığında Ağrı Merkez İlçeye bağlı köy adlarının seçiminde coğrafi özelliklerin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Bölgedeki köylerin adlarında görülen bu durum, yer adlarının doğal çevreden bağımsız düşünülmemesini göstermektedir. Bu adlandırmalardan başka tarihsel olgulardan, aile isimlerinden, soyların özelliklerinden, yöresel dileklerden esinlenilerek adlandırılmış birçok köy de mevcuttur (Kaya, 2013, s. 302).

1955 yılından başlamak üzere Ağrı ilinde birçok yerleşim yerinin ismi değiştirilmiştir. 1958 yılı itibarıyla Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay ve Tutak olmak üzere 8 ilçesi olan Ağrı’da toplamda 354 köyün adı değiştirilmiştir. Bu değişiklikler yapılırken, kazalara bağlı nahiyeler temel alınarak düzenlemeler yapılmıştır (Özçelik ve Tunç, 2017, s. 470).

Ağılbaşı Köyü: Ağrı Merkez ilçeye bağlı bir köydür. 1935 yılında yapılan nüfus sayım sonuçlarına göre köyün adı “Hacıevi” anlamına gelen *Hacıhano* olarak görülmektedir (BİGM, 1936, s. 7). 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Ağılbaşı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Ağılbaşı’dır. Ağrı il merkezine uzaklığı 12 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 55’tir (URL-1, 2021).

Akbulgur Köyü: Ağrı Merkez ilçeye bağlı bir köydür. Tarihi süreçte *Keşişeleşkirt* olarak adlandırılırken ulusallaşma politikası kapsamında köyün adı *Akbulgur* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine uzaklığı 11 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 191’dir (URL-1, 2021).

Akçay Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı, köyün sınırları içinde geçen akarsudan dolayı Akçay olarak isimlendirilmiştir (Aydın, 2020, s. 114). Eski ismi ise “sivri/kesgin” anlamına gelen *Tujo* olarak bilinmektedir. Köyün Ağrı il merkezine uzaklığı 34 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 113’tür (URL-1, 2021).

Anakaya Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçesine bağlı bir köydür. Tarihi süreçte *Mollaosmaneşkirt* ve *Mollaosman Komu* olarakta anılmıştır. Günümüzde Anakaya olarak ismi değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köy morfolojik olarak düz bir alanda kurulmuştur. Köyün adıyla coğrafik yapısı uyuşmamaktadır.

Böylece köy adlarında yapılan değişikliklerin her zaman isabetli olmadığını, verilen yeni adların birçoğunun köyün bulunduğu coğrafi çevreyi ve etnografik özelliklerini tam bir şekilde yansıtmaktadır (Arınç, 1998, s. 172). Ağrı il merkezine 9 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 196'dır (URL-1, 2021).

Fotoğraf 2. 1: Anakaya Köyü Uydu Görüntüsü

Arakonak Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçesine bağlı bir köydür. Tarihi kayıtlara *Kasor* olarak geçmiştir. Cumhuriyet dönemiyle beraber adı *Arakonak* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 7, BİGM; 1968, s. 36). Köy, Ağrı il merkezine 8 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 192'dir (URL-1, 2021).

Aşağı Ağadeve Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçesine bağlı bir köydür. Hamur nahiyesine bağlı iken idari değişiklikler sonucunda Ağrı Merkez İlçeye bağlanmıştır. Günümüzde adı *Aşağı Ağadeve* olarak geçmektedir (BİGM, 1936, s. 8). Ağrı il merkezine uzaklığı 21 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 123'tür (URL-1, 2021).

Aşağı Dormeli / Dürmeli Köyü: Ağrı merkez köyü olan *Aşağı Dörmeli Köyü* 1935 yılına kadar Cumaçay Nahiyesi'ne bağlıyken daha sonraki süreçte Ağrı'ya bağlanmıştır. Köyün adı değiştirilmemiştir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Merkeze olan uzaklığı 22 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 108'dir (URL-1, 2021).

Aşağı Kent Köyü: Ağrı ilinin Cumaçay Nahiyesine bağlıyken idari değişiklikler sonucunda merkez ilçeye bağlanmıştır. Köy, adını sınırları içinde yer alan iki yerleşim biriminden almıştır (BİGM, 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köy, Ağrı il merkezine 38 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 159'dur (URL-1, 2021).

Aşağı Küpkıran Köyü: Aşağı Küpkıran Köyü Ağrı merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı ulusallaşma politikası kapsamında aynı kalmıştır (BİGM,1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün iklimi, karasal iklim etki alanı içerisindedir. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre mahallede yaşamakta olan kişi sayısı 1854'tür (URL-1, 2021).

Aşağısaklıca Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Aşağıveretek* veya *Veretek* olarak adlandırılırken günümüz kayıtlarında ise *Aşağı Saklıca* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köy, Ağrı il merkezine 13 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 367'dir (URL-1, 2021).

Aşağı Yoldüzü Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Geçmişte *Aşağıdarabi* olarak adlandırılan köy *Aşağı Yoldüzü* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Darabi “söğüt ağacı” anlamına gelmektedir. Köydeki söğüt ağaçları eski isimlendirmeye kaynak oluşturmıştır. Günümüz isimlendirmesine baktığımızda ise köyün kuruluş yeri ile isim uyum sağlamaktadır. Yapı olarak çizgisel yerleşme olarak adlandırdığımız yol boyunca kurulmuş bir yerleşmedir. Köy, Ağrı il merkezine 6 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 208'dir (URL-1, 2021).

Fotoğraf 2. 2: Aşığı Yıldüzü Köyü Uydu Görüntüsü

Aşıkale Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçesine bağlı bir köydür. Cumhuriyet dönemi isim değiştirme politikasından etkilenmemiştir (BİGM, 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köy, Ağrı il merkezine 7 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1147'dir (URL-1, 2021).

Aslangazi Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Geçmişte *Keçigüden* veya *Kazı* olarak isimlendirilen köy Cumhuriyet Döneminde Aslangazi adını almıştır. Bu köye *Aslangazi* adının verilmiş olmasının sebebi önemli Türk devlet adamlarına atıfta bulunmak içindir (BİGM, 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 11 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 471'dir (URL-1, 2021).

Badıllı Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçesine bağlı bir köydür (BİGM, 1968, s. 39) Badıllı köyünün önceki ismi *Badılya*'dır. "Beydili" veya "Beydilli" isimli boy, yirmi dört Oğuz boyundan biridir. Bu kelime bozularak *Badıllı* haline gelmiştir. Köy, Ağrı il merkezine 20 kilometre uzaklıktadır. Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan

Badıllı Köyü, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa dayanılarak, 1988 yılında Ağrı İli merkez ilçeye bağlanmıştır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 433'tür (URL-1, 2021).

Ballıbostan Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün eski adı *Kazer* veya *Kezer*'dir. 1965 yılına kadar Murat Bucağı'na bağlıyken daha sonra idari yapıdaki değişiklikler sonucunda merkez ilçeye bağlanmıştır. Günümüz kayıtlarında adı Ballıbostan'dır (BİGM, 1968, s. 36). Köy Murat Nehri kenarındadır. Köy, Ağrı il merkezine 18 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1195'tir (URL-1, 2021).

Fotoğraf 2. 3 : Ballıbostan Köyü Uydu Görüntüsü

Balıksu Köyü: Ağrı merkez ilçenin köyüdür. İsim değişikliğine uğramayan köylerdendir. Tarihi kayıtlarda da günümüzde de aynı şekilde adlandırılmıştır. (BİGM, 1968, s. 42). Köy, Ağrı il merkezine 22 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 763'tür (URL-1, 2021).

Balkaynak Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı “Dikenli Pınar” anlamına gelen *Kanusturi* olarak adlandırılırken 1965 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Balkaynak* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 36).

Ağrı il merkezine olan uzaklığı 23 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 83'tür (URL-1, 2021).

Baloluk Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Uzun yıllar *Keşiş* olarak adlandırılan bu köy cumhuriyet dönemiyle beraber *Baloluk* adını almıştır (BİGM, 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Daha önceden Eleşkirt ilçesine bağlı olan Baloluk Köyü 2 Mayıs 1949 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan Köy İdari Bağlılığının Değiştirilmesi kararıyla Ağrı ili merkez ilçeye bağlanmıştır. Ağrı il merkezine olan uzaklığı 1 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 937'dir (URL-1, 2021).

Başçavuş Köyü: Ağrı ili Cumaçay Nahiyesi'ne bağlı iken idari değişiklik sonucu merkez ilçeye bağlanmıştır. 1935 yılı kayıtlarında "çevikler" anlamına gelen *Şeko* olarak adlandırılırken sonradan yapılan değişiklikler ile adı *Başçavuş* olmuştur. Günümüzde de ismi Başçavuş'tur (BİGM, 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köy Ağrı il merkezine 15 kilometre uzaklıktadır. Altınçayır Çayı üzerinde kurulan Kocataş Baraj Gölü kenarındadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 165'tir (URL-1, 2021).

Fotoğraf 2. 4: Başçavuş Köyü Uydu Görüntüsü

Başkent Köyü: Ağrı ilinin Cumaçay Nahiyesi'ne bağlı bir yerleşim birimiyken daha sonraki süreçte merkez ilçeye bağlanmıştır. Adı *Başkend* olarak geçmektedir. Yapılan isim değişikliğinden etkilenmemiştir (BİGM, 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köy Ağrı il merkezine 40 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 215'tir (URL-1, 2021).

Beşbulak Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı ve öncesi kayıtlarında "akpınar" anlamına gelen *Kanisipi* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan değişiklik ile *Beşbulak* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Beşbulak'tır (BİGM, 1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine 25 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 168'dir (URL-1, 2021).

Beşiktepe Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Önceki kayıtlarda adı "kızılıpınar" anlamına gelen *Kanisor* olarak adlandırılırken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Beşiktepe olmuştur. Günümüzdeki ismi de Beşiktepe'dir (BİGM, 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı il merkezine 26 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 229'dur (URL-1, 2021).

Bezirhane Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Tarihi kayıtlarda "Yağhane" anlamına gelen bugünkü adıyla *Bezirhane* olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 37). Geçmiş döneminlerde köyde yağ imalatı yapıldığı için kuvvetle muhtemel köye bu isim verilmiştir. Ağrı il merkezine 17 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 166'dır (URL-1, 2021).

Bölükbaşı Köyü: Ağrı'ya bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Bölükbaşı* olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 5 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 221'dir (URL-1, 2021).

Boztoprak Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. Tarihi kayıtlarında *Hanereşk* olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 37). 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Boztoprak* olarak geçmektedir. Sonraki ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Boztoprak olarak aynı kalmıştır. Ağrı il merkezine olan uzaklığı 23

kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 458'dir (URL-1, 2021).

Çakıroba Köyü: Ağrı ili merkez ilçesine bağlı bir köydür. Önceki kayıtlarda adı “sufiler” anlamına gelen *Sofyan* olarak yer almaktadır. 1968 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Çakıroba* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Çakıroba'dır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 20 kilometredir. Murat Nehri kenarında yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 320'dir (URL-1, 2021).

Çamurlu Köyü: Ağrı ili merkez ilçenin bir köyüdür. 1935 yılı kayıtlarında adı *Çamurlu* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Çamurlu olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 3 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 383'tür (URL-1, 2021).

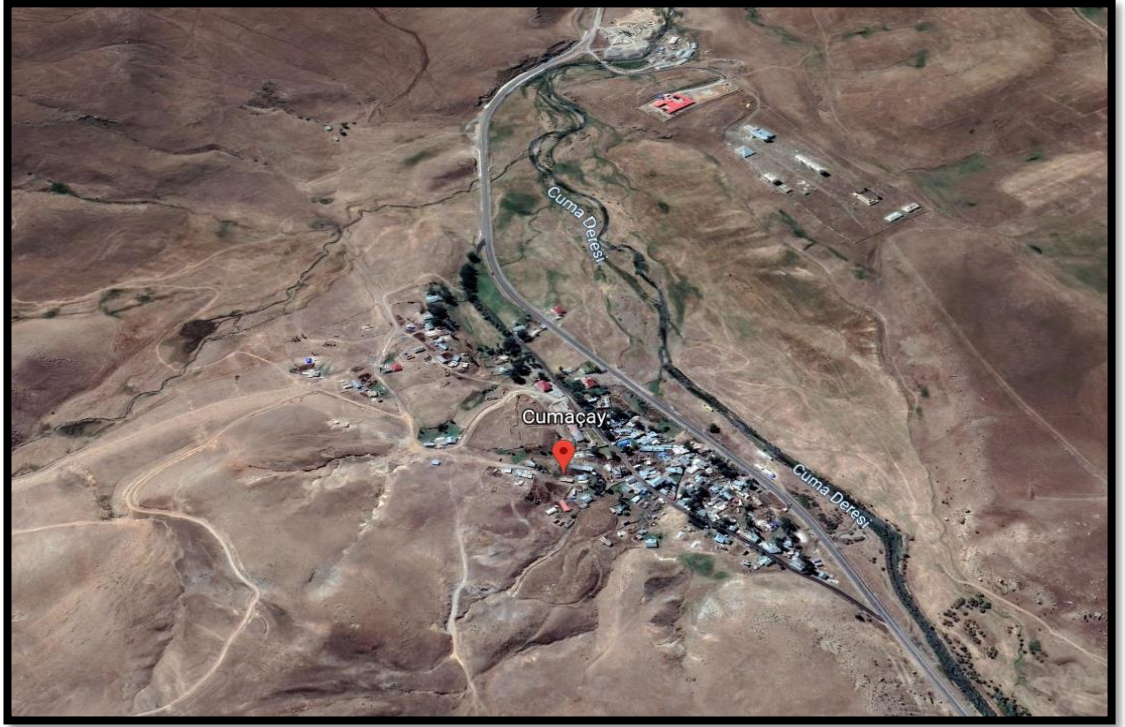
Çatalipaşa Köyü: Ağrı ili merkez ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve öncesinden bu yana aynı adı taşımaktadır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 39). Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan köy 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'na dayanılarak 1989 yılında Ağrı ili Merkez İlçeye bağlanmıştır. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 45 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 327'dir (URL-1, 2021).

Çayır Köyü/Çayırköy: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. “Taştekn Köyü'ne bağlı Kasi (1970) ve Bubi (1990) mezraları köy yerleşmesi statüsüne kavuşarak Yaylaköy ve Çayırköy adlarını alıp merkez ilçeye bağlanmışlardır” (Kaya, 2013, s. 300). Köy, Ağrı il merkezine 17 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 112'dir (URL-1, 2021).

Çobanbeyi Köyü: Ağrı ili merkez ilçenin bir köyüdür. Köy çok uzun zamandan beri bu adı taşımaktadır. Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan köy, 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'na dayandırılarak 1988 yılında merkez ilçeye bağlanmıştır (Kaya, 2013). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 26 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 88'dir (URL-1, 2021).

Çukuralan Köyü: Ağrı ili merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 değişiklikleri öncesinde “Ali İhsan” anlamına gelen *Aliksan/Eleksan* olan ismi *Çukuralan* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı *Çukuralan*’dır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 12 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 539’dur (URL-1, 2021).

Cumaçay Köyü (Bucak Merkezi): Ağrı ili merkez ilçenin bir köyüdür. Köy, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde nahiye olarak yer alırken daha sonraki süreçte idari değişikliğe uğramıştır. Eski kayıtlarda adı “Çeto Pınarı” anlamına gelen *Çemiçeto* olarak yer almakta iken *Cumaçay* olarak değiştirilmiştir. Köyün yakınlarında geçen Cuma Deresinin varlığı köyün adlandırmasında etkili olduğunu görmekteyiz. Böylece her iki isim de köyün coğrafik yapısıyla uyum sağlamaktadır. Günümüz kayıtlarında da adı Cumaçay’dır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 28 kilometredir. D-965 numaralı Kağızman-Ağrı Devlet Yolu kenarındadır. Köyün iki de mezrası vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 400’dür (URL-1, 2021).

Fotoğraf 2. 5: Cumaçay Köyü Uydu Görüntüsü

Dedemaksut Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Tarihi kayıtlarda aynı adı taşımaktadır (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Köyde Dede Maksut türbesi bulunmaktadır. Dede Maksut'un kim olduğu konusunda net bilgi yoktur. Köyün adlandırmasında etkili olmuştur. Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan Dedemaksut Köyü, 08.05.1985 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Köy İdari Bağlılığının Değiştirilmesi Kararıyla Ağrı merkez ilçeye bağlanmıştır. Köy, Ağrı il merkezine 21 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 220'dir (URL-1, 2021).

Doğutepe Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçeye bağlı köyüdür. Köyün adı 1935 kayıtlarında adı "küttepe" anlamına gelen *Girekol* veya *Giregöl* olarak yer almaktayken *Doğutepe* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Doğutepe'dir (BİGM, 1968, s. 37). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 19 kilometredir. Köyün bir de mezarı vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 314'tür (URL-1, 2021).

Dönerdere Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. Köyün adı Cumhuriyetin ilk yıllarında "Ali'nin kolu" anlamına gelen *Alimillo* olarak yer almaktayken daha sonraki süreçte *Dönerdere* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Dönerdere'dir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 25 kilometredir. Köyün bir adet mezarı da vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 343'tür (URL-1, 2021).

Dumanlı Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı bir köydür. Cumhuriyetin ilk yıllarında "ısırgan" anlamına gelen *Gezgez* olan ismi daha sonraki değişiklikler ile *Akdana* olmuş ve tekrar ad değişimine uğrayarak *Dumanlı* olarak nihai bulmuştur (BİGM; 1936, s. 7; BİGM 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 28 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 150'dir (URL-1, 2021).

Eğribelen Köyü: Ağrı'ya bağlı Merkez ilçenin bir köyüdür. Cumhuriyetin ilk yıllarında *Zado* olarak yer almaktayken daha sonra yapılan değişiklikler ile adı *Eğribelen* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Eğribelen'dir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 17 kilometredir.

Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 352'dir (URL-1, 2021).

Eliaçık Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “Orta” anlamına gelen *Navik* olarak adlandırılırken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Eliaçık* olarak değiştirilmiştir. Günümüzdeki ismi de Eliaçık'tır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 8 kilometredir. Köye ait iki mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 895'tir (URL-1, 2021).

Esen Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçeye ait bir köydür. Köyün 1935 yılına ait kayıtlarında “Botanlı” anlamına gelen *Boti* olarak geçmektedir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 42). Sonradan yapılan isim değişikliği ile Esen olmuştur. Köy Ağrı il merkezine 8 kilometre uzaklıktadır. Köyün bir adet mezarı vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 345'tir (URL-1, 2021).

Eskiharman Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “bozcataş” anlamına gelen *Gevirgevrik* veya Hamur Gevirgevrik olarak yer almaktayken 1957 yılında Hamur ilçesinden alınıp Ağrı Merkez ilçeye bağlanmıştır (Resmi Gazete, 27 Haziran 1957, s. 17444) Demokrat Parti döneminde Eskiharman olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Eskiharman'dır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 10 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 606'dır (URL-1, 2021).

Geçitalan Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün eski adı 1935 yılı kayıtlarına göre *Gerger*'dir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı il merkezine 19 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 352'dir (URL-1, 2021).

Gümüşyazı Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçeye ait bir köydür. Köyün adı 1968 yılı öncesi kayıtlarında “Ayazlı” anlamına gelen *Sirdo* olarak adlandırılırken Demokrat Parti döneminde adı *Gümüşyazı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Gümüşyazı'dır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 16 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 346'dır (URL-1, 2021).

Güneysu Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. Köyün adı 1935 yılı ve öncesi kayıtlarında *Harabegöl* veya *Harabagöl* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Güneysu* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Güneysu'dur (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı il merkezine 24 kilometre uzaklıktadır. Bir kültürel değer olan Küpkıran Harabegöl Kalesi, Yukarı Küpkıran ile Güneysu köyleri arasında yer almaktadır. Kale, Harabegöl Kalesi olarak da bilinmektedir (Karabulut & Köksal, 2018, s.210) Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 79'dur (URL-1, 2021).

Güvendik Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün eski adı *Azrail* olarak geçmektedir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 39) Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan köy, Köy İdari Bağlılığının Değiştirilmesi kararıyla 1985 yılında Ağrı ili Merkez ilçesine bağlanmıştır. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 24 kilometredir. Köy, Ahmetbey Deresi vadisinde yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 138'dir (URL-1, 2021).

Güvenli Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı ve öncesi kayıtlarında adı "Şaban" anlamına gelen *Şabo* olarak adlandırılırken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Güvenli* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Güvenli'dir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 20 kilometredir. Köye ait bir mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 158'dir (URL-1, 2021).

Hacisefer Köyü: Ağrı'ya bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Hacisefer* olarak geçmektedir ve köyün adı Hacisefer olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 6 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 123'tür (URL-1, 2021).

Hanova Köyü: Ağrı ili merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kari* olarak geçmekteyken daha sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Hanova* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Hanova'dır (BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 32 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 79'dur (URL-1, 2021).

Hıdır Köyü: Ağrı ilindeki merkez ilçeye bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Hıdır* olarak geçmektedir. Köyün adı değiştirilmemiştir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 11 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 207'dir (URL-1, 2021).

Kalender Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kalender* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Kalender* olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 17 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 414'tür (URL-1, 2021).

Karasu Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Karasu* olarak geçmektedir ve ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Karasu* olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 15 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 811'dir (URL-1, 2021).

Kavacık Köyü: Ağrı il merkezine bağlı olan bir köydür. Köy 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aliarap* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kavacık* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı *Kavacık*'tır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 9 kilometredir. Köy, Altınçayır vadisinde yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 90'dır (URL-1, 2021).

Kavakköy: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kavak* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Kavak* olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 25 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 182'dir (URL-1, 2021).

Kayabey Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köy uzun zamandan beri aynı adı taşımaktadır (BİGM, 1968, s. 39). Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan köy, 22.09.1985 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Köy İdari Bağlılığının Değiştirilmesi kararıyla merkez ilçeye bağlanmıştır. Ağrı il merkezine olan uzaklığı 14 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 342'dir (URL-1, 2021).

Kazlı Köyü: Ağrı ili merkez ilçesinde yer alan bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı “kadı” anlamına gelen *Kazlı* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Kazlı olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 16 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 366’dır (URL-1, 2021).

Kocataş Köyü: Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı olan bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “boztaş” anlamına gelen *Gevrigevik* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kocataş* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Kocataş’tır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM). Köyün içinde yer alan iri kaya bloklarından dolayı bu ad verilmiştir (Kaya, 2013, s. 301). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 16 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 59’dur (URL-1, 2021).

Koçbaşı Köyü: Ağrı ilinde merkez ilçeye bağlı olan bir köydür. Köyün adı “köycük” anlamına gelen *Gündük* veya *Gündik* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Koçbaşı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Koçbaşı’dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı ise 39 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 8’dir (Ölü yerleşim yeri olarak kabul edilmektedir.) (URL-1, 2021).

Konuktepe Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “babalıklar” anlamına gelen *Bavinan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Konuktepe* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Konuktepe’dir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 11 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 109’dur (URL-1, 2021).

Kovancık Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hacıdodo/Hacıdede* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kovancık* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Kovancık’tır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 27 kilometredir. Köyün arazilerinin tamamına yakın kısmı yaylalardan oluşmaktadır. Bu durum köyü önemli bir hayvancılık faaliyet alanı haline dönüştürmüştür. Köye ait yedi

tane mezra bulunmaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 137'dir (URL-1, 2021).

Kumlugeçit Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Çimikan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kumlugeçit* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Kumlugeçit'tir (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 6 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 289'dur (URL-1, 2021).

Mollaosman Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçenin bir köyüdür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Mollaosman* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Mollaosman* olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 22 kilometredir. Köye ait bir mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 158'dir (URL-1, 2021).

Murat Köyü (Bucak Merkezi): Ağrı ilinin merkez ilçesine bağlı köyüdür. Köyün eski adı *Ziro* olarak geçmektedir. Yapılan değişiklikle ismi Murat Köyü olmuştur (BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 17 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 581'dir (URL-1, 2021).

Murathan (Oğlaklı) Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Murathan* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Murathan olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün il merkezine uzaklığı 7 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 378'dir (URL-1, 2021).

Ortakent Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Ortatahta* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Ortakent* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Ortakent'tir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 39 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 227'dir (URL-1, 2021).

Ortayokuş Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Koto* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan

değişiklikler ile adı *Ortayokuş* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Ortayokuş'tur (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 28 kilometredir. Köye ait bir mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre (2020) köyde yaşamakta olan kişi sayısı 456'dır.

Otlubayır Köyü: Ağrı ilinde merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mezrea* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Otlubayır* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Otlubayır'dır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 14 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 53'tür (URL-1, 2021).

Ozanlar Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün eski adı kayıtlarda *İranos* olarak yer almaktayken sonrasında yapılan değişiklikler ile *Ozanlar* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Ozanlar'dır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 2 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 455'tir (URL-1, 2021).

Özbaşı Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “yaşlılar/ dedeler” anlamına gelen *Birikan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Özbaşı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da Özbaşı'dır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Köy, Ağrı il merkezine 22 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 76'dır (URL-1, 2021).

Özveren Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Karanebi* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Özveren* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Özveren 'dir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 31 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 173'tür (URL-1, 2021).

Pamuktaş Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Abuzeyt* olarak geçmektedir. 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Pamuktaş* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Pamuktaş'tır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan

uzaklığı 27 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 88'dir (URL-1, 2021).

Sağırtaş Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Sağırtaş* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Sağırtaş olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 38 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 137'dir (URL-1, 2021).

Sarıca Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köy, uzun yıllardan beri aynı adı taşımaktadır (BİGM, 1968, s. 39). Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı olan köy 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununa dayandırılarak 1989 yılında Ağrı ili merkez ilçesine bağlanmıştır. Köy, Ağrı il merkezine 37 kilometre uzaklıktadır. Üç mezrası vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 302'dir (URL-1, 2021).

Sarıdoğan Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "mesken/yurt" anlamına gelen *Pohan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Sarıdoğan* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Sarıdoğan'dır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 20 kilometredir. Köyde üç tane kale kalıntısı vardır. Bunlardan bir tanesinin adı Kela Memo'dur. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 199'dur (URL-1, 2021).

Sarıharman Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşma* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Sarıharman* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Sarıharman'dır (BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 26 kilometredir. Köye ait bir mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 148'dir (URL-1, 2021).

Sarıtaş Köyü: Ağrı ilinin Merkez ilçesine bağlı olan bir köyüdür. Köyün 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Gevrigejo* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Sarıtaş* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Sarıtaş'tır (BİGM, 1968, s. 36). Daha önceleri Eleşkirt ilçesine bağlı bir köyken 1947 yılında Ağrı merkez ilçeye bağlanmıştır. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 27 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı

26'dır. (URL-1, 2021) (Köy 32 yıl önce heyelan nedeniyle boşaltılıp Aşağı Yoldüzü Köyüne iskân edilmiştir.)

Soğanköy: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Soğaneleşkirt* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Soğan* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Soğan'dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Önceden Eleşkirt ilçesine bağlı bir köyken Köy İdari Bağlılığının değiştirilmesi kararı doğrultusunda 1949 yılında Ağrı ili merkez ilçesine bağlanması kararlaştırılmış. Daha sonra 22.09.1985 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan kararla merkez ilçeye kesin olarak bağlanmıştır. Köyün Ağrı il merkezine uzaklığı 15 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 119'dur (URL-1, 2021).

Söğütlü Köyü: Ağrı ili merkez ilçe köyüdür. Daha önceden Eleşkirt ilçesine bağlı olan *Söğütlü* köyü, Köy İdare başkanlığının Değiştirilmesi kararıyla 1989 yılında Ağrı ili merkez ilçeye bağlanmıştır. Köyde yoğun olarak görülen ağaç formasyonu köyün adına kaynak oluşturmuştur. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 33 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 180'dir (URL-1, 2021).

Fotoğraf 2. 6: Söğütlü Köyü Uydu Görüntüsü

Suçatağı Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür Köy 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Demishan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Suçatağı* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 36). Ağrı il merkezine olan uzaklığı 4 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 355'tir (URL-1, 2021).

Taypınar Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kıskanç* olarak adlandırılırken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Taypınar* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Taypınar'dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 21 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 174'tür (URL-1, 2021).

Tellisirt Köyü: Ağrı il merkezine kayıtlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hamzikan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan düzenlemeler ile adı *Tellisirt* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Tellisirt'tır (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 5 kilometredir. Köyde Ahıska Türkleri de yaşamaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 24'tür (URL-1, 2021).

Tezeren (Uçarkaya) Köyü: Eleşkirt ilçesine bağlıyken daha sonra merkez ilçeye bağlanan köylerdendir. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Amat* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Tezeren* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Tezeren'dir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 26 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 214'tür (URL-1, 2021).

Uzunveli Köyü: Ağrı iline bağlı merkez ilçe köyüdür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı Uzunveli olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Uzunveli* olarak aynı kalmıştır (BİGM, 1968, s. 36). Köye ismini veren **Uzun Veli**'nin türbesi vardır. Kim olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Türbesi tarihi mezarlığın içinde bulunmaktadır. Burada yaşayanlar ve çevredeki yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar tarafından dilek ve hayır duası için ziyaret edilmektedir (Durma, 2014, s. 12). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 26

kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 282'dir (URL-1, 2021).

Yakınca Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Eski ismi *Şolveren* olarak adlandırılırken sonraki süreçte adı *Yakınca* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Yakınca'dır. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 8 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 956'dır (URL-1, 2021).

Yalnızkonak Köyü: Ağrı ili Cumaçay nahiyesine bağlıyken daha sonra merkez ilçeye bağlanmıştır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Abuzer* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yalnızkonak* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Yalnızkonak'tır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı il merkezine 28 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 179'dur (URL-1, 2021).

Yaylaköy: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Taştekn köyüne bağlı Kasi (1970) ve Bubi (1990) mezraları köy yerleşmesi statüsüne kavuşarak Yaylaköy ve Çayırköy adlarını alıp merkez ilçeye bağlanmışlardır (Kaya, 2013, s. 300). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 18 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 100'dür (URL-1, 2021).

Yazıcı Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı Yazıcı olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Yazıcı* olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 36). Köy Ağrı il merkezine 12 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 144'tür (URL-1, 2021).

Yazılı Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mengeser* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yazılı* olmuştur (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 37). Günümüz kayıtlarında da adı Yazılı'dır Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 14 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 372'dir (URL-1, 2021).

Yığntepe Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. 1935 yılındaki kayıtlara göre ise köyün adı "Höyük" anlamına gelen *Yeğnitepe* ve *Plur* olarak

geçmektedir (BİGM, 1968, s. 36). 1935 sonrası kayıtlarında ise adı Yığıntepe olarak geçmekte yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 12 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 109'dur (URL-1, 2021).

Yukarı Dürmeli /Dörmeli Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Yukarıdörmeli* olarak geçmektedir. Bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Yukarı Dörmeli olarak kalmıştır. Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 25 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 109'dur (URL-1, 2021).

Yukarı Küpkıran Köyü: Ağrı ili merkez ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Yukarı Küpkıran* olarak geçmektedir. Adı Yukarı Küpkıran olarak aynı kalmıştır (BİGM, 1968, s. 37). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 18 kilometredir. Köyde *Kela Pazi* adlı bir kale kalıntısı da yer almaktadır. Nüfusu bakımından kalabalık bir köydür. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1235'tir (URL-1, 2021).

Yukarı Saklıca Köyü: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köy 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Veretek* olarak geçmektedir. 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yukarı Saklıca* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Yukarı Saklıca'dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 15 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 153'tür (URL-1, 2021).

Yolugüzel Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "bolluca" anlamına gelen *Boşık* olarak adlandırılırken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yollugüzel* olmuştur (BİGM; 1936, s. 7; BİGM, 1968, s. 36). Günümüz kayıtlarında da adı Yolugüzel'dir. Köy Ağrı il merkezine 7 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 196'dır (URL-1, 2021).

Yolluyazı Köyü: Ağrı ili merkez ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Dambat* olan ismi 1935 ve sonrasında adı *Yolluyazı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Yolluyazı'dır (BİGM; 1936, s. 7; BİGM,

1968, s. 36). Köyün Ağrı il merkezine olan uzaklığı 6 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 458'dir (URL-1, 2021).

Yoncalı Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı Yoncalı olarak geçmektedir ve yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Yoncalı* olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s.36). Adını çevresinde geniş yer kaplayan bitki örtüsünden almıştır. Köy, Ağrı il merkezine 9 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 485'dir.

Yorgunsöğüt Köyü: Ağrı il merkezine bağlı bir köydür. Köyün eski adı "salkımsöğüt" anlamına gelen *Gjiminik* olarak yer almaktadır (BİGM, 1968, s. 39). Önceden Eleşkirt ilçesine bağlı olan köy, 5443 Sayılı İl İdaresi Kanunu doğrultusunda 1988 yılında Ağrı ili merkez ilçeye bağlanmıştır. Köyün kendine ait iki mezarı vardır. Ağrı il merkezine olan uzaklığı 30 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 21'dir (URL-1, 2021).

Yurtpınar: Ağrı ili merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mirangi* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Yurtpınar olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 36).

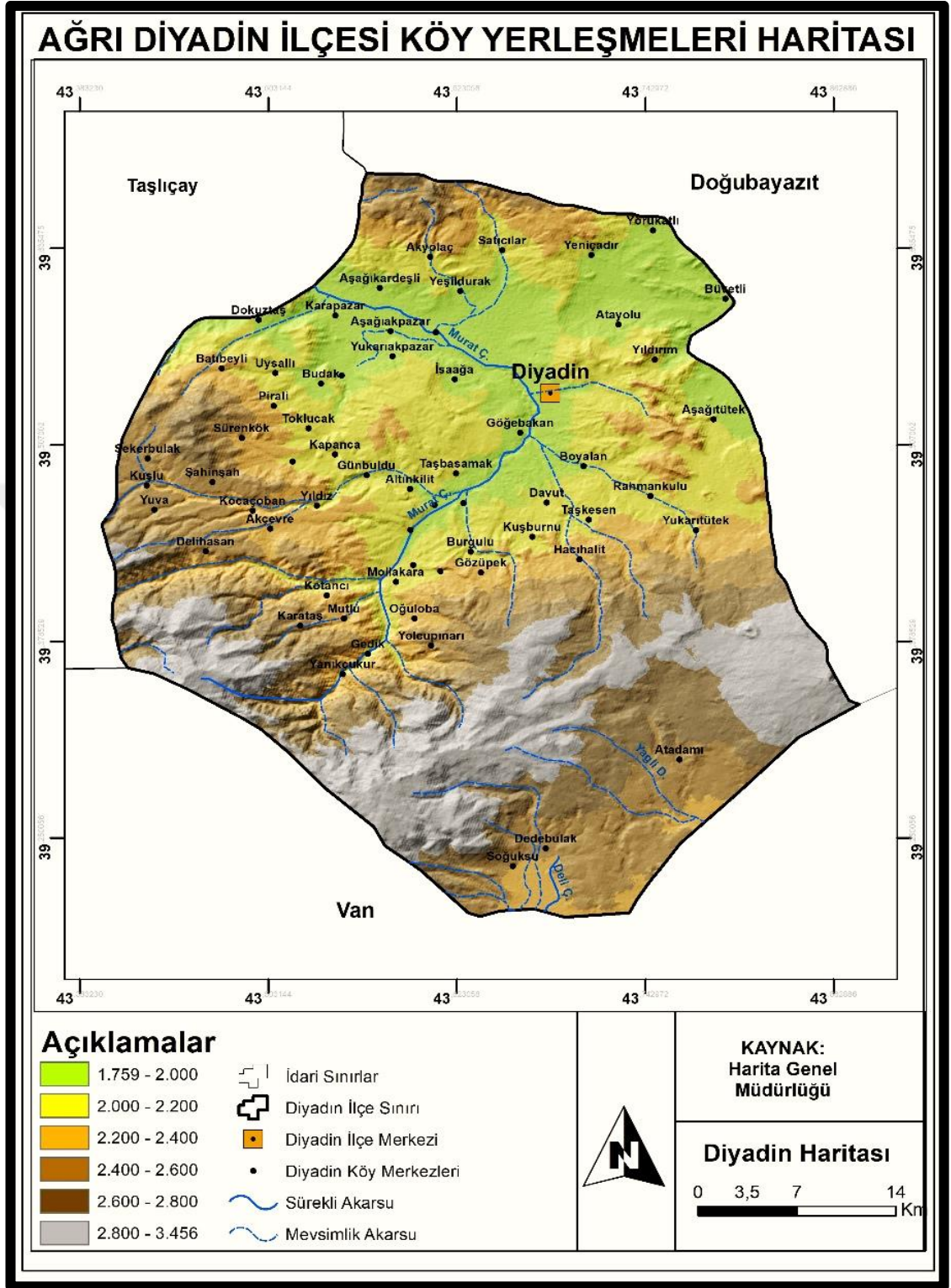
Ziyaret Köyü: "Ziyafet köyünün ilk ismi *Feran* iken, Cumhuriyet döneminde *Karaboğa* olarak değiştirilmiş, ancak köy halkı burada bulunan Şeyh Muhammed Küfrevi'nin oğlu Şeyh Abdülbari Küfrevi'nin türbesi nedeniyle köyün adının *Ziyaret* olarak değiştirilmesi talebinde bulunmuşlardır. Kabul gören bu talep sonucunda 1985 yılından sonra köyün adı *Ziyaret* olarak yeniden değiştirilmiştir (Kaya, 2013, s. 303). Köy Ağrı il merkezine 12 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 187'dir (URL-1, 2021).

2.3. Diyadin ve Köyleri

Ağrı ilinin güneydoğusunda yer alan Diyadin, yaklaşık 2.250 kilometrekarelik yüzölçümüne sahip olup idari bakımdan Ağrı iline bağlı bir ilçenin yönetim merkezidir (Kaya, 2015; Kayserili, 2016). İlçe, batıya doğru yönelen Murat nehrinin kenarında kurulmuştur.

Denizden yüksekliği 1.940 metre olan Diyadin, doğu ve kuzeyinde Doğubayazıt, batıda Taşlıçay, güneyde Van ilinin Muradiye, Çaldıran ve Erciş ilçeleriyle sınırlandırılmıştır (Çoban, 2011; Kayserili, 2016). “Diyadin’in ilk kuruluş yerinin şu anki yerleşim merkezinin güneybatısında yer alan Diyadin Kalesi olduğu tahmin edilmektedir” (Kaya, 2008; Kayserili, 2016). “Diyadin isminin ise Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan’ın oğlu Ziyaeddin’in burada kendi adına bir kale yaptırdığı ve Ziyaeddin Kalesi adının zamanla halk ağızında değişikliğe uğrayarak Diyadin haline geldiği şeklinde ifade edilmektedir” (Alpaslan, 1984; Kayserili, 2016). “Fakat tarihi kaynaklarda Uzun Hasan’ın Ziyaeddin adında bir oğlu olmadığı anlaşılmaktadır. Bir diğer iddia ise adın kökeninin Ermenice ‘Dğay-adzin’ yani ‘Çocuğu Doğuran’ (Hazreti İsa’yı doğuran Meryem Ana) kilisesinin adından kaynaklanabileceği yönündedir” (Umar, 1993; Kayserili, 2016).

“Oldukça eski bir yerleşim yeri olan Diyadin ilçesi, tarih boyunca farklı toplumların egemenliği altına girmiştir. İlçenin yerleşim tarihinin ne kadar geriye gittiği kalan eserler sayesinde daha iyi anlaşılmaktadır. Diyadin ilçe merkezinin batısında bulunan Antik döneme ait Meya mağaraları, bilinen en eski yerleşim yeridir. Urartu dönemine ait Tokluca Kalesi ve Diyadin Kalesinin ise zamanla Akkoyunlular, Selçuklular ve Osmanlılar tarafından onarılmış olması ise Diyadin’in daimi olarak yerleşime açık olduğunun göstergesidir” (Çoban, 2011, s. 23).

Harita 4. Diyaradin İlçesi Köy Yerleşmeleri

Tablo 2. 2: Diyardin Köyleri

Diyadin Köyleri	
A	Akçevre, Akyolaç, Altinkilit, Aşağı Akpazar, Aşağı Dalören, Aşağı Kardeşli, AşağıTütek, Atadamı, Atayolu
B	Batıbeyoğlu, Boyalan, B0udak, Bulgurlu, Büvetli.
D	Davut, Dedebulak, Delihasan, Dibekli, Dokuztaş
G-H	Gedik, Gögebakan, Gözüpek, Günbuldu, Hacıhalit, Heybeliyurt
K	Karataş, Kapanca, Karapazar, Kocaçoban, Kuşlu, Kotancı, Kuşburnu.
M-O	Mollakara, Mutlu, Oğuloba, Omuzbaşı.
P-R	Pirali, Rahmankulu
S-Ş	Satıcılar, Soğuksu, Sürenkök, Sürmelikoç, Şahinşah, Şekerbulak.
T-U	Taşbasamak, Taşkesen, Tavla, Tazekent, Tokluca, Ulukent, Uysallı
Y	Yuva, Yanıkçukur, Yeniçadır, Yeşildurak, Yıldırım, Yıldız, Yolcupınar, Yörükatlı, Yukarı Akpazar, Yukarı Dalören, Yukarı Tütek.

Akçevre Köyü: Ağrı ili Diyardin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Tophaç* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Akçevre* olmuştur. Günümüzde de ismi Akçevre’dir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 77, Diyardin ilçesine 27 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 122 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Akyolaç Köyü: Ağrı ili Diyardin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarda *Yezdo* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Akyolaç* isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de kullanılan adı Akyolaç’tır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 62, Diyardin ilçesine 12 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 266 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Altinkilit Köyü: Ağrı ili Diyardin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kürdi* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Altinkilit* olmuştur. Günümüzde de ismi Altinkilit’tır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 63, Diyardin ilçesine 13 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 368 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

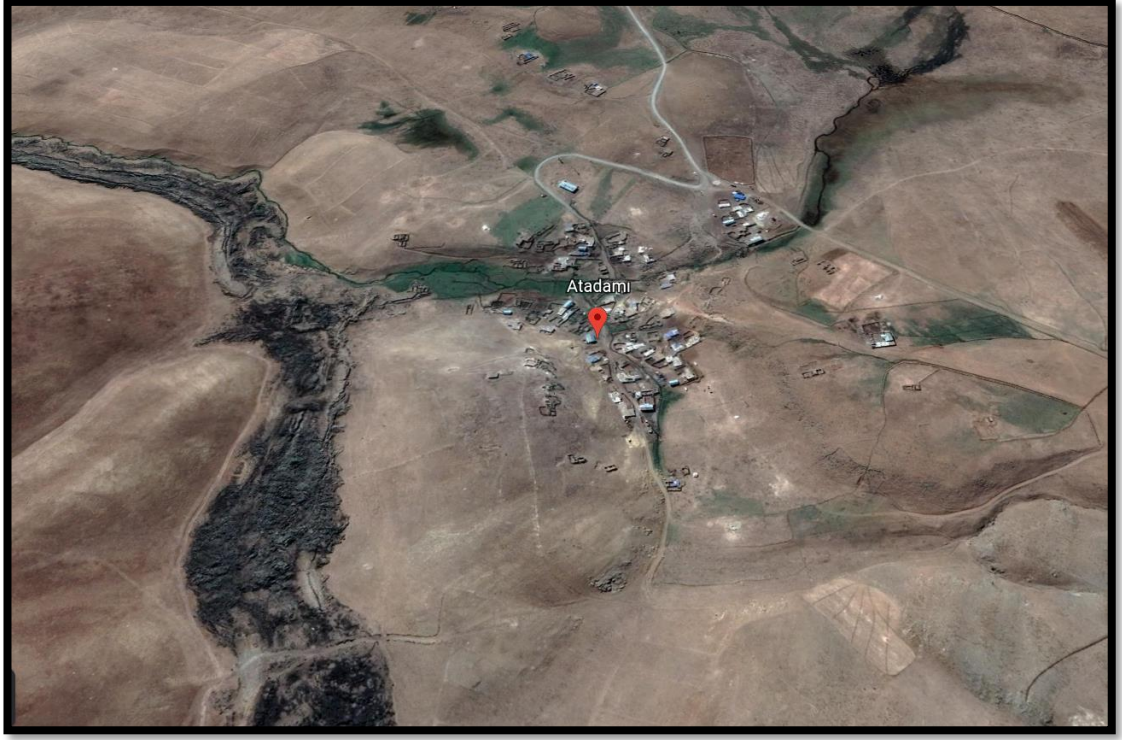
Aşağı Akpazar Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Aşağıakpazar* olarak geçmektedir. Ypılan ad değışimlerinden etkilenmeyip adı Aşağı Akpazar olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 75, Diyadin ilçesine 15 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 82 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Aşağı Dalören Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Biligan* iken 1935 ve sonrasında adı *Aşağıdalören* olarak değıştırılmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Günümüzde de adı Aşağı Dalören'dir. Köy Ağrı iline 63, Diyadin ilçesine 3 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 61 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Aşağı Kardeşli Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 öncesi kayıtlarda *Aşağıkörnevrüz* geçmekle beraber bu tarihten sonra *Aşağıkardeşli* isminin kullanıldığı görölmektedir. Günümüzde de ismi Aşağı Kardeşli'dir (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 72, Diyadin ilçesine 12 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 170 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021)

Aşağıtütek Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Aşağıtütek* 'tır. Süreç içinde yapılan isim değıştırilmelerinden etkilenmeyip Aşağıtütek olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 80, Diyadin ilçesine 20 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 15 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021)

Atadamı Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı kayıtlarında adı "kurutepe" anlamına gelen *Giradem/Giridin* olarak geçmektedir. 1935 ve sonrasında yapılan değışiklikler *Atadamı* olmuştur. Günümüzde de ismi Atadamı'dır (BİGM, 1968, s. 37). Eteğinde kurulduğu tepelik alandan dolayı bu ismi almıştır. Köyün kurulduğu morfolojik yapı ile köyün adı uyum göstermektedir. Köy Ağrı iline 108, Diyadin ilçesine 48 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 49 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Fotoğraf 2. 7: Atadamı Köyü Uydu Görüntüsü

Atayolu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 öncesi kayıtlarda *Öztürkan* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Atayolu* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de adı Atayolu'dur (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 80, Diyadin ilçesine 20 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 522 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Batıbeyli Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı kayıtlarında adı “Gümüştü” anlamına gelen *Zifker* olarak geçmektedir. 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Batıbeyli* olmuştur. Günümüzde de adı Batıbeyli'dir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 85, Diyadin ilçesine 25 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 394 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Boyalan Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 kayıtlarında adı *Kürdikan* iken yapılan değişiklikler ile adı *Boyalan* olmuştur. Günümüzde de ismi Boyalan'dır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 67, Diyadin ilçesine 7 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 256 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Budak Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı kayıtlarında adı *Budak* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Budak olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 66 km, Diyadin ilçesine 15 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 182 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Burgulu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Koran* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Burgulu* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Burgulu'dur (BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 77 km, Diyadin ilçesine 17 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 300 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Büvetli Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Mağara” anlamına gelen *Şikeft* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Büvetli* olmuştur. Günümüzde de ismi Büvetli'dir (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 82 km, Diyadin ilçesine 22 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 179'dur (URL-3, 2021).

Davut Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Davut* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip Davut olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Jeotermal kaynak bakımından zengin bir köy yerleşmesidir (Kaya, 2015, s. 26). Köy Ağrı iline 66 km, Diyadin ilçesine 6 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 857 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Dedebulak Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı öncesi kayıtlarında köyün adı *Tülipazar* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikle adı *Dedebulak* olmuştur. Günümüzde köyün adı Dedebulak olarak kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 118 km, Diyadin ilçesine 58 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 324 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Delihasan Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı kayıtlarında adı *Delihasan* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM, 1968, s. 37). Delihasan köyü başta Akçevre köyüne bağlı bir mahalle iken 1955 yılında köy

statüsüne geçmiştir. Köy Ağrı iline 73 km, Diyadin ilçesine 13 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 69'dur (URL-3, 2021).

Dibekli Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında adı *Dibekli* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişikliklerinden etkilenmemiş olup köyün adı Dibekli olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 102 km, Diyadin ilçesine 42 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 463'tür (URL-3, 2021).

Dokuztaş Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında "bozcataş" anlamına gelen *Gevirgevrik* olarak geçmektedir. 1935 sonrasında yapılan isim değişikliği ile adı Dokuztaş olup, günümüzde bu isim halen kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy, kayalıkların bulunduğu bir alanda kurulmuş olup renginden dolayı bu ismi almıştır. Köy Ağrı iline 102 km, Diyadin ilçesine 42 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 168'dir (URL-3, 2021).

Fotoğraf 2. 8: Dokuztaş Köyü Uydu Görüntüsü

Gedik Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı kayıtlarında adı *Gedik* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 10). Köy Ağrı

iline 70 km, Diyadin ilçesine 28 km uzaklıkta olup Murat nehri kenarında yer almaktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 167 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Göğebakan Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kopuazan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Göğebakan* olmuştur. Günümüzde de aynı isim kullanılmaktadır (BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 64 km, Diyadin ilçesine 4 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 33'tür (URL-3, 2021).

Gözüpek Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Karankomu/Komil* iken 1935 sonrasında *Gözüpek* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde ise Gözüpek ismi kullanılmaktadır (BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 67 km, Diyadin ilçesine 7 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 92'dir (URL-3, 2021).

Günbuldu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Maya* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikle adı *Günbuldu* olmuştur. Günümüzde ise bu isim halen kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Bu köy sınırlarında Meya mağaraları, Selçuklu ve Hristiyan mezarlıkları ile kurganlar yer almaktadır (Yüksel, 2021, s. 100). Köyün Ağrı iline uzaklığı 75 km iken Diyadin ilçesine 15 km'dir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 704'tür (URL-3, 2021).

Hacıhalit Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı sonrasında adı *Hacıhalit* olarak geçmektedir. Köyün adı isim değişikliğine uğramamış olup Hacıhalit olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 78 km, Diyadin ilçesine 18 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 986'dır (URL-3, 2021).

Heybeliyurt Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı öncesinde adı "Bücürler/Yavrular" anlamına gelen *Cücan* iken 1935 sonrasında adı *Heybeliyurt* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde halen bu isim kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 78 km, Diyadin ilçesine 18 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 336'dır (URL-3, 2021).

İsağa Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı ve sonrasında köyün ismi “At çiftliği” anlamına gelen *Tavla* iken sonrasında yapılan değişiklikler İsağa olmuştur (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köyün adı 1997 tarihinden sonra İsağa olmuştur. Köy Ağrı iline 72 km, Diyadin ilçesine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 586’dır (URL-3, 2021).

Karataş Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Bu köy tepelik alanda kurulmuş olup ismi sahanın topoğrafik yapısını yansıtmaktadır. Uzun zamandan beri aynı isim ile anılmaktadır. Köy Ağrı iline 88, Diyadin ilçesine 36 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 77 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021)

Fotoğraf 2. 9: Karataş Köyü Uydu Görüntüsü

Kapanca Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Setirabant* olarak geçmekteyken, 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kapanca* olmuştur. Günümüzde de bu isim kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 78 km, Diyadin ilçesine 18 km uzaklıktadır. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 147’dir (URL-3, 2021).

Karapazar Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Karapazar* olarak geçmektedir ve ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Karapazar olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 73, Diyadin ilçesine 13 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 552’dir (URL-3, 2021).

Kocaçoban Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde “gelincik” anlamına gelen *Bubo* olarak geçmektedir. 1935 sonrasında ise adı *Kocaçoban* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 37). Günümüzde kullanılan ismi de Kocaçoban’dır. Köy Ağrı iline 70 km, Diyadin ilçesine 10 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 316’dır (URL-3, 2021).

Kuşlu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köy uzun bir süredir bu isim ile anılmaktadır. Köy Ağrı iline 73 km, Diyadin ilçesine 51 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı b göre köyde 117 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Kotancı Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı kayıtlarında adı *Kotancı* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Günümüzde de Kotancı ismi kullanılmaktadır. Köy Ağrı iline 90 km, Diyadin ilçesine 30 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 138 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Kuşburnu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Çanakız* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kuşburnu* olmuştur. Günümüzde Kuşburnu ismi kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 73 km, Diyadin ilçesine 13 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 707’dir (URL-3, 2021).

Mollakara Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı ve sonrasında *Mollakara* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemi olup Mollakara olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 65 km, Diyadin ilçesine 5 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 404 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Mutlu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Eski adı *Karaca* geçmekle birlikte sonrasında Mutlu olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 10) . Köy

Ağrı iline 65 km, Diyadin ilçesine 5 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 673'tür (URL-3, 2021).

Oğuloba Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Şahvelet* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Oğuloba* olmuştur. Günümüz kullanılan ismi Oğuloba'dır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 68 km, Diyadin ilçesine 8 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 301 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Omuzbaşı Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Şükrük* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Omuzbaşı* isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde kullanılan ismi Omuzbaşı'dır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Murat Nehri kenarında yer almaktadır. Köy Ağrı iline 60 km, Diyadin ilçesine 6 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 434'tür (URL-3, 2021).

Fotoğraf 2. 10: Omuzbaşı Köyü Uydu Görüntüsü

Pirali Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 kayıtlarında adı *Pirali* olup yapılan değişikliklerinden etkilenmeyip ismi Pirali olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 78 km, Diyadin ilçesine 17

km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 221'dir (URL-3, 2021).

Rahmankulu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 kayıtlarında adı *Rahmankulu* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 72 km, Diyadin ilçesine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 275 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Şahinşah Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Uzun bir süreden beri aynı isim kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10). Köy Ağrı iline 70 km, Diyadin ilçesine 36 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 300'dür (URL-3, 2021).

Satıcılar Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "Tüccar" anlamına gelen *Bezirgân* olarak geçmekteyken, 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Satıcılar* olmuştur. Günümüzde de ismi Satıcılar'dır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 72 km, Diyadin ilçesine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 490 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Soğuksu Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köy Ağrı iline 72 km, Diyadin ilçesine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 490'dır (URL-3, 2021).

Sürenkök Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kori* iken 1935 sonrasında adı *Sürenkök* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de Sürenkök'tür (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 76 km, Diyadin ilçesine 16 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 211 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Sürmelikoç Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı "Kızıllar" anlamına gelen *Soran* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Sürmelikoç* olmuştur. Günümüzde de ismi Sürmelikoç'tur (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 81 km, Diyadin ilçesine 21 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 582'dir (URL-3, 2021).

Şekerbulak Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Şekerbulak* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Şekerbulak olarak aynı kalmıştır (BİGM, 1968, s. 43). Köy Ağrı iline 95 km, Diyadin ilçesine 35 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 51 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Taşbasamak Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Mirzegan* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler adı *Taşbasamak* olmuştur. Günümüzde de Taşbasamak ismi kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 71 km, Diyadin ilçesine 11 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 737'dir (URL-3, 2021).

Taşkesen Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 kayıtlarında adı *Taşkesen* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 74 km, Diyadin ilçesine 14 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 923 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Tazekent Köyü: Ağrı ili Diyadin ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı sonrası kayıtlarında adı *Tazekent* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Tazekent olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 64 km, Diyadin ilçesine 4 km uzaklıktadır. Murat nehri kıyısında yer almaktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 514'tür (URL-3, 2021).

Tokluca Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. 1935 yılı ve sonrasında adı *Tokluca* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip Tokluca olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Günümüzdeki kayıtlarda adı Tokluca olarak yer almaktadır. Köy Ağrı iline 86 km, Diyadin ilçesine 26 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 470 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Ulukent Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Ulukent* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Ulukent olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 64 km, Diyadin ilçesine 14 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1290'dır (URL-3, 2021).

Uysallı Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kalender* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Uysallı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Uysallı'dır. (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 37). Köy Ağrı iline 77, Diyadin ilçesine 17 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 38'dir (URL-3, 2021).

Yuva Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı değişime uğramamıştır. Köy Ağrı iline 77 km, Diyadin ilçesine 17 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 148'dir (URL-3, 2021).

Yanıkçukur Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Tentürek* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yanıkçukur* olmuştur (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Günümüzde ismi Yanıkçukur'dur. Köy Ağrı iline 78 km, Diyadin ilçesine 18 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 375'tir (URL-3, 2021).

Yeniçadır Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Bozo* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yeniçadır* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi de Yeniçadır'dır (BİGM, 1936, s. 10). Köy, Ağrı iline 74 km, Diyadin ilçesine 14 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 657 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Yeşildurak Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Tapu* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Yeşildurak* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Yeşildurak'tır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy, Ağrı iline 68 km, Diyadin ilçesine 8 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 321'dir (URL-3, 2021).

Yıldırım Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün eski adı *Koço* olarak geçmektedir. Sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yıldırım* olmuştur. Köy, Ağrı iline 67 km, Diyadin ilçesine 7 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 41 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Yıldız Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köy uzun bir zamandan beri bu isimle adlandırılmaktadır. Köy, Ağrı iline 80 km, Diyadin ilçesine

20 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 85'tir (URL-3, 2021).

Yolcupınar (Yolcupınarı) Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Zeynel* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yolcupınarı* olmuştur (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Günümüzde de bu isim kullanılmaktadır Köy, Ağrı iline 88 km, Diyadin ilçesine 28 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 285 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Yörükatlı Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “ağaççık” anlamına gelen *Darık* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Yörükatlı* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936, s. 10). Günümüzde de ismi Yörükatlı'dır. Köy, Ağrı iline 84 km, Diyadin ilçesine 24 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 109'dur (URL-3, 2021).

Yukarı Akpazar Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Yukarıakpazar* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Günümüzde de kullanılan ismi Yukarı Akpazar'dır. Köy, Ağrı iline 76 km, Diyadin ilçesine 16 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 146'dır (URL-3, 2021).

Yukarı Dalören Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Yukarıbirikan* olarak iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler *Yukarıdalören* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi de Yukarı Dalören'dir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy, Ağrı iline 65 km, Diyadin ilçesine 5 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde 775 kişi yaşamaktadır (URL-3, 2021).

Yukarı Tütek Köyü: Ağrı iline bağlı Diyadin ilçesinin köyüdür. 1935 ve sonrası adı Yukarıtütek olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip Yukarı Tütek olarak kalmıştır (BİGM, 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 37). Köy, Ağrı iline 75 km, Diyadin ilçesine 15 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 92'dir (URL-3, 2021).

2.4. Doğubayazıt ve Köyleri

Doğubayazıt Ağrı ilinin ikinci büyük ilçesidir. “Doğubayazıt ilçe merkezi, Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Murat bölümünde, Ağrı ili sınırları içinde yer almaktadır. İdari bakımdan Ağrı iline bağlı olan Doğubayazıt, Ağrı il merkezine 95 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır” (Kaya, 1996, s.1).

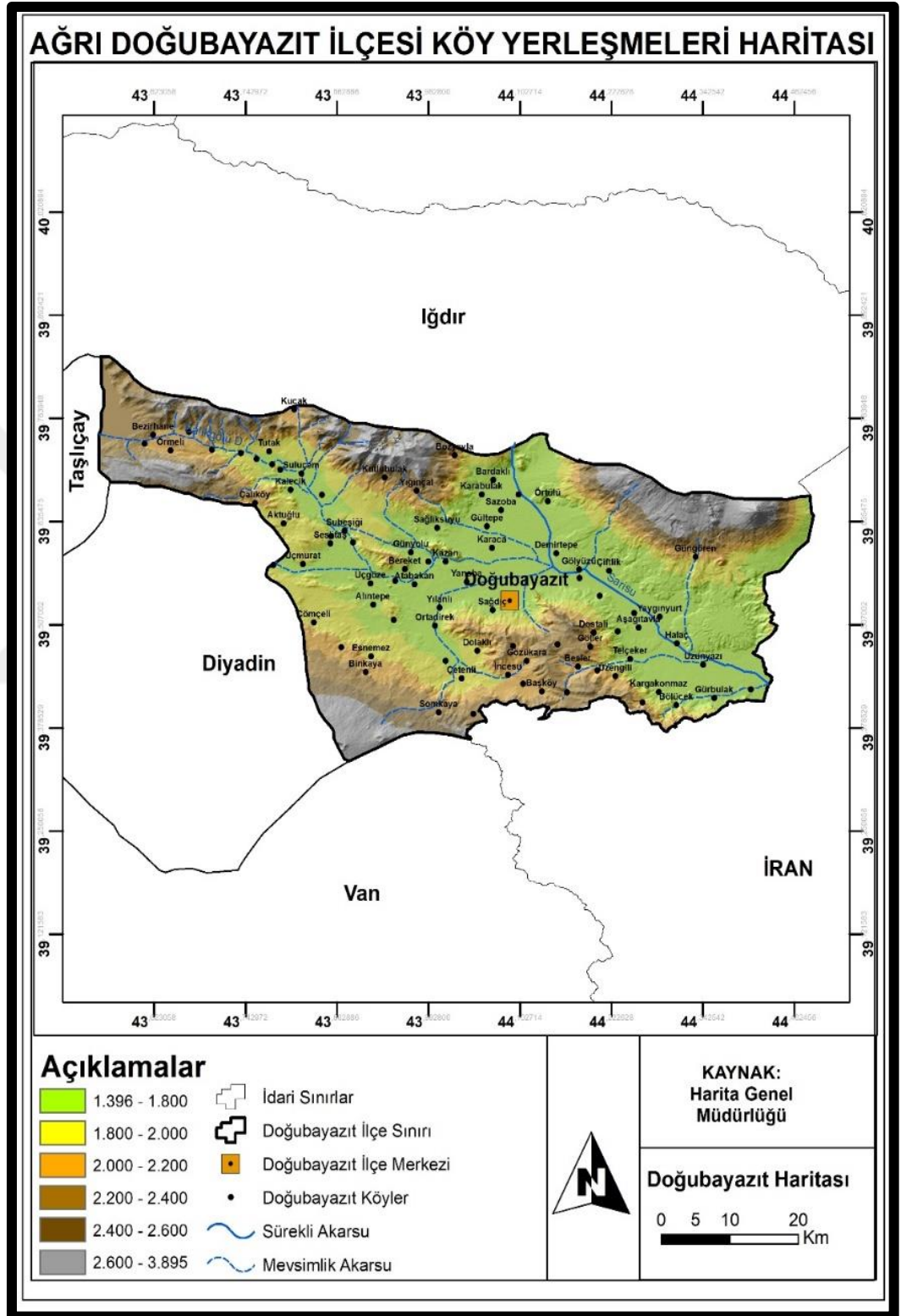
“Ağrı ilinin tarihi ve kültürel açıdan en köklü ve zengin ilçesi Doğubayazıt’tır. Kent, Ağrı Dağının güneybatısında Aras Irmağının kollarından olan Zankimar Suyuna kavuşan Sarısu çevresinde gelişen düzlükte, denizden 1.600 metre yükseklikte kurulmuştur. Gürbulak sınır kapısına 36 kilometre mesafede bulunur. Doğubayazıt, bu özelliğiyle Türkiye’den İran’a giden yol üzerinde son durağı teşkil edermektedir. İlçeyi kuzeyden Iğdır ilinin Aralık ve Tuzluca ilçeleri; batıda Diyadin ve Taşlıçay ilçeleri, güneyde ise Van ilinin Çaldıran ilçesi sınırlandırmaktadır. Doğu ve Güneydoğu sınırını ise Türkiye-İran devlet sınırı oluşturmaktadır” (Kaya, 1996; Demir, 2014; Kayserili, 2016).

“Doğubayazıt, Urartu döneminden itibaren yerleşim yeri olarak tercih edilmiş olan tarihi kökleri oldukça eskiye dayanan bir yerleşim birimidir. Ancak isim kökeni hakkında net bilgiler elde edilememektedir. ‘Bayazıt, Beyazıt veya Bayezid’ şeklinde farklı kullanımların görüldüğü yerleşimde ismin Osmanlı Devleti hükümdarı Yıldırım Beyazıt’a ithafen verildiği düşünülmekle birlikte, Celayiroğullarından Sultan Ahmet’in kardeşi Şehzade Bayazid’den de almış olabileceği aktarılmaktadır” (Umar, 1993; Ürekli, 1993; Kayserili, 2016).

“Bir başka kaynakta ise Celayirli Şehzade Bayazid’in yıkık olan Daryung Kalesi’ni onarıp yenilediği ve sağlam bir iç kale meydana getirttiği 1380 yılında tamamlanan bu kaleyi yaptıranın adından dolayı ‘Bayazid Kalesi’ adı verildiği ifade edilmektedir” (Hatunoğlu ve Gül, 1999; Kayserili, 2016).

“Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise 1923-1926 yılları arasında il merkeziyken daha sonrasında il merkezi Karaköse’ye (Ağrı) nakledilmiştir. Takip eden süreçte Aralık, Iğdır ve Tuzluca ilçeleri Kars iline bağlanınca resmi yazışmalarda ve posta işlemlerinde ortaya çıkacak karışıklıkları önlemek amacıyla Türkiye’nin en doğusunda olması münasebetiyle “Doğubayazıt” adı verilmiştir (Alpaslan,

1984;Kayserili, 2016). Günümüzde halen daha ilçeye “Bayazıt” veya “Bazıt” şeklinde söylemler bulunmaktadır (Kayserili, 2016).

Harita 5: Ağrı Doğubayazıt İlçesi Köy Yerleşmeler

Doğubayazıt, 4 Mayıs 1935’de Dahiliye Vekilliği tarafından Bayazıt olan Karaköse Kazasının adı “Doğubayazıt” olarak değiştirilmiştir (BCA 30.18.1.2.54.33.16).

Tablo 2. 3: Doğubayazıt Köyleri

Doğubayazıt Köyleri	
A	Aktuğlu, Aktarla, Atabakan, Altıntepe, Aşağı Tavla, Ayrancı
B	Bezirhane, Başkent (Boşkøy), Bardaklı, Barındı, Bereket, Besler, Binkaya, Bozkurt, Bozyayla, Bulakbaşı, Bölücek, Buyuretti
C-Ç	Çalıköy, Çetenli, Çiftlik, Çömçeli
D-E	Dalbahçe, Dağdelen, Demirtepe, Dostali, Dolaklı, Eskisu, Esnemez
G-Ğ	Güngören, Güllüce, Göller, Gültepe, Gökçekaynak, Gölyüzü, Gözükara, Günyolu, Gürbulak
H- İ	Hallaç, İncesu.
K	Karabulak, Karaburun, Kargakonmaz, Kazan, Karaca, Karakent, Kızılkaya, Kalecik, Karaşeyh, Kucak, Kutlubulak
M-Ö	Mescit, Melikşah, Ortadirek, Ortaköy, Örtülü, Örmeli
P-S	Pullutarla, Sağdıç, Sağlıksuyu, Sarıbiyık, Sarıçavuş, Sarıdana, Sazoba, Somkaya, Subeşiği, Seslitaş, Suluçem
T	Tanıktepe, Telçeker, Topçatan, Tutumlu, Tutak.
U-Ü	Uzunyazı, Üçgöze, Üçmurat, Üzengili.
Y	Yalinsaz, Yanoba, Yayginyurt, Yeniharman, Yığınçal, Yılanlı, Yiğityatağı, Yukarı Tavla

Aktuğlu Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Tacettin Köyü” anlamına gelen *Taçdi* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Aktuğlu* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Aktuğlu’dur (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 128,

Doğubayazıt ilçe merkezine ise 31 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 85'tir (URL-2, 2021).

Aktarla Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Orada yaşayan halk arasında *Gurgure* olarak bilinmektedir. Köy Ağrı il merkezine 146, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 49 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 122'dir (URL-2, 2021).

Atabakan Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün eski adı "kırkkotan" anlamına gelen *Çilkotan* olarak adlandırılmıştır. Kotan dört öküzle çekilen tarım aracıdır köyde çok sayıda kotan olduğu için bu isimle anılmıştır. Sonrasında yapılan değişiklikler *Atabakan* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Atabakan'dır. (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 108, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 11 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 609'dur (URL-2, 2021).

Altın-tepe Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Berbere* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Altın-tepe* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Altın-tepe'dir (BİGM; 1936, s.9; BİGM, 1968, s.38). Köy Ağrı il merkezine 112, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 15 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 218'dir (URL-2, 2021).

Aşağı Tavla Köyü: Ağrı ilinin Doğubayazıt ilçesine bağlı olan bir köydür. 1935 sonrası kayıtlarında adı *Aşağı Tavla* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Aşağı Tavla olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s.11; BİGM, 1968, s.38). Eskiden burası İshak Paşa Sarayının hayvanlarının bakıldığı ahırların yeri olduğu için bu isim verilmiştir (Karaduman, 2019, s. 59) Köy Ağrı il merkezine 113, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 16 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 91'dir (URL-2, 2021).

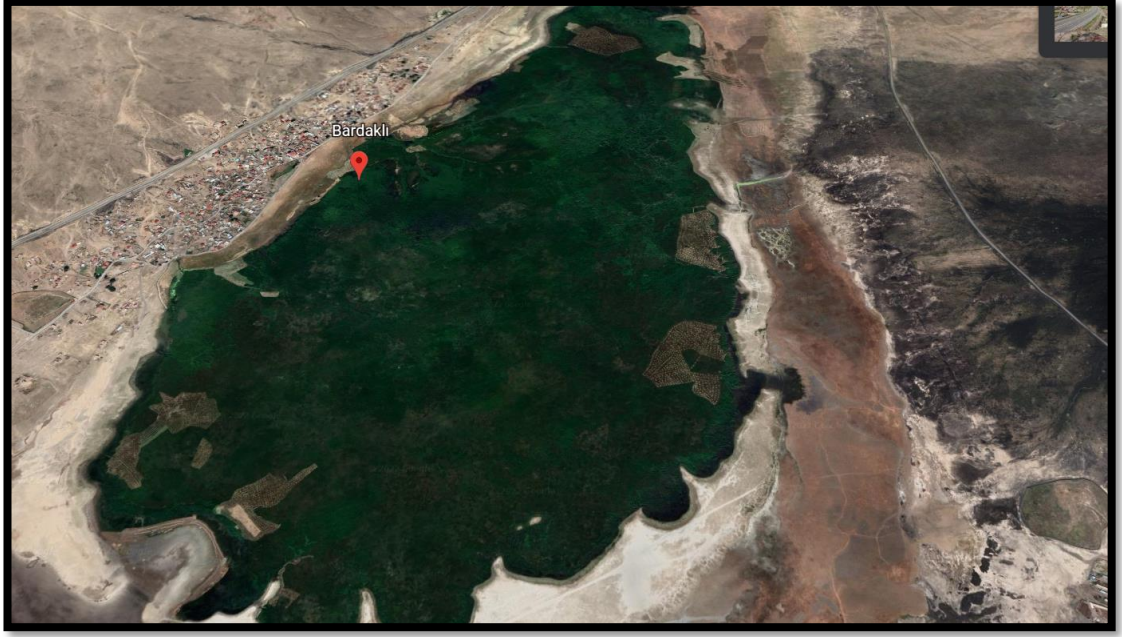
Ayrancı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "Karakale/Kızıl-kale" anlamına gelen *Kelereşk/Gelesork* olarak adlandırılırken 1935 ve sonrasında adı *Ayrancı* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Ayrancı'dır (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine

119, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 22 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 501'dir (URL-2, 2021)

Bezirhane Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Bezirhane* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Bezirhane olarak aynı kalmıştır (Özçelik ve Tunç, 2017, s. 471). Köy Ağrı il merkezine 143, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 46 kilometre uzaklıktadır. Köye ait bir de mezarası bulunmaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 166'dır (URL-2, 2021).

Başkent Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Başkent* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Başkent* olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s:9; BİGM, 1968, s.38). Köy Ağrı il merkezine 125 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 28 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 215'tir (URL-2, 2021).

Bardaklı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Tahilki*, 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Bardaklı* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Bardaklı'dır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köyün ön tarafında bir bataklık mevcuttur. Bu bataklıkta birçok farklı kuş çeşidi vardır. İki de küçük göl mevcuttur. Köy ayrıca bir de mezraya sahiptir. Köy Ağrı il merkezine 112 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 15 km uzaklıktadır. Kalabalık bir köydür. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1519'dur (URL-2, 2021).

Fotoğraf 2. 11: Bardaklı Köyü Uydu Görüntüsü

Barındı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Tapyan* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Barındı* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Barındı'dır (BİGM; 1936, s.9; BİGM, 1968, s.38). Köy Ağrı il merkezine 114 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 17 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 127'dir (URL-2, 2021).

Bereket Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Bereket* olarak geçmektedir. Bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Bereket olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s.9). Köy Ağrı il merkezine 113 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 16 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 175'tir (URL-2, 2021) .

Besler Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. İsim değişikliği öncesi *Yukarısürbehanişüfla* olarak geçmektedir (BİGM; 1936, s.9; BİGM, 1968, s.38). Köy Ağrı il merkezine 113 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 14 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 102'dir (URL-2, 2021).

Binkaya Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mesekan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Binkaya* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Binkaya'dır (BİGM, 1968, s.38). Köy Ağrı il merkezine 122 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 25 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 302'dir (URL-2, 2021).

Bozkurt Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kurtkapan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında *Bozkurt* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Bozkurt'tur (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 125 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 31 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 241'dir (URL-2, 2021).

Bozyayla Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Karilerk* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Bozyayla* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Bozyayla'dır (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 110 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 13 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 98'dir (URL-2, 2021).

Bölücek Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Nazik* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Bölücek* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Bölücek'tir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 115 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 18 km uzaklıktadır. Kalabalık bir köydür. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 104'tür (URL-2, 2021).

Bulakbaşı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı "pınarbaşı" anlamına gelen *Bulakbaşı* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Bulakbaşı olarak aynı kalmıştır (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 77 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 25 km uzaklıktadır. Köye ait iki mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 61'dir (URL-2, 2021).

Buyuretti Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Nureşin* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasındaki değişiklikler ile adı *Buyuretti* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Buyuretti'dir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 116 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 19 km uzaklıktadır. Köye ait iki mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 300'dür (URL-2, 2021).

Çalıköy: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Halk arasında eski ismi *Yukarı Darik* olarak bilinmektedir. 1935 ve sonrası kayıtlarında ise adı *Çalıköy* olarak geçmektedir. Süreçte yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Çalıköy olarak kalmıştır. Köy Ağrı il merkezine 132 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 35 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 163'tür (URL-2, 2021).

Çetenli Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Teperiz* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Çetenli* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Çetenli'dir (BİGM, 1968, s. 38). Köy Ağrı il merkezine 115 km, Doğubayazıt ilçe merkezine ise 18 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 972'dir (URL-2, 2021).

Çiftlik Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Çifilik* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Çiftlik olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 109 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1549'dur (URL-2, 2021).

Çömçeli Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Golesor/Gülesor* olarak geçmektedir. Köyde bir gölün var olması eski isimlendirmenin köyün morfolojisi ile daha uyumlu olduğunu göstermektedir. 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile Çömçeli olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Çömçeli'dir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 119 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 271'dir (URL-2, 2021).

Dalbahçe Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Korun* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında kayıtlarda *Dalbahçe* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Dalbahçe'dir (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 129 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 32 km uzaklıktadır. Köye ait iki mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 893'tür (URL-2, 2021).

Dağdelen Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kanlıköy* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında adı *Dağdelen* olarak değiştirilmiştir. Günümüz ismi de Dağdelen'dir (BİGM; 1936, s.9; BİGM, 1968, s.38). Köy, Ağrı il merkezine 126 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 29 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 293'tür (URL-2, 2021).

Demirtepe Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Çelal* iken 1935 ve sonrasında *Demirtepe* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Demirtepe'dir (BİGM, 1968, s.38). Köy, Ağrı il merkezine 112 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 15 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 273'tür (URL-2, 2021).

Dostali Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Dostali* olarak geçmektedir. Yapılan isim değişikliklerinden etkilenmemiş, Dostali olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s.9; BİGM, 1968, s.38). Köy, Ağrı il merkezine 111 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 14 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 104'tür (URL-2, 2021).

Dolaklı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Eski adı *kemercik* günümüzde kullanılan ismi ise *Dolaklıdır* (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 116 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 19 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 723'tür (URL-2, 2021).

Eskisu Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Bobhan* veya *Bebhan* olarak geçmekteyken, sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Eskisu* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Eskisu'dur (BİGM; 1936, s.10; BİGM, 1968, :38). Köy, Ağrı il merkezine 149 km, Doğubayazıt ilçe

merkezine 51 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 160'tır (URL-2, 2021).

Esnemez Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “eğri” anlamına gelen *Ğarık/Harik* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Esnemez* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Esnemez'dir (BİGM; 1936, s.9; BİGM, 1968, s.38). Köy, Ağrı il merkezine 120 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 23 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1747'dir (URL-2, 2021).

Güngören Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köy, Ağrı il merkezine 127 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 30 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 844'tür (URL-2, 2021).

Güllüce Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Güllüce* olarak geçmektedir. Bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, Güllüce olarak kalmıştır. (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 144 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 47 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 594'tür (URL-2, 2021).

Göller Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Göller* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Göller olarak aynı kalmıştır. (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 111 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 14 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 57'dir (URL-2, 2021).

Gültepe Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı Gültepe geçmekle birlikte bu tarihten sonra Gültepe isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de Gültepe ismi kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 108 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 11 km uzaklıktadır. Köy D-975 devlet ve E-99 numaralı uluslararası Iğdır-Doğubayazıt yolu kenarında yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 319'dur (URL-2, 2021).

Gökçekaynak Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Baykuş” anlamına gelen *Kundo* veya *Kondu* iken 1935 ve sonrasında adı *Gökçekaynak* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Gökçekaynak’tır. (BİGM; 1936, s. 9). Köy, Ağrı il merkezine 115 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 67’dir (URL-2, 2021).

Gölyüzü Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Şeyhli* olarak geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Gölyüzü* isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de Gölyüzü ismi kullanılmaktadır (BİGM, 1968, s. 38). Gölyüzü ya da Şexuli olarak bilinen köy Arap kökenli Şeyhler tarafından kurulmuştur. Ve ismini buradan almıştır. Ağrı Dağı eteklerinde yer alan bu köy, eski Hamidiye Alay kışlasına ev sahipliği yapmasından tarihsel öneme sahiptir (Ceylan, 2004, s. 44). Köy, Ağrı il merkezine 106 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 9 km uzaklıktadır. Köye ait beş adet mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 357’dir (URL-2, 2021).

Gözükara Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Gözükara* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişikliklerinden etkilenmemiş, Gözükara olarak kalmıştır (BİGM, 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 123 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 26 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 368’dir (URL-2, 2021).

Günyolu Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “Şemsettin” anlamına gelen *Şemso* olarak geçmekle birlikte 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Günyolu* olmuştur. Günümüzde de Günyolu ismi kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 116 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 19 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 419’dur (URL-2, 2021).

Gürbulak Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde “Gürcüleşmesi” anlamına gelen *Gürcübulak* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Gürbulak* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Gürbulak’tır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 129 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 32 km

uzaklıktadır. Köyün sınırları içinde, Türkiye'yi İran'a bağlayan en önemli sınır kapısı olan Gürbulak Sınır Kapısı bulunmaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 2000'dir (URL-2, 2021).

Hallaç Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köy, uzun zamandan beri, “Boy adı” anlamına gelen Hallaç adını taşımaktadır. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Hallaç olarak kalmıştır. (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 121 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 24 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 415'tir. (URL-2, 2021).

İncesu Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarda *İncesu* geçmekle birlikte yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı İncesu olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 120 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 23 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 462'dir (URL-2, 2021).

Karabulak Köyü: Ağrı ilinin Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Karabulak* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenen köylerdendir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 110 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 13 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1758'dir (URL-2, 2021).

Karaburun Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında *Karaburun* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı Karaburun olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 109 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 12 km uzaklıktadır. Köy bir adet mezraya sahiptir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 316'dır (URL-2, 2021).

Kargakonmaz Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarda Kargakonmaz olarak geçmekle birlikte yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Kargakonmaz olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 128 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 31 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 223'tür (URL-2, 2021).

Kazan Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kazan* olarak geçmektedir. Yapılan değişimlerinden etkilenmeyip adı *Kazan* olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 107 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 10 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 134'tür (URL-2, 2021).

Karaca Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün eski adı *Karacaviran* olarak bilinmektedir. 1935 ve sonrası kayıtlarında ise *Karaca* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı *Karaca* olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 106 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 9 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 255'tir (URL-2, 2021).

Karakent Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Karakent* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 113 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 16 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 616'dır (URL-2, 2021).

Kızılkaya Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kızılkaya* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmemiş, adı *Kızılkaya* olarak kalmıştır (BİGM, 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 120 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 23 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 536'dır (URL-2, 2021).

Kalecik Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kalecik* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı *Kalecik* olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 131 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 34 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 523'tür (URL-2, 2021).

Karaşeyh Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Karaşeyh* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı *Karaşeyh* olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 39). Köyün yerlileri Irak'tan Şeyh Evliya öncülüğünde buraya gelip yerleşmişlerdir (Karaduman a.g.e s. 94). Köy ismini bu şahsiyetten almıştır. Köy, Ağrı il merkezine

145 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 48 km uzaklıktadır. Köye ait iki mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 261'dir (URL-2, 2021).

Kucak Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kucak* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Kucak olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 39). Köy, Ağrı il merkezine 145 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 48 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 92'dir (URL-2, 2021).

Kutlubulak Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "Resul Ağa çeşmesi/pınarı" anlamına gelen *Kaniresul* veya *Kaynaresul* olarak geçmektedir. 1935 ve sonrasında Kutlubulak olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de Kutlubulak ismi kullanılmaktadır (BİGM; 1936, s. 10 BİGM, 1968, s. 39). Köy, Ağrı il merkezine 121 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 24 km uzaklıktadır. Köye ait iki mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 571'dir (URL-2, 2021).

Mescit Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Mescit* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Mescit olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 39). Köy, Ağrı il merkezine 140 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 43 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 216'dır (URL-2, 2021).

Melikşah Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Melikşe* olarak yer almaktadır. 1935 ve sonrasında Melikşah olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Melikşah'tır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 112 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 15 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 62'dir (URL-2, 2021).

Ortaköy Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı Ortaköy olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Ortaköy olarak aynı kalmıştır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM). Köy, Ağrı il merkezine

119 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 438'dir (URL-2, 2021).

Ortadirek Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kızıldize* olup “Dize” hisar anlamına gelmektedir. 1935 ve sonrasında *Ortadirek* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Ortadirek'tir (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 110 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 13 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 999'dur (URL-2, 2021).

Örtülü Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Örtülü* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Örtülü olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 119 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 479'dur (URL-2, 2021).

Örmeli Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı “Soğukpınar” anlamına gelen *Kanisark* olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 39). Köy, Ağrı il merkezine 153 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 56 km uzaklıktadır. Köye ait iki de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 169'dur (URL-2, 2021).

Pullutarla Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Beyzade” anlamına gelen *Mirza/Kırıkmirze* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Pullutarla* olmuştur. Günümüzde de ismi Pullutarla'dır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 109 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 159'dur (URL-2, 2021).

Sağdıç Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Meryemana* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Sağdıç* olmuştur. Günümüzde de adı Sağdıç'tır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 100 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 3 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1094'tür (URL-2, 2021).

Sağlıksuyu Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Arzap* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında adı *Sağlıksuyu* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Sağlıksuyu'dur (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 119 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 573'tür (URL-2, 2021).

Sarıçavuş Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Gürveren* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Sarıçavuş olmuştur. Günümüzde de ismi Sarıçavuş'tur (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 134 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 37 km uzaklıktadır. Köy, Türkiye-İran sınırına çok yakındır. Köyün yakınında iki büyük meteor çukuru olarak adlandırılan oluşum vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 41'dir (URL-2, 2021).

Sarıdana Köyü / Sarıgül Mahallesi: Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarda *Zengesor* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Sarıdana* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Daha sonra köy Doğubayazıt'a yakın olması nedeniyle belediye sınırları içine alınarak 'Sarıgül Mahallesi' olmuştur" (28.03. 2009/dogubayazitgazetesi.com). Sarıgül Mahallesi için son nüfus sayım bilgilerine göre mahallede yaşamakta olan kişi sayısı 2136'dır (URL-2, 2021).

Sazoba Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı "saksağan" anlamına gelen *Kıjik* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Sazoba* olmuştur. Günümüzde de adı Sazoba'dır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 109 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 12 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 54'tür (URL-2, 2021).

Somkaya Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Zoravaitoze* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında adı *Somkaya* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Somkaya'dır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 121 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 24 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 693'tür (URL-2, 2021).

Subeşıği Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Calganizato* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Subeşıği* olmuştur. Günümüzde de adı Subeşıği'dir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Balık gölünden gelen su köyün etrafında dağılarak beşikteymiş gibi bir görüntü verdiği için köye bu isim verilmiştir (Karaduman, a.g.e, s. 111) Köyün ismi ile bulunduğu coğrafik yapı uyum göstermektedir. Verilen isim köyün kimliğini yansıtmaktadır. Köy, Ağrı il merkezine 119 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olankişisayısı602'dir (URL-2,2021).

Fotoğraf 2. 12: Subeşıği Köyü Uydu Görüntüsü

Sarıbıyık Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Uzun zamandan beri aynı isim ile anılmaktadır. (BİGM, 1968, s. 39) Köy, Ağrı il merkezine 153 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 56 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 611'dir (URL-2, 2021).

Seslitaş Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Calganitgeçit* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Seslitaş* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da

adı Seslitaş'tır. (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 122 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 25 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 230'dur (URL-2, 2021).

Suluçem Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Muson* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında adı *Suluçem* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de adı Suluçem'dir (BİGM; 1936, s. 10). Balık Gölüne yakın modern yerleşim yerinden biridir. Urartular döneminde yapılan Ferhat Kanalı'nın başlangıç bölümü olup Balık Göl'den Doğubayazıt ovasına su temin edilmiştir (Gür, 2022, s. 30) Balık Gölüne yakınlığı ve su kaynağının zengin olması sebebiyle verilen Suluçem ismi morfolojik yapısıyla uyum göstermiş ve isabetli olmuştur. Suluçem sınırları içinde Muson Kervansarayı da bulunmakta yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmektedir (Buyruk, 2021, s. 136). Köy, Ağrı il merkezine 136 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 39 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 804'tür (URL-2, 2021).

Fotoğraf 2. 13: Suluçem Köyü Uydu Görüntüsü

Tanıktepe Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Girgop* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Tanıktepe* olmuştur. Günümüzde de adı Tanıktepe'dir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM,

1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 90 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 13 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 532'dir (URL-2, 2021).

Telçeker Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşeğüstürbehan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Telçeker* olmuştur. Günümüzde de adı Telçeker'dir (BİGM; 1938, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 119 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 49 km uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1547'dir (URL-2, 2021).

Topçatan Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "Körçeşme" anlamına gelen *Kanikork/Konikork* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Topçatan* olmuştur. Günümüzde de ismi Topçatan'dır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 105 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 8 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 475'tir (URL-2, 2021).

Tutumlu Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Aruç* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında adı *Tutumlu* olarak değiştirilmiştir. (BİGM, 1936, s. 10; BİGM; 1968, s. 39). Günümüzde de ismi Tutumlu'dur. Köy, Ağrı il merkezine 140 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 43 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 104'tür (URL-2, 2021).

Tutak Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Günümüzde de ismi "iki mahalle" anlamına gelen *Dutak/Tutak* olarak geçmektedir (BİGM, 1936, s. 10; BİGM; 1968 s. 39). Köy, Ağrı il merkezine 138 km, Doğubayazıt ilçe merkezine 41 km uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1023'tür (URL-2, 2021).

Uzunyazı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağıniça* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Uzunyazı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Uzunyazı'dır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 125 km, Doğubayazıt

ilçe merkezine 28 km uzaklıktadır. Köye ait iki de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 572'dir (URL-2, 2021).

Üçgöze Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Şeyhbup* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Üçgöze* olmuştur. Günümüzde de adı Üçgöze'dir (BİGM, 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 115, Doğubayazıt ilçe merkezine 18 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 189'dur (URL-2, 2021).

Üçmurat Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Calganiyeniköy* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında adı *Üçmurat* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Üçmurat'tır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 119, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 61'dir (URL-2, 2021).

Üzengili Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Maşar* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Üzengili* isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de ismi Üzengili'dir (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Üzengili ve Telçeker köyleri arasında bulunan doğal anıtın sahip olduğu iz Nuh'un gemisine atfedilmektedir (Karabulut & Köksal, 2019, s. 92). Köy, Ağrı il merkezine 122, Doğubayazıt ilçe merkezine 25 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 381'dir (URL-2, 2021).

Yalınsaz Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Calganişemsiki* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yalınsaz* olmuştur (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Günümüzde de Yalınsaz'dır. Köy, Ağrı il merkezine 116, Doğubayazıt ilçe merkezine 19 kilometre uzaklıktadır. Köye ait bir de mezra vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 308'dir (URL-2, 2021).

Yanoba Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Melkankomu* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan adı *Yanoba* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Yanoba'dır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 101, Doğubayazıt ilçe

merkezine 4 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 382'dir (URL-2, 2021).

Yayginyurt Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Zoravaiaağrı* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yayginyurt* olmuştur (BİGM, 1968, s. 38). Günümüzde de adı Yayginyurt'tur. Köy, Ağrı il merkezine 119, Doğubayazıt ilçe merkezine 22 kilometre uzaklıktadır. Köyün beş adet mezrası vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 600'dür (URL-2, 2021).

Yeniharman Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Kestek* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yeniharman* olmuştur. Günümüzde de adı Yeniharman'dır (BİGM; 1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 105, Doğubayazıt ilçe merkezine 8 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 78'dir (URL-2, 2021).

Yığınçal Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 öncesi kayıtlarda *Dumanlar* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Yığınçal* isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de ismi Yığınçal'dır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 117, Doğubayazıt ilçe merkezine 20 kilometre uzaklıktadır. Köyün iki adet mezrası vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 81'dir (URL-2, 2021).

Yılanlı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Yılanlı* olarak geçmektedir. Ad değişimlerinden etkilenmeyip Yılanlı olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 105, Doğubayazıt ilçe merkezine 8 kilometre uzaklıktadır. Köyün bir adet mezrası vardır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1975'tir (URL-2, 2021).

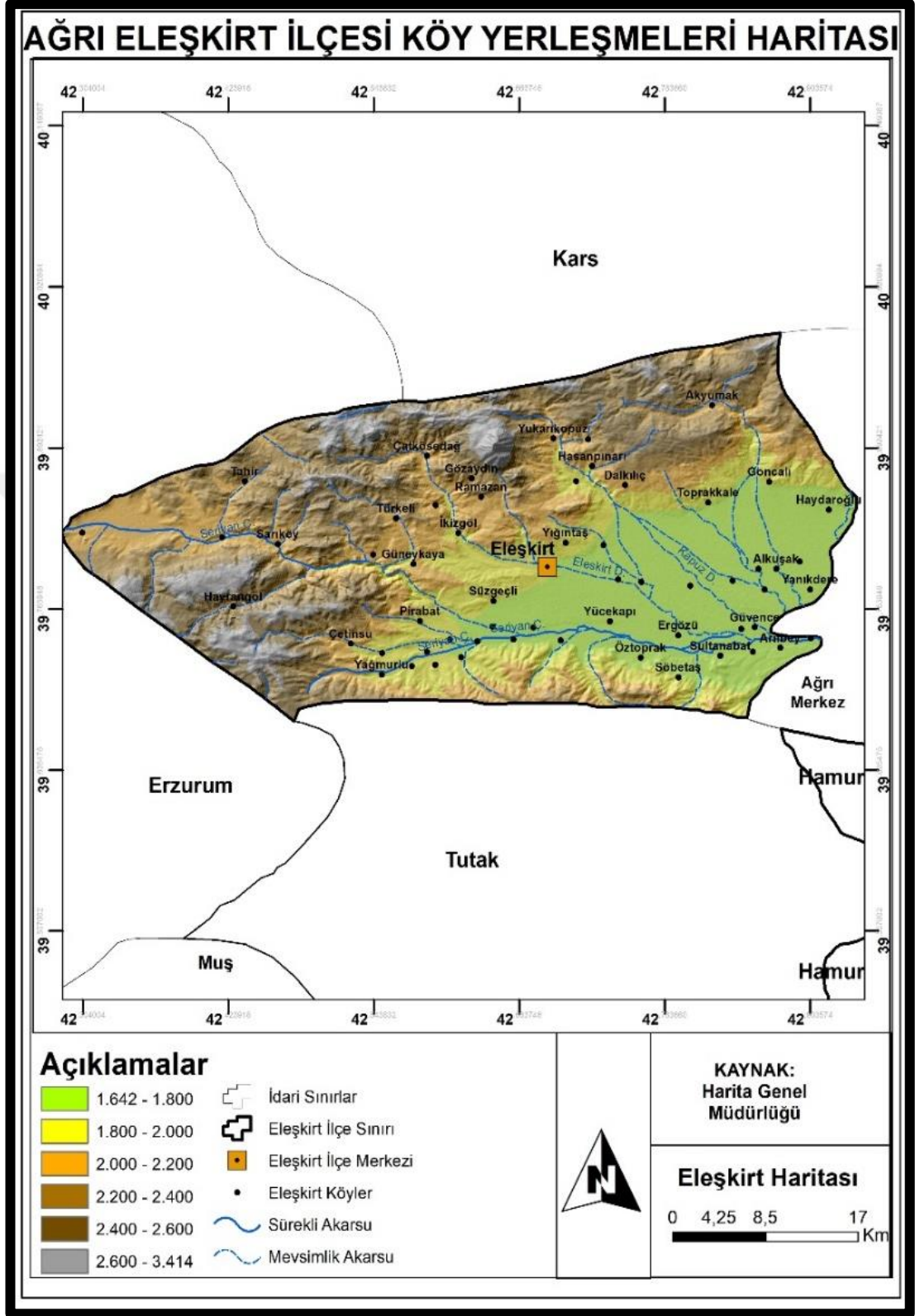
Yiğityatağı Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarda *Zindo* geçmekle birlikte bu tarihten sonra 1935 ve sonra *Yiğityatağı* isminin kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde de ismi Yiğityatağı'dır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 130, Doğubayazıt ilçe merkezine 33 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 53'tür (URL-2, 2021).

Yukarı Tavla Köyü: Ağrı ili Doğubayazıt ilçesine bağlı bir köydür. 1935 ve sonrasında da adı Yukarı Tavla olarak geçmektedir. İsim değişikliklerinden etkilenmeyip Yukarı Tavla olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 9; BİGM, 1968, s. 38). Köy, Ağrı il merkezine 107, Doğubayazıt ilçe merkezine 10 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 171’dir (URL-2, 2021).

2.5. Eleşkirt ve Köyleri

“Ağrı şehrinin 34 kilometre batısında bulunan Eleşkirt’in toplam yüzölçümü 1.307 km²’dir ve Ağrı ili topraklarının % 11.17’sini oluşturmaktadır” (Kocaman ve Kaya, 2012; Kayserili, 2016). “Eleşkirt’in isim kökeni ise ‘Valaşkerd’, ‘Alaşkerd’ sözcüklerinden değiştirilerek Eleşkirt haline gelmiştir. Küçük Arsaklardan Valars Han’ın (194-216) şimdiki Toprakkale köyü yanındaki kaleyi ve kasabayı ‘Valaş-kerd’ adıyla 200 yıllarında yaptırdığı belirtilmektedir” (Teyfur, 1999; Kayserili, 2016). “Ayrıca şehre “Zedikan” adı da verilmektedir” (Alpaslan, 1984; Kayserili, 2016). “Şehre Ermeniler ise “Bagravand” veya “Bagrevand” adını vermişlerdir. “Suyun Çıktığı Doruk ” anlamlarına gelmektedir” (Umar, 1993; Kayserili, 2016).

“İlçe tarihi oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Tarihsel süreç içinde “Zidikan” ve “Aleşgirt” gibi farklı isimler bölgeyi tanımlamak için kullanılmıştır. Eski kayıtlara göre bölgenin büyük çoğunluğunda olduğu gibi Eleşkirt de uzun süre Urartu hâkimiyetinde kalmış ve daha sonra Medler tarafından ele geçirilmiştir. Anadolu coğrafyasına bir geçiş konumunda olduğu için daha sonrasında da Saltuklular, Sökmenliler ve Selçuklular gibi farklı devletler tarafından ele geçirilmiştir” (Tunç ve Aydın, 2017).

“İlçe ve çevresinin Osmanlı Devletinin hâkimiyetine geçmesi ise Yavuz Sultan Selim dönemindeki Çaldıran Savaşı sonrasına rastlamaktadır. Tanzimat’tan sonraki dönemde ise Beyazıt sancağına yani dolayısıyla Erzurum vilayetine bağlanan Eleşkirt ilçesi, 93 harbi sırasında kaybedilerek Rusya’ya bırakılmıştır. Rusya ile yapılan yeni bir anlaşma sonucu tekrar Osmanlı hâkimiyetine geçen Eleşkirt ilçesi, Birinci Dünya Savaşı yıllarında yine Ruslar tarafından işgal edilmiştir” (Yurt Ansiklopedisi,1981; Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:s. 101).

“Söz konusu kaza merkezi aslında bugünkü Eleşkirt ilçe merkezinin yaklaşık 14 kilometre yakınlarında bulunan Toprakkale köyüdür. Uzun yıllar boyunca birçok haneye, hükümet konağına ve bölgede güvenliği sağlayan askeri bir kışlaya da ev sahipliği yapan Toprakkale bölgesi, 1925 yılı içerisinde ilçe merkezi Zedikan’a (Eleşkirt) taşınınca köy statüsüne dönüşmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında Beyazıt’a bağlı olan Eleşkirt, sancakların kaldırılması ve 1927 yılında Ağrı’nın vilayet merkezi olmasıyla buraya bağlanmıştır” (Kaya, Karataş ve Özgül, 2014).

Tablo 2. 4: Eleşkirt Köyleri

Eleşkirt Köyleri	
A	Abdi, Akyumak, Alagün, Alkuşak, Arifbey, Aşağı Kopuz, Aydoğdu
C-Ç	Çatalpınar, Çatkösedag, Çetinsu, Çiftepınar
D-E	Dalkılıç, Değirmenoluğu, Dolutaş, Düzağıl, Düzyayla, Ergözü
G-Ğ	Goncalı, Gözüaydın Gözaydın, Güneykaya, Güvence
H	Hasanpınarı, Hayrangölü / Hayrangöl, Haydaroğlu, Hürriyet.
İ	İkizgöl, İkizgeçe, İndere.
K	Karabacak, Kayayolu, Kanatgeren, Kokulupınar, Körpeçayır;
M	Mollahüseyin, Mollasüleyman.
Ö-P	Öztoprak, Palakçayır, Piribat, Ramazan.
S	Sadaklı, Salkımlı, Sarıköy, Sultanabat, Söbetaş, Süzgeçli
T-U	Toprakkale, Türkeli, Uludal, Uzunyazı.
Y	Yağmurlu, Yanıkdere, Yelkesen, Yeşilova, Yığıntaş, Yukarı Kopuz

Abdi Köyü: Ağrı ilinde yer alan Eleşkirt ilçesine bağlıdır. Köyün 1935 yılı kayıtlarda adı *Aptizâde* geçmekle birlikte bu tarihten sonra yapılan değişikliklerle *Abdiköy* olmuştur (BİGM, 1968, s. 39). Bugünkü adı Abdiköy olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkezi ile arası 49 km, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası 15 km'dir. Son nüfus sayımına göre köy nüfusu 163 kişidir (URL-4, 2021).

Akyumak Köyü: Ağrı ili Eleşkirt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1928-1933 yılları itibarıyla *Avharik*, 1968-1981 yılları itibarıyla *Akyumak*'tır. Bugünkü adı Akyumak olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107). Köyün Ağrı il merkezi ile arası 69, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası 35 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 354 kişi yaşamaktadır (URL-4, 2021).

Alagün Köyü: Ağrı ili, Eleşkirt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Asef* iken bu tarihten sonra yapılan değişikliklerle *Alagün* olmuştur. Bugünkü adı Alagün olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 39). Köy, Ağrı il merkezine 48 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezine ise 14 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde halen 201 kişi yaşamaktadır (URL-4, 2021).

Alkuşak Köyü: Ağrı ili, Eleşkirt ilçesine bağlı bir köydür. Köyün 1935 yılı öncesi kayıtlarda *Milan* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Alkuşak* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM, 1968, s. 39). Bugünkü adı *Alkuşak* olarak kayıtlıdır. Köyün Ağrı il merkezi ile arası 59, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası 25 kilometredir. Karasal bir iklim hâkimdir. Köyün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Son nüfus bilgileri göre köyün nüfusu 50 kişidir (URL-4, 2021).

Arifbey Köyü: Köy Ağrı ilinde yer alan Eleşkirt ilçesine bağlıdır. Ağrı il merkezine 15 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezine ise 19 kilometre uzaklıktadır. Köy, uzun yıllardan beri bu adı taşımaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 89'dur (URL-4, 2021).

Aşağı Kopuz Köyü: Ağrı ilinde yer alan Eleşkirt ilçesine bağlıdır. Köyün adı 1935 yıllı kayıtlarında *Kopuz Süflâ* olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra adı değişmiş, bugünkü adı olan *Aşağı Kopuz* kullanılmaya başlanmıştır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkezine 52 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezine ise 18 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 239'dur (URL-4, 2021).

Aydoğdu Köyü: Köy Ağrı ilinde yer alan Eleşkirt ilçesine bağlıdır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Bedir/Beydîr* olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra adı değişmiş, bugünkü adı olan *Aydoğdu* kullanılmaya başlanmıştır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkezine 47 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezine ise 13 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 250'dir (URL-4, 2021).

Çatalpınar Köyü: Ağrı ili, Eleşkirt ilinesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Sevik* olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra adı değişmiş, bugünkü adı olan *Çatalpınar* kullanılmaya başlanmıştır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 48 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 233'tür (URL-4, 2021).

Çatkösedag Köyü: Ağrı ili, Eleşkirt ilinesine bağlı bir köydür. Adını eteklerinde yer almakta olduğu Ağrı'nın üçüncü büyük dağı olan Kösedag'dan almıştır. Tarihi geçmişi oldukça eskilere, Urartu uygarlığına kadar dayanmaktadır. Pirabat ile Toprakkale bölgeleri Urartular zamanından kalma bölgelerdir. Bazı tarihi kaynaklar Toprakkale ve Eleşkirt ovasının Roma, Sasani, Arap, Bizans, Selçuklu, Moğol, Celayirli, Karakoyunlu ve Akkoyunlu uygarlıklarına ev sahipliği yaptığını yazmaktadır. Köy, uzun zamandan beri *Çatkösedag* adını taşımaktadır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 321'dir (URL-4, 2021).

Çetinsu Köyü: Ağrı ilinde yer alan Eleşkirt ilçesine bağlıdır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Gilyan/Gelyan* olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra ismi Çetinsu olarak değiştirilmiştir. Bugünkü adı *Çetinsu*'dur (BİGM, 1968, s. 39). Kurulmuş olduğu akarsu boyu yerleşim yeri olan Çetinsu ismi coğrafik yapısını yansıtmaktadır. Ağrı il merkezine 53 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezine ise 19 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 394'tür (URL-4, 2021).

Fotoğraf 2. 14: Çetinsu Köyü Uydu Görüntüsü

Çiftepınar Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1928-1933 yılları arasında *Danatepe/Çeli* olarak geçmektedir. 1968-1981 yılları itibarıyla Çiftepınar'dır. Bugünkü adı *Çiftepınar* olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107).

Köyün kuzeydoğusunda bulunan Aysen Deresi ve güneyinde akış gösteren Şeryan Deresinin varlığına isnaden verilen Çiftepınar ismi köyün morfolojisini yansıtmak ve ismini sahip olduğu su kaynaklarından almaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 14 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 106'dır (URL-4, 2021).

Fotoğraf 2. 15: Çiftepınar Köyü Uydu Görüntüsü

Dalkılıç Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy uzun zamandan beri bu adı taşımaktadır (BİGM, 1968, s. 39) Ağrı il merkeziyle arası 50 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 322'dir (URL-4, 2021).

Değirmenoluğu Köyü: Ağrı ilinde yer alan Eleşkirt ilçesine bağlıdır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Şamyan* olarak geçmektedir (BİGM; 1936, s. 12 ; BİGM, 1968, s. 39) Bu tarihten sonra adı değişmiş, bugünkü adı olan *Değirmenoluğu* kullanılmaya başlanmıştır. Ağrı il merkezine 47 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezine ise 13 kilometre uzaklıktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 620'dir (URL-4, 2021).

Dolutaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Mardo* olarak geçmektedir (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39) Bu tarihten sonra adı değişmiş, bugünkü adı olan *Dolutaş* kullanılmaya başlanmıştır. Ağrı il merkeziyle arası 40 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 198'dir (URL-4, 2021).

Düzağıl Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılları kayıtlarında *Aykan* geçmekle birlikte bu tarihten sonra Düzağıl isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 39). Bugünkü adı *Düzağıl* olarak kayıtlıdır. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 75'tir (URL-4, 2021).

Düzyayla Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı itibarıyla *Hamizkan/Hamzikan* olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra yapılan değişiklikle *Düzyayla* olmuştur (BİGM, 1968, s. 39) Günümüzde de Düzyayla ismi kullanılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 13 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 198'dir (URL-4, 2021).

Ergözü Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Tavo* olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra adı Ergözü olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39) Bugünkü adı da *Ergözü*'dür. Ağrı il merkeziyle arası 20 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 985'tir (URL-4, 2021).

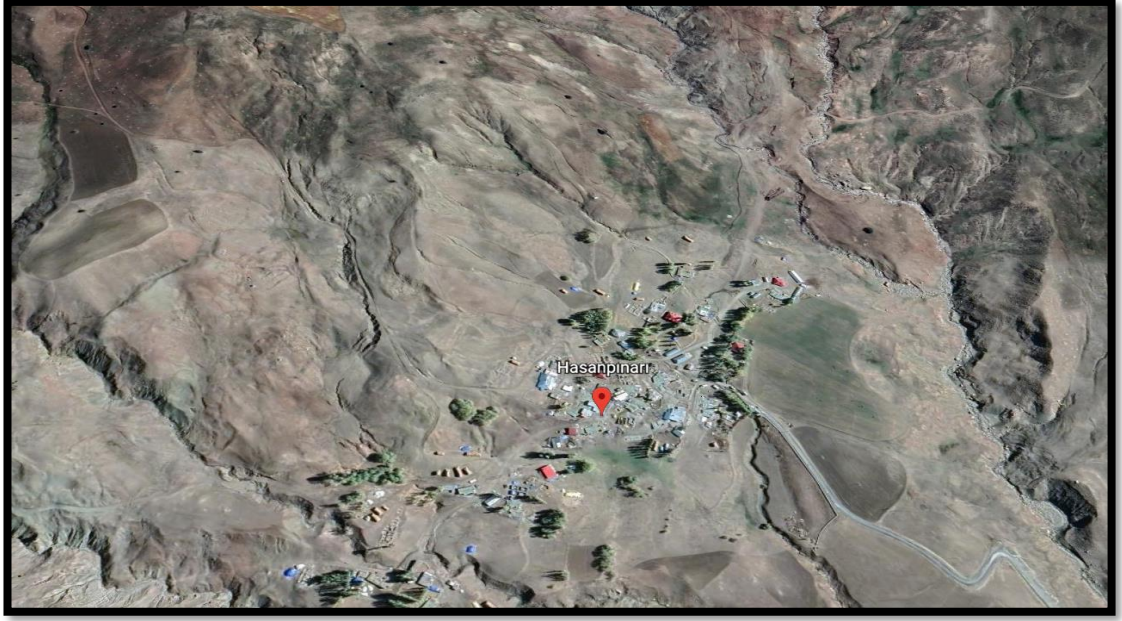
Goncalı Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Eski bir bucak merkezidir. Köyün adı 1935 kayıtlarında *Haçili / Haçlu* olarak geçmekteyken sonrdan yapılan değişikle adı *Goncalı* olmuştur (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde kullanılan adı da Goncalı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 17 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1065'tir (URL-4, 2021).

Gözüaydın/ Gözaydın Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Gapır/Gapir* iken yapılan değişikle Gözaydın olmuştur (BİGM, 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Bugünkü adı da Gözaydın'dır. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 83'tür (URL-4, 2021).

Güneykaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Abuzeyit/Abuzeyt* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Güneykaya* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1936 s. 11; BİGM, 1968, s. 39). Bugünkü adı da Güneykaya'dır. Ağrı il merkeziyle arası 41 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 7 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 298'dir (URL-4, 2021).

Güvence Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı "kırkpınar/kırkçeşme" anlamına gelen *Eleşkirtçilikan/Çilkani* olarak geçmektedir Tarihi süreçte yapılan değişiklikler ile *Güvence* ismi verilmiştir (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde kullanılan ismi Güvence'dir. Ağrı il merkeziyle arası 19 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 183'tür (URL-4, 2021).

Hasanpınarı Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında "boztaş" anlamına gelen *Gevirgevrek*, iken bu tarihten sonra yapılan değişiklikle Hasanpınarı olmuştur. Günümüzde de ismi Hasanpınarı'dır (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Köyün kurulduğu tepelik alan ve kayaç renginden dolayı eski adlandırmanın topoğrafik yapısını daha iyi yansıttığını görmekteyiz. Ağrı il merkeziyle arası 5 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 195'tir (URL-4, 2021).

Fotoğraf 2. 16: Hasanpınarı Köyü Uydu Görüntüsü

Hayrangölü / Hayrangöl Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Uzun zamandan beri şimdiki adını taşımaktadır. Köy sınırları içinde bulunan gölden dolayı verilen bu isim coğrafik yapının isimlendirme üzerindeki etkisini göstermektedir. Ağrı il merkeziyle arası 71 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 37 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 180'dir (URL-4, 2021).

Fotoğraf 2. 17: Hayrangöl Köyü Uydu Görüntüsü

Haydaroglu Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy uzun yıllardan beri aynı ismi adını taşımaktadır (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39) Ağrı il merkeziyle arası 61 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 336'dır (URL-4, 2021).

Hürriyet Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Kole/Köle* olarak geçmekteyken bu ismin insan onuruna yakışmamasından dolayı ismi değiştirilmiş ve insanlığa yakışan *Hürriyet* ismi verilmiştir (BİGM; 1936, s. 12). Ağrı il merkeziyle arası 17 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 283'tür (URL-4, 2021).

İkizgöl Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır.. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Alakıç/Alakıça* iken bu tarihten sonra ismi değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Köyde yer alan iki göl nedeniyle köyün adı *İkizgöl* olmuştur. Günümüzde de ismi İkizgöl'dür. Ağrı il merkeziyle arası 40 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 136'dır (URL-4, 2021).

İkizgeçe Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Memitan/Memiton* olarak geçmektedir. Daha sonra yapılan değişiklikle *İkizgeçe* olmuştur (BİGM; 1936, s. 12) Günümüzde kullanılır ismi de İkizgeçe'dir. Ağrı il merkeziyle arası 20 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 28 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 423'tür (URL-4, 2021).

İndere Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı kayıtlarında *Rutan* olup sonradan yapılan değişiklikle *İndere* olmuştur (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzdeki adı da *İndere*'dir. Köy sınırları içinde yer alan Çapıkomu deresinin varlığı isme kaynaklık oluşturmıştır. Yeni verilen isim kurulduğu coğrafi yapısını yansıtmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 50 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. . Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 283'tür (URL-4, 2021).

Fotoğraf 2. 18: İndere Köyü Uydu Görüntüsü

Karabacak Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 kayıtlarında adı *Karabacak* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 40) Günümüzdeki adı da Karabacak'tır. Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 76'dır (URL-4, 2021).

Kayayolu Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Çerkes/ Çerkez*, geçmekte bu tarihten sonra yapılan değişiklikle Kayayolu olmuştur (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde de adı Kayayolu'dur. Yol boyunca göze çarpan kayalıklar ve köy yerleşmesinin kurulduğu alanda kayaların varlığı adlandırmada etkili olmuştur. Ağrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 198'dir (URL-4, 2021).

Fotoğraf 2. 19: Kayayolu Köyü Uydu Görüntüsü

Kanatgeren Köy: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Yukarıbavini* geçmekle birlikte bu tarihten sonra yapılan değişikle *Kanatgeren* olmuştur (BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde de ismi Kanatgeren'dir. Ağrı il merkeziyle arası 15 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 53'tür (URL-4, 2021).

Kokulupınar Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Esatkomu* iken bu tarihten sonra *Kokulupınar* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde kullanılan ismi de Kokulupınar'dır. (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 55 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 37'dir (URL-4, 2021).

Körpeçayır Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Şahnezer/Şahnezar* iken sonradan *Körpeçayır* olarak değiştirilmiştir. Bugünkü adı da Körpeçayır'dır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 41 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 7 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 81'dir (URL-4, 2021).

Mollahüseyin Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy, uzun bir zamandan beri aynı isimle anılmaktadır (BİGM, 1968, s. 39) Ağrı il merkeziyle arası 47 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 169'dur (URL-4, 2021).

Mollasüleyman Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. İsim değişikliğine uğramamış uzun zamandan beri Mollahüseyin ismi kullanılmaktadır. (BİGM, 1968, s. 39) Ağrı il merkezi ile arası 29 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 812'dir (URL-4, 2021).

Öztoprak Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün önceki adı kayıtlarda *Arapkomu* geçmekle birlikte sonradan yapılan değişiklik ile Öztoprak olmuştur. Bugünkü adı Öztoprak'dır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 40 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. . Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 198'dir (URL-4, 2021).

Palakçayırı Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 kayıtlarında *Kopal* olmakla birlikte bu tarihten sonra Palakçayırı olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde de kullanılan ismi Palakçayırı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 91'dir (URL-4, 2021).

Pirabat Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1928-1933 yılları itibarıyla *Pirâbut/Pürâbut*, 1968-1981 yılları itibarıyla Pirabat'tır. Bugünkü adı *Pirabat* olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107). Ağrı il merkeziyle arası 48 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 561'dir (URL-4, 2021). İlçenin bilinen en eski yerleşim yerlerinden biride Piribat'dır. Pirabat Höyüğü 1. Derecede koruma alanıdır. Zeminden yüksekte kurulan Pirabat Kalesi de burada yer almaktadır. Bu alanda tesbit edilen Urartu kralı Menua dönemine ait yazıtlar ev ve bahçe duvarında kullanılırken Erzurum Müzesi'ne kazandırılmıştır (Günaştı & Küçükyıldız, 2021 s. 558).

Ramazan Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 kayıtlarında adı *Remazan* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 351'dir (URL-4, 2021).

Sadaklı Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılları belgelerinde *Musuri/Müsürü* geçmekle birlikte bu tarihten sonra Sadaklı olarak değiştirilmiştir. Günümüzde kullanılan ismi de *Sadaklı*'dır (BİGM; 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 28 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 541'dir (URL-4, 2021).

Salkımlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Mollazade* iken bu tarihten sonra yapılan değişiklikle Salkımlı olmuştur (BİGM; 1936, s. 12). Günümüzde de ismi Salkımlı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 44 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 152'dir (URL-4, 2021).

Sarıköy: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1928-1933 yılları itibarıyla *Sarı/Sarıca*, 1968-1981 yılları itibarıyla Sarıköy'dür. Bugünkü adı *Sarıköy* olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107). Ağrı il merkeziyle arası 52 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde mevcut kişi sayısı 379'dur (URL-4, 2021).

Sultanabat Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Sultan Ahât* olarak geçmekte bu tarihten sonra yapılan değişiklikle Sultanabat olmuştur (BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde kullanılan ismi de *Sultanabat*'dır. Ağrı il merkeziyle arası 19 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 194'tür.

Söbetaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Heşta / Heşo* geçmekle birlikte bu tarihten sonra yapılan değişiklikle Söbetaş olmuştur (BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde kullanılan ismi de Söbetaş'dır. Ağrı il merkeziyle arası 15 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile

arası ise 19 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 217'dir (URL-4, 2021).

Süzgeçli Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 kayıtlarında *Remkân/Remikân* iken sonradan Süzgeçli olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Süzgeçli'dir (BİGM, 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 33 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 3 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 359'dur (URL-4, 2021).

Toprakkale Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı oldukça eski tarihlere dayanmaktadır (BİGM, 1936, s. 12; BİGM, 1968, s. 39). 1925 yılına kadar Eleşkirt ovasındaki yerleşmelerin kaza merkezi olma özelliğini taşımıştır (Karataş, 2021, s. 97). Tarihi ve kültürel değere sahip olan Toprakkale höyüğünün hemen yakınlarında eski bir köy okulu inşaatında bulunan Urartu yazıtlarının Piribat'dan getirildiği düşünülmektedir (Günaştı & Küçükyıldız a.g.e s. 558). Ağrı il merkeziyle arası 21 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1332'dir (URL-4, 2021).

Türkeli Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1928-1933 yılları itibarıyla *Kürt Ali*, 1968-1981 yılları itibarıyla Dikendere'dir. Bugünkü adı Türkeli olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107). Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 355'tir (URL-4, 2021).

Uludal Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı önceki adı "Koca burun" anlamına gelen *Pozmezin/ Bozmezin* olarak geçmekteyken sonradan yapılan değişikliklerle *Uludal* olmuştur (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde de ismi Uludal'dır. Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 306'dır (URL-4, 2021).

Uzunyazı Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı önceki adı *Hoşyan* iken 1935 yılı sonrasında yapılan değişikliklerle *Uzunyazı* olmuştur (BİGM; 1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 39). Günümüzde Kullanılan ismi

Uzunyazı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 30 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 334'tür (URL-4, 2021).

Yağmurlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün önceki adı *Şincan* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan değişikliklerle *Yağmurlu* olmuştur. (BİGM; 1936, s. 15). Günümüzde de ismi Yağmurlu'dur. Ağrı il merkeziyle arası 53 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 204'tür (URL-4, 2021).

Yanıkdere Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1928-1933 yılları itibarıyla *Kirikân*, 1968-1981 yılları itibarıyla Uzunyazı'dır. Bugünkü adı *Uzunyazı* olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107). Ağrı il merkeziyle arası 12 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 342'dir (URL-4, 2021).

Yelkesen Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında "beyler yurdu" anlamına gelen *Mirange/Mirangi* olarak geçmekteyken sonradan yapılan değişikliklerle Yelkesen olmuştur (BİGM; 1968, s. 39). Günümüzde kullanılan adı da Yelkesen'dir. Ağrı il merkeziyle arası 15 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 492'dir (URL-4, 2021).

Yeşilova Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1928-1933 yılları ve 1968-1981 yılları itibarıyla *Çürük*'tür. Bugünkü adı *Yeşilova* olarak kayıtlıdır (Demirtaş, Yıldız ve Edi, 2021:101-107). Ağrı il merkeziyle arası 20 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 732'dir (URL-4, 2021)

Yığıntaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Şadiyân* geçmekle birlikte bu tarihten sonra yapılan değişikliklerle Yığıntaş olmuştur (BİGM; 1968, s. 39). Günümüzde de ismi Yığıntaş'dır. Ağrı il merkeziyle arası 38 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 142'dir (URL-4, 2021).

Yukarı Kopuz Köyü: Ağrı'ya bağlı Eleşkirt ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı kayıtlarında *Kopuz Ülya* iken sonradan yapılan değişiklikle *Yukarı Kopuz* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi de Yukarı Kopuz'dur. (BİGM; 1968, s. 39). Ağrı il merkeziyle arası 52 kilometre, Eleşkirt ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 37'dir (URL-4, 2021).

2.6. Hamur ve Köyleri

“Hamur ilçesi Ağrı şehrinin 14 kilometre güneydoğusunda yer almaktadır ve 873 kilometre karelik yüzölçümü ile Ağrı ilinin alansal dağılım olarak en küçük ilçesidir” (Korkusuz, 2015; Kayserili, 2016). “Hamur, Osmanlı döneminde Bayazıt sancağına bağlı bir nahiye iken, Cumhuriyet kurulduktan sonra 1927 yılında il merkezinin Karaköse'ye (Ağrı) nakledilmesinden sonra Ağrı'ya bağlı bir nahiye haline gelmiştir.

“30 Haziran 1957'ye kadar Merkez ilçeye dâhil bir nahiye olan ve bu tarihten itibaren ilçe yapılan Hamur kazasında idari alanda birçok düzenleme yapılmıştır. Yeni ilçeye Merkez adında 45 yerleşim yeri olan bir nahiye bağlanmıştır. Hamur ilçesinin tesis edilmesiyle birlikte Ağrı'nın ilçe sayısı 8 olmuş ve Demokrat Parti döneminde Ağrı'da idari alanda yapılan en büyük düzenlemelerden birisidir (Resmi Gazete 27 Haziran 1957, Sayı: 9644, s. 17444; Resmi Gazete, 20 Temmuz 1957, Sayı: 9667, s. 17619)” (Özçelik ve Tunç, 2017: 473).

“Hamur ilçesi, Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte idari olarak Ağrı şehrine bağlı olarak bucak statüsünde yapılandırılmış, 1958 yılında 7033 sayılı kanun ile merkez ilçeden ayrılarak 43 köyü ile birlikte müstakil bir ilçeye dönüştürülmüştür” (Kocaman vd., 2014; Korkusuz & Sevindi, 2016).

1 Nisan 1958 yılında çıkarılan 7033 sayılı kanun ile ilçe statüsüne geçmiştir. Hamur'un eski isminin Havarar olduğu aktarılmaktadır. Ancak Havarar kelimesinin anlamı tespit edilememiştir. Hamur kelimesinin anlamı hakkında ise iki ayrı bilgi mevcuttur. Bunlardan bir tanesi yerli halktan aktarıldığı şekli ile burada yaşayan halkın iyi huylu ve barışçıl olmasından dolayı bu ismin verilmiş olduğu şeklindedir” (Korkusuz, 2015; Kayserili, 2016). “Bir diğer iddia ise Hamur kelimesinin Ermenice

bir kelime olduğu ve Kalabalık anlamında kullanıldığıdır (Umar, 1993; Kayserili, 2016).

Harita 5. Hamur İlçesi Köy Yerleşmeleri

Tablo 2. 5: Hamur Köyleri

Hamur Köyleri	
A	Abdiçikmaz, Adımovası, Akyurt, Alakoyun, Aşağı Aladağ, Aşağı Deredibi, Aşağı Gözlüce, Aşağı Karabal, Aşağı Yenigün, Ayvacık
B	Baldere, Beklemez
C-Ç	Ceylanlı, Çağlayan
D-E	Danakıran, Demirkapı, Ekincik, Erdoğan, Esenören,
G	Gültepe, Gümüşkuşak
K	Kaçmaz, Kamışlı, Kandıldağı, Karadoğu, Karakazan, Karaseyitali, Karlıca, Kaynaklı, Kılıç, Köşk
N-Ö	Nallıkonak, Özdirek.
S	Sarıbuğday, Seslidoğan, Seyithanbey, Soğanlıtepe, Süleymankümbet
T-U	Tükenmez, Uğurtaş.
Y	Yapılı, Yoğunhisar, Yukarı Aladağ, Yukarı Gözlüce, Yukarı Yenigün, Yuvacık.

Abdiçikmaz Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy, daha önceleri Soğanlıtepe köyüne bağlı bir mahalle iken, 21 Haziran 1955'te yine aynı köye bağlı bir mahalle olan Zozan ile birleşerek köy statüsü kazanmıştır (BİGM, 1968, s. 40). “26/2/1955 gününden itibaren: A - Ağrı Vilâyeti Merkez Kazası Hamur Nahiyesinin Komikaso Köyüne bağlı Aptiçikmaz ve Zozan mahalleleri birleşerek Aptiçikmaz adıyla değiştirilmiştir” (T.C. Resmi Gazete, 1955, Sayı:9034). Köye ait üç adet de mezra vardır. Ağrı il merkeziyle arası 52 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 40 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 226'dır (URL-5, 2021) .

Adımovası Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Hıdırdoduk* olarak yer almaktayken 1935 sonrası yapılan değişiklikler adı *Adımovası* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Adımovası'dır. Ağrı il merkeziyle arası 7 km, Hamur ilçe merkezi

ile arası ise 8 km'dir. Son nüfus sayımına bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 638'dir (URL-5, 2021).

Akyurt Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Önceleri Danakıran köyü dâhilinde bir mahalle iken 2019 yılında köy statüsü verilmiştir. Hamur ilçe merkezi ile arası ise 40 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 59'dur (URL-5, 2021).

Alakoyun Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Haçlı* geçmekle birlikte bu tarihten *Alakoyun* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Alakoyun ismi günümüzde de kullanılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 32 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 176 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

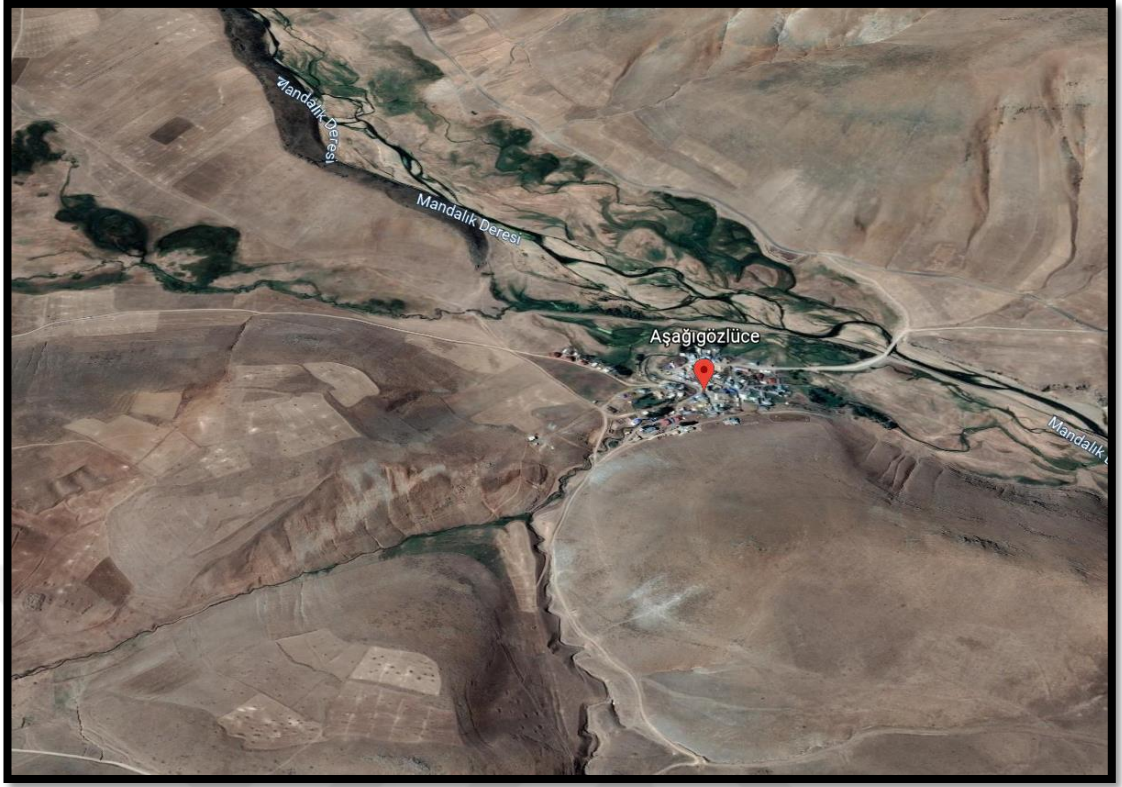
Aşağı Aladağ Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski *Aşağı Koli* olarak geçmektedir. Yapılan isim değişikliklerinde sonra Aşağı Aladağ olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 39 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus sayımı göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 335'tir (URL-5, 2021).

Aşağı Deredibi Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağı Mestekiin* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında adı *Aşağı Deredibi* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Aşağı Deredibi'dir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Köyün yakınlarında bulunan akarsu köyün adlandırmasında etkili olmuştur. Ağrı il merkeziyle arası 32 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus sayımı göre köyde 580 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Fotoğraf 2. 20: Aşağıderedibi Köyü Uydu Görüntüsü

Aşağı Gözlüce Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağımandalık* olarak isimlendirilmiştir. Köyün eski ismine kaynaklık oluşturan Mandalık Akarsuyu köy sınırları içinde akış göstermektedir. Eski ismin, kurulduğu alan ve bulunduğu coğrafi özelliği yansıtmaması açısından daha doğru bir adlandırmadır. Yapılan değişiklikler ile adı *Aşağı Gözlüce* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de adı Aşağı Gözlüce'dir. Ağrı il merkeziyle arası 26 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 205'tir (URL-5, 2021).

Fotoğraf 2. 21: Aşağıgözlüce Köyü Uydu Görüntüsü

Aşağı Karabal Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağıhano* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Aşağı Karabal* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde kullanılan ismi de Aşağı Karabal'dır. Ağrı il merkeziyle arası 10 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 524 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Aşağı Yenigün Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşağırevaco* geçmekle birlikte bu tarihten sonra ismi *Aşağı Yenigün* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Aşağı Yenigün'dür. Köye ait iki mezra vardır. Ağrı il merkeziyle arası 33 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımı göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 313'tür (URL-5, 2021).

Ayvacık Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı öncesinde adı *Hilikan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Ayvacık* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40).

Günümüzde de aynı isim kullanılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 34 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 214 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Baldere Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “köprü” anlamına gelen *Karapıra/Pıra* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Baldere* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de adı Baldere'dir. Ağrı il merkeziyle arası 35 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 266'dır (URL-5, 2021).

Beklemez Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “keller” anlamına gelen *Keçelan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Beklemez* olarak olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüz kayıtlarında da adı Beklemez'dir. Ağrı il merkeziyle arası 39 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 176'dır (URL-5, 2021).

Ceylanlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Uzun bir süreden beri köyün ismi Ceylanlı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 12 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımı göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 169'dur (URL-5, 2021).

Çağlayan Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşurgevrik* iken 1935 sonrasında adı *Çağlayan* olarak değiştirilmiştir. Günümüz ismi de Çağlayan'dır (BİGM, 1968, s. 40) Ağrı il merkeziyle arası 39 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 213'tür (URL-5, 2021) .

Danakıran Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Cumhuriyet döneminden itibaren bu isimle anılmaktadır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40) Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 30 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 151'dir (URL-5, 2021).

Demirkapı Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı “Karakol” anlamına gelen *Karağul* olarak geçmektedir. Ağrı il

merkeziyle arası 33 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 140'tır (URL-5, 2021).

Ekincik Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde adı *Civrik* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Ekincik* olmuştur. Günümüzde de Ekincik'tir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 22 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 642'dir (URL-5, 2021).

Erdoğan Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Uzun süredir bu isimle anılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 30 kilometredir. Köye ait bir de mezra mevcuttur. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 87'dir (URL-5, 2021).

Esenören Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Pirizeynel* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Esenören* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Esenören'dir. Ağrı il merkeziyle arası 41 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 29 kilometredir. Köye ait dört mezra mevcuttur. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 134'tür (URL-5, 2021).

Gültepe Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. "Karga özü/ Zift özü" anlamına gelen *Delavaqiri* olarak geçmektedir. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Gültepe* olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 40). Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Gültepe olarak kalmıştır. Ağrı il merkeziyle arası 37 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Köye ait dört mezra mevcuttur. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 319'dur (URL-5, 2021).

Gümüşkuşak Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Sirvo* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Gümüşkuşak* olmuştur. Günümüzde de ismi Gümüşkuşak'tır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40) Köye ait bir adet mezra mevcuttur. Ağrı il

merkeziyle arası 22 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 173 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Kaçmaz Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Gelutan* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kaçmaz* olmuştur. Günümüzde de ismi Kaçmaz'dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 40 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 28 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 774'tür (URL-5, 2021).

Kamışlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrasında adı *Kamışlı* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Kamışlı olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 14 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 12'dir (URL-5, 2021).

Kandıdağı Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Şeytevekkül* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Kandıdağı* olmuştur. Günümüz ismi de Kandıdağı'dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 38 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 413 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Karadoğu Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı “domuzlar” anlamına gelen *Hınzıran* iken 1935 yılı sonrasında ise *Karadoğu* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde kullanılan ismi de Karadoğu' dur. Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 30 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 152'dir (URL-5, 2021).

Karakazan Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Korikatmankî* olarak geçmek iken yapılan değişiklikler ile adı Karakazan olmuştur (BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 35 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus sayımı göre köyde 728 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Karaseyitali Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Karaseyitali* olarak geçmektedir. Bu yıllarda yapılan

ad değişimlerinden etkilenmeyip Karaseyitali olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Köy mezarlığında türbesi bulunan ve köye ismini veren Seyid Ali adında bir zat bulunmaktadır (Durma, a.g.e, s.68) Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 171’dir (URL-5, 2021).

Karlıca Köyü: Ağrı’ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *şoşik* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Karlıca* olmuştur. Günümüzdeki ismi de Karlıca’dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 36 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 585 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Kaynaklı Köyü: Ağrı’ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “sebzelik” anlamına gelen *Pencer k* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Kaynaklı* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi *Kaynaklı*’dır. Ağrı il merkeziyle arası 22 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 89’dur (URL-5, 2021).

Kılıç Köyü: Ağrı’ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde “şehitler” anlamına gelen *şehidan* iken 1935 sonrasında adı *Kılıç* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde kullanılan ismi Kılıç’tır. Ağrı il merkeziyle arası 18 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Köye ait bir adet mezra mevcuttur. Son nüfus sayımına göre köyde 523 kişi yaşamaktadır(URL-5, 2021).

Köşk Köyü/K şkk y: Ağrı’ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Köşk* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Köşk olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 21 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 89’dur (URL-5, 2021).

Nallıkonak Köyü: Ağrı’ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde “ sak y” anlamına gelen *Isi* olarak geçmekteyken 1935

sonrasında yapılan değişiklikler ile *Nallıkonak* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzdeki ismide Nallıkonak'tır Ağrı il merkeziyle arası 26 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Köye ait bir adet mezra mevcuttur. Son nüfus sayımına göre köyde 106 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Özdirek Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı halk arasında “Atmanek Susuzu” anlamına gelen *Avtunne Atmanki* iken 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Abdülneiadaman* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Özdirek* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi *Özdirek*'tir. Ağrı il merkeziyle arası 43 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 31 kilometredir. Köye ait üç mezra bulunmaktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 633'tür (URL-5, 2021).

Sarıbuğday Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Paşvan* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Sarıbuğday* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de Sarıbuğday ismi kullanılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 16 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 320 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Seslidoğan Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı “Oluklar/Abdallar” anlamına gelen *Bodiqan* iken 1935 sonrası ise adı *Seslidoğan* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde kullanılan ismi de Seslidoğan'dır. Ağrı il merkeziyle arası 20 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 202'dir (URL-5, 2021).

Seyithanbey Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Seyithanbey* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip Seyithanbey olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 28 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 623 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Soğanlitepe Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı “Kasımçıftlığı” anlamına gelen *Komikqaso* olarak geçmektedir. 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kasakomu*, sonrasında yapılan değişiklikler ile adı

Soğanlıtepe olmuştur (BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Soğanlıtepe'dir. Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 30 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 177'dir (URL-5, 2021).

Süleymankümbet Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında adı *Süleymankümbet* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı *Süleymankümbet* olarak kalmıştır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Köye ait yedi mezra bulunmaktadır. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 767'dir (URL-5, 2021).

Tükenmez Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Malhas* iken 1935 sonrasında adı *Tükenmez* olarak değiştirilmiştir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde kullanılan ismi de Tükenmez'dir. Ağrı il merkeziyle arası 22, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 300'dür (URL-5, 2021).

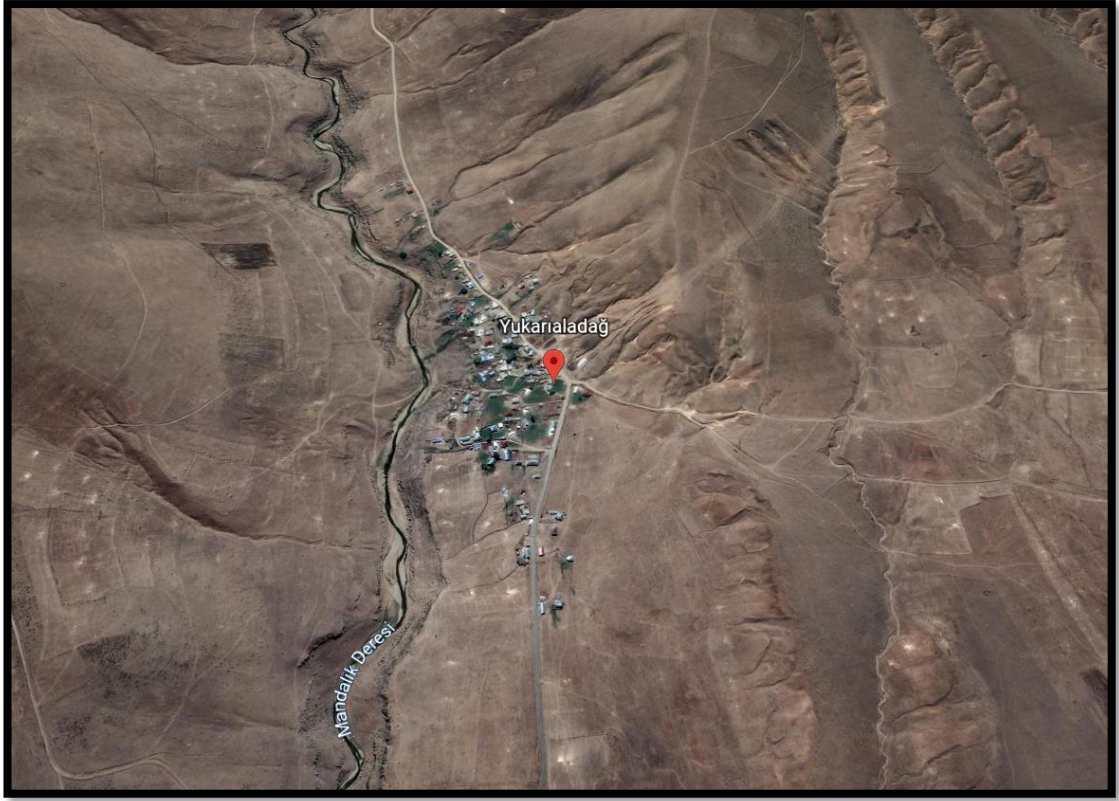
Uğurtaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde adı *Överkan* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Uğurtaş* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Uğurtaş'tır. Ağrı il merkeziyle arası 30 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 72 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Yapılı Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Şeynük* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Yapılı* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüz kayıtlarında da adı *Yapılı*'dir. Ağrı il merkeziyle arası 24 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 306'dır (URL-5, 2021).

Yoğunhisar Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "Mansur kulesi" anlamına gelen *Burcumansur* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yoğunhisar* olmuştur. Günümüzde de *Yoğunhisar*'dır (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il

merkeziyle arası 8 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Ağrı havaalanına uzaklığı ise 4 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 260 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Yukarı Aladağ Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Yukarıkoli* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Yukarı Aladağ olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde kullanılan ismi Yukarı Aladağ'dır. Köyün kurulmuş olduğu dağın eteğinden dolayı bu ismi almıştır. Ağrı il merkeziyle arası 41 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 29 kilometredir. Köye ait bir mezra mevcuttur. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 257'dir (URL-5, 2021).

Fotoğraf 2. 22: Yukarıaladağ Köyü Uydu Görüntüsü

Yukarı Gözlüce Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Yukarımandalık* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yukarı Gözlüce* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de ismi Yukarı Gözlüce'dir. Ağrı il merkeziyle arası 28 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Köye

ait bir de mezra mevcuttur. Son nüfus sayımına göre köyde 529 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

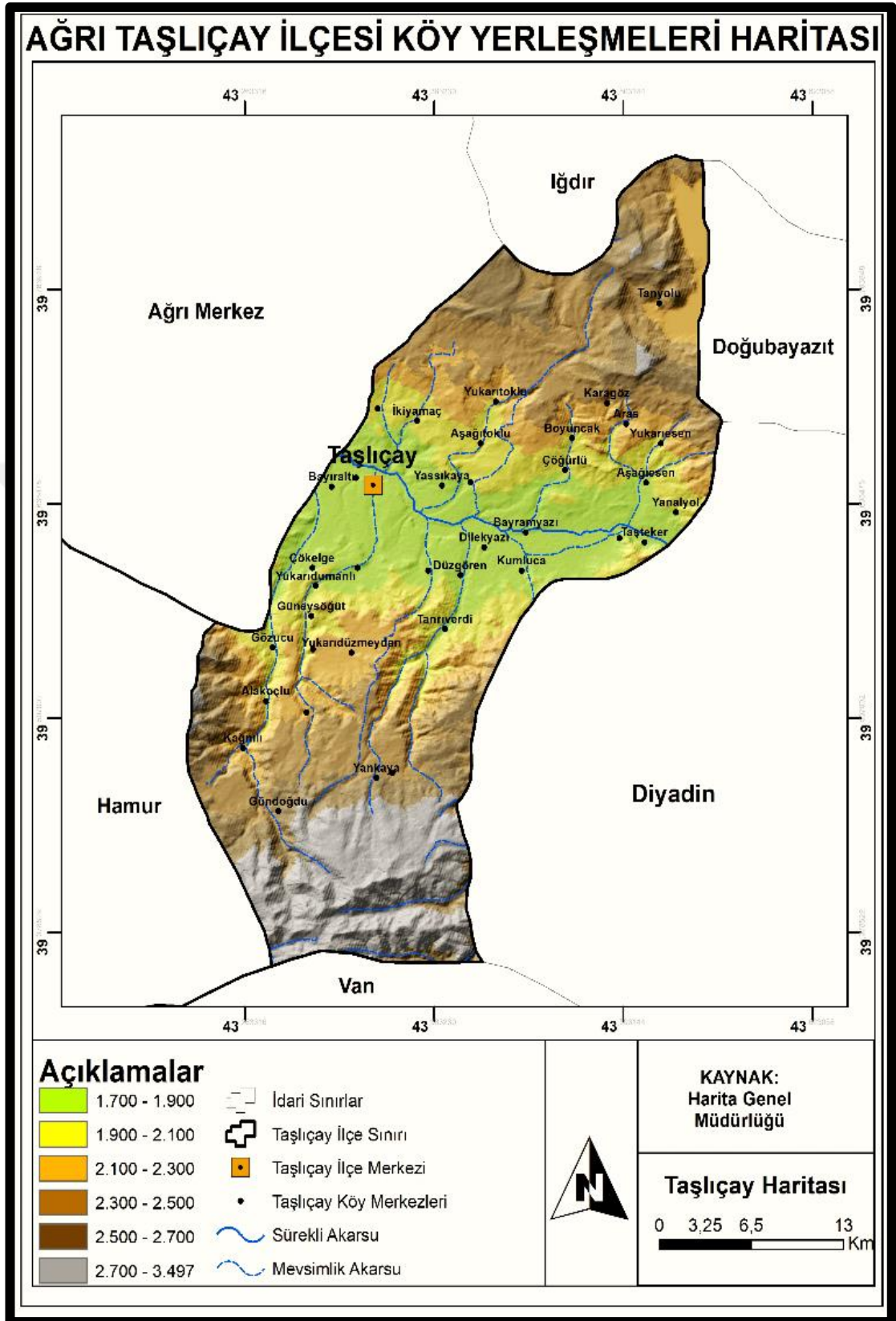
Yukarı Yenigün Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde “at sürüsü” anlamına gelen *Yukarierevocu* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yukarıgün* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi Yukarı Yenigün'dür (BİGM, 1968, s. 40). Hamur ilçe merkezi ile arası ise 70 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 551 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2021).

Yuvacık Köyü: Ağrı'ya bağlı Hamur ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Milikan* olarak geçmekle birlikte sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yuvacık* olmuştur (BİGM; 1936, s. 8; BİGM, 1968, s. 40). Günümüzde de adı Yuvacık'tır. Ağrı il merkeziyle arası 41 kilometre, Hamur ilçe merkezi ile arası ise 31 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 170'tir (URL-5, 2021).

2.7. Taşlıçay ve Köyleri

Ağrı iline 32 kilometre uzaklıkta olan Taşlıçay ilçesinin toplam yüzölçümü 822 kilometre karedir. Taşlıçay'ın doğusunda Diyadin ve Doğubayazıt ilçeleri, kuzeyinde Tuzluca (İğdır) ilçesi, güneyinde Erciş (Van) ilçesi ile çevrilidir. İlçenin isminin özellikle Murat nehri etkisi ile verilmiş olması ihtimali kuvvetle muhtemeldir (Kayserili, 2016, s. 10). İlçenin kurulması Demokrat Parti dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde idari yapıda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Taşlıçay, Diyadin'e bağlı iken 1954 yılında Kaza/ İlçe haline getirilmiştir. İlçe haline getirilirken Diyadin'e bağlı yerleşim birimlerinden bazıları Taşlıçay ilçesine bağlanmıştır.

4 Mart 1954 tarihinde 6324 Sayılı Kanunla Diyadin'e bağlı olan nahiye Taşlıçay ilçesinin kurulmuştur. Taşlıçay'ın kurulmasıyla buraya bir nahiye ve 36 adet köy bağlanmıştır (Resmi Gazete, 19 Mart 1954, Sayı: 8654, s. 8532). Adı geçen yeni kazaya bağlı çok sayıda yerleşim yerinin de adı değiştirilmiştir. 36 adet köy bulunan Taşlıçay'da 28'inin adı değiştirilmişken; 8'inin adı aynı kalmıştır. Kazaya bağlı köylerin neredeyse hepsinin değiştirilmiş olması, ilçede idari kapsamda çok büyük düzenlemelerin olduğunu ispatlamaktadır.

Harita 6. Taşlıçay İlçesi Köy Yerleşmeleri

Tablo 2. 6: Taşlıçay Köyleri

Merkez Köyleri	
A	Alakoç, Aras, Aşağı Dumanlı, Aşağı Düzmeydan, Aşağı Esen, Aşağı Toklu.
B	Balççek, Bayıraltı, Bayramyazı, Boyuncak.
C-Ç	Çöğürlü, Çökelge.
D	Dilekyazı, Düzgören.
G-Ğ	Geçitveren, Gözucu, Gündoğdu, Güneysöğüt
İ	İkiyamaç
K	Kağanlı, Karagöz, Kumlubucak, Kumluca
S	Samanyolu
T	Tanrıverdi, Tanyolu, Taşteker.
Y	Yanallyol, Yankaya, Yardımcılar, Yassıkaya, Yeltepe, Yukarı Dumanlı, Yukarı Düzmeydan, Yukarı Esen, Yukarı Taşlıçay, Yukarı Toklu.

Alakoçlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı öncesinde adı *İhtiyar* iken 1935 sonrası yapılan değişiklikler ile ismi *Alakoçlu* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Bugünkü kayıtlarda Alakoçlu olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 570'tir (URL-6, 2021).

Aras Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı uzun bir süreden beri aynıdır. İsim değişikliğinden etkelenmemiştir. (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 164 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Aşağı Dumanlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 30 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 2 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1196'dır (URL-6, 2021).

Aşağı Düzmeydan Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Tarihi kayıtlarda da Aşağı Düzmeydan olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 40 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre (URL-6, 2021) köyde yaşamakta olan kişi sayısı 443'tür.

Aşağı Esen Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Buti* iken, 1935 sonrasında adı *Esenköy* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi *Aşağı Esen*'dir. Ağrı il merkeziyle arası 44 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 414'tür (URL-6, 2021).

Aşağı Toklu Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağıgündenperi* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Aşağıtoklu olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Aşağı Toklu'dur. Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 314'tür (URL-6, 2021).

Balççek Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Abdelik* geçmekle birlikte bu tarihten itibaren *Balççek* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Balççek'tir. Ağrı il merkeziyle arası 37 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 154 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Bayıraltı Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Didem* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Bayıraltı* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de adı Bayıraltı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 477'dir (URL-6, 2021).

Bayramyazı Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Alikor* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Bayramyazı* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Bayramyazı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 457 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Boyuncak Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “mezra” anlamına gelen *Leskökomu* olarak adlandırılmaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Boyuncak* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında da adı Boyuncak'tırAğrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Boyuncak köyü D-100 Devlet ve Uluslararası E-80 numaralı Taşlıçay- Doğubayazıt yolu ile Murat nehrinin kenarında yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 52'dir (URL-6, 2021).

Çöğürlü Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Leskor* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Çöğürlü* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Çöğürlü'dür (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 42 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 696'dır (URL-6, 2021).

Çökelge Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mardik* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Çökelke* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Çökelge' dir. Ağrı il merkeziyle arası 40 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 301'dir (URL-6, 2021).

Dilekyazı Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde “aslan-tepe” anlamına gelen *Girişeren* iken 1935 sonrasında adı *Dilekyazı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Dilekyazı'dır (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Taşlıçay

ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 283'tür (URL-6, 2021).

Düzgören Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "Kümbetçik" anlamına gelen *Kubik* olarak adlandırılırken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Düzgören* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Düzgören'dir. Ağrı il merkeziyle arası 34 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 473 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Geçitveren Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "kırmızı gül" anlamına gelen *Gülesor* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Geçitveren* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi de Geçitveren'dir. Ağrı il merkeziyle arası 31 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 3 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 503'tür (URL-6, 2021).

Gözucu Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Şeyhibrahim* geçmekle birlikte bu tarihten itibaren adı *Gözucu* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Gözucu'dur. Ağrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 459 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Gündoğdu Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 53 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 86'dır (URL-6, 2021).

Güneysöğüt Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Carihyan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Güneysöğüt* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında da adı Güneysöğüt'tür. Ağrı il merkeziyle arası 37 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 126'dır (URL-6, 2021).

İkiyamaç Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Mirzehan* olarak geçmekteyken 1935

sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *İkiyamaç* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi *İkiyamaç*'tır. Ağrı il merkeziyle arası 33 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 214 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Kağnılı Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “bucak” anlamına gelen *Kuje/Kusje* iken 1935 sonrasında adı *Kağnılı* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında da adı Kağnılı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 53 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 112'dir (URL-6, 2021).

Karagöz Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 28 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 124'tür (URL-6, 2021).

Kumlubucak Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Kumlubacak* geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Kumlubucak olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi Kumlubucak'dır. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 335 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

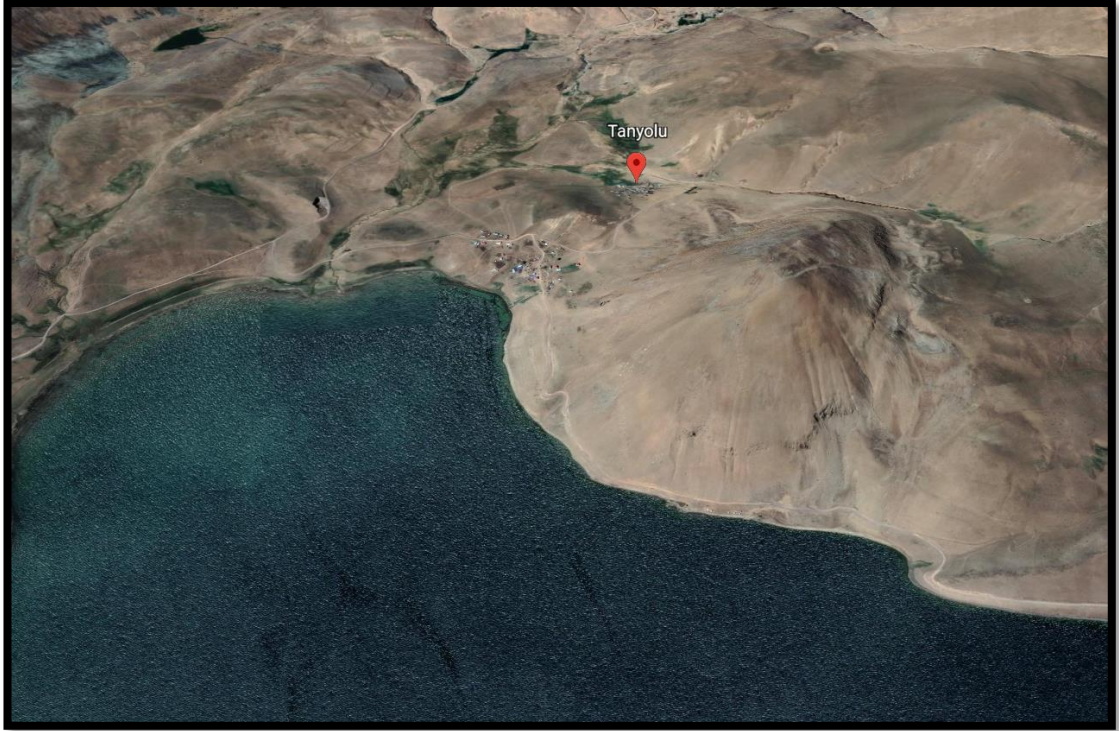
Kumluca Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında adı *Kumluca* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Kumluca olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 36 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1543'tür (URL-6, 2021).

Samanyolu Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Yusuf Mezrası” anlamına gelen *Usikumu* olarak adlandırılırken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Samanyolu* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında da adı Samanyolu'dur. Ağrı il

merkeziyle arası 44 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde 75 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Tanrıverdi Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Eski ismi *Mollahüdayda* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan isim değişikliği ile Tanrıverdi olmuştur (BİGM,1968, s. 42). Günümüzde de ismi Tanrıverdi olmuştur. Ağrı il merkeziyle arası 39 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 172'dir (URL-6, 2021).

Tanyolu Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Kızılziyaret* olarak geçmektedir (BİGM, 1968, s. 39). İdari yönden 1968 yılına kadar Doğubayazıt ilçesinin Suluçam bucağına bağlı olan köy, bu yıldan sonra Taşlıçay'a bağlanmıştır (tuik.gov.tr). Köy Balık Gölü kenarındadır. Ağrı il merkeziyle arası 53 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 528'dir (URL-6, 2021).

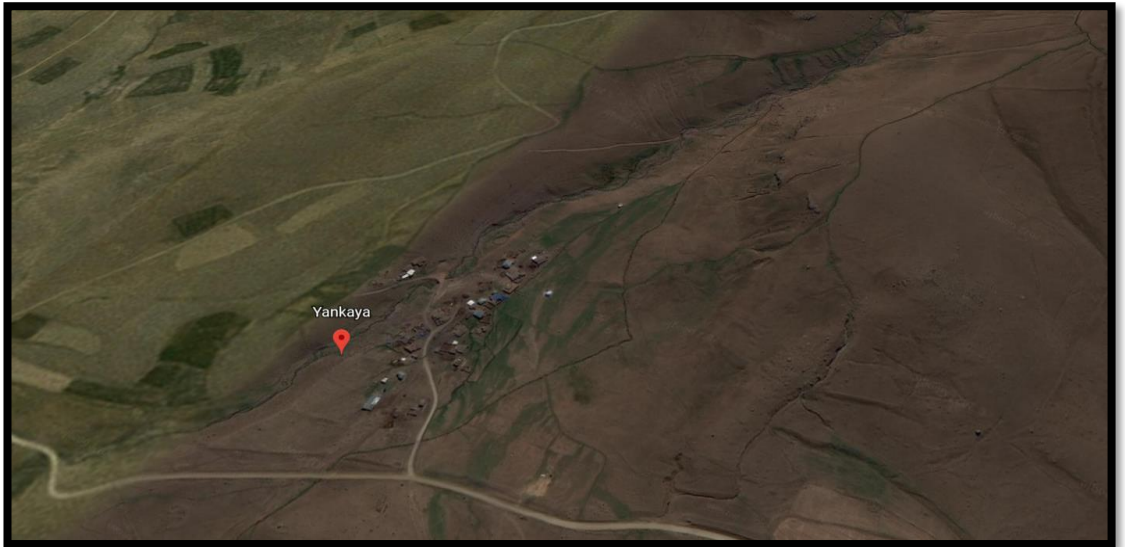
Fotoğraf 2. 23: Tanyolu Köyü Uydu Görüntüsü

Taşteker Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Üçkilise* olarak yer almaktayken 1935

sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Taşteker* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi de *Taşteker*'dir. Köyün adı halk arasında “kapı” veya “kilise” anlamına gelen *Der* olarak bilinmektedir. Meryemana Manastırıda bu köyde yer almıştır (Karataş& Elçi, 2020, s. 23). Pers dilinde Tapınakkent anlamına gelen tarihi Bagavan/Pakavan kasabası da burasıdır (Durma, a.g.e, s. 82) Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 257 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Yanalyol Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde kayıtlarında “Nevruzunoğlu” anlamına gelen *Kurenevruz/Körnevruz* iken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yanyol* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi *Yanalyol*'dur. Ağrı il merkeziyle arası 47 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 179 kişi yaşamaktadır(URL-6, 2021).

Yankaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Alihido* olmakla birlikte bu tarihten sonra yapılan değişiklikler ile adı *Yankaya* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi *Yankaya*'dır (BİGM, 1968, s. 42). Kurulduğu tepe kenarına isnaden verilen bu isim konumu hakkında bilgi vermekle birlikte bulunduğu topoğrafik yapıyı yansıtmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 16'dır (URL-6, 2021).

Fotoğraf 2. 24: Yankaya Köyü Uydu Görüntüsü

Yardımcılar Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hilfo* iken 1935 sonrasında *Yardımcılar* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde ismi Yardımcılar'dır. Ağrı il merkeziyle arası 22 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 784 kişi yaşamaktadır(URL-6, 2021).

Yassıkaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hocik* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yassıkaya* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Yassıkaya'dır. Ağrı il merkeziyle arası 29 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 1 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 250 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Yeltepe Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Acıkomu* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yeltepe* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Yeltepe'dir. Ağrı il merkeziyle arası 50 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 479'dur (URL-6, 2021).

Yukarı Dumanlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Yukarıgeldüs* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Yukarıdumanlı olmuştur (BİGM, 1968, S. 42). Günümüzde ismi *Yukarı Dumanlı*'dır. Ağrı il merkeziyle arası 33 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 227 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Yukarı Düzmeydan Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında adı *Yukarı Düzmeydan* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Yukarı Düzmeydan olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 37 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 785'tir (URL-6, 2021).

Yukarı Esen Köyü: Ağrı'ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Yukarıboti* olarak yer

almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Yukarıkesen olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, S. 42). Günümüz kayıtlarında ise adı *Yukarı Esen* olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 301’dir (URL-6, 2021).

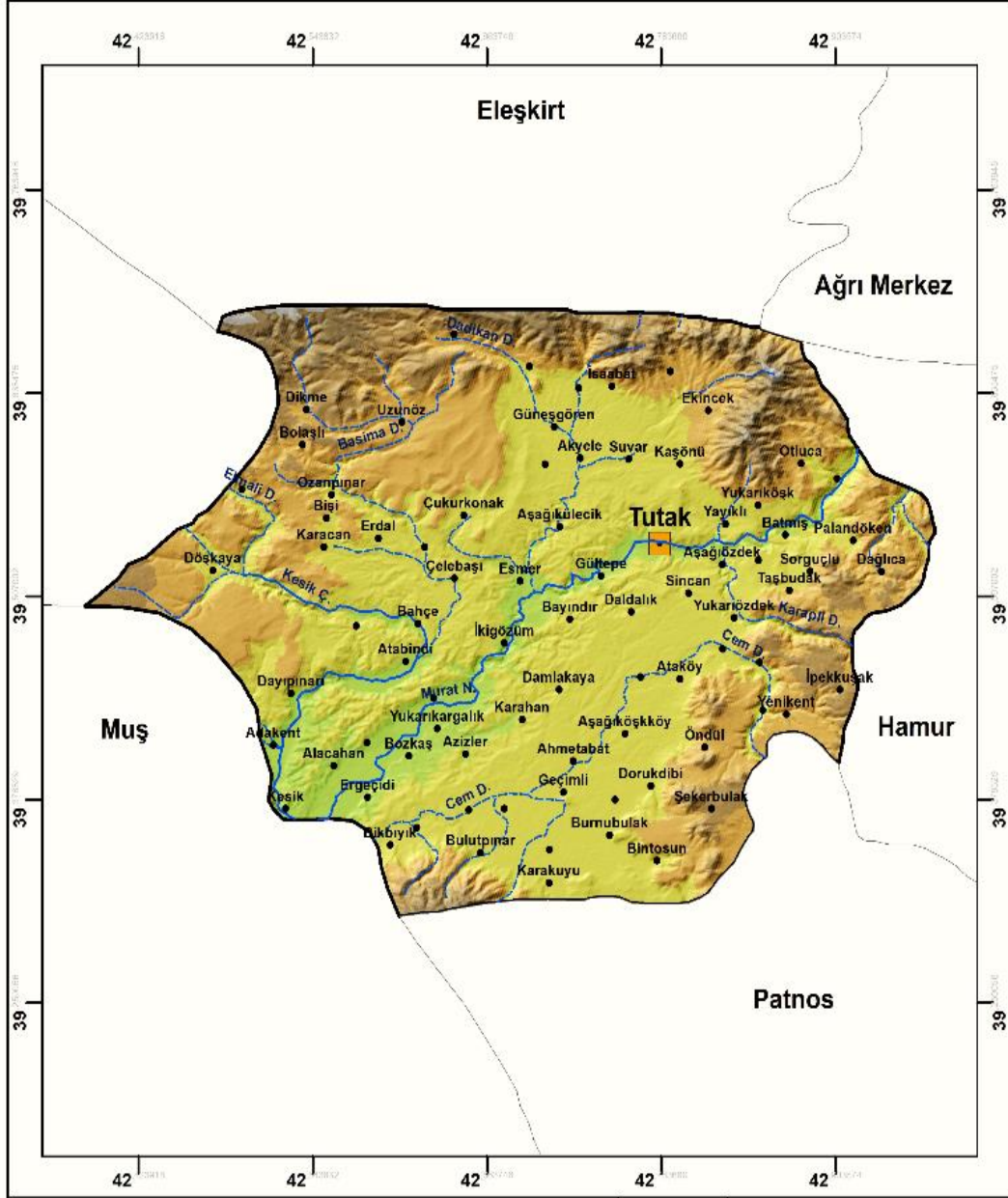
Yukarı Taşlıçay Köyü: Ağrı’ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Karpınar* iken sonradan yapılan değişiklikler ile *Yukarı Taşlıçay* olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de kullanılan ismi *Yukarı Taşlıçay*’dır. Ağrı il merkeziyle arası 20 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 2 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde 168 kişi yaşamaktadır (URL-6, 2021).

Yukarı Toklu Köyü: Ağrı’ya bağlı Taşlıçay ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Yukarıgüdepederi* geçmekle birlikte bu tarihten itibaren Yukarıtoklu olmuştur (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde ismi *Yukarı Toklu*’dur Ağrı il merkeziyle arası 37 kilometre, Taşlıçay ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus sayımına göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 131’dir (URL-6, 2021).

2.8. Tutak ve Köyleri

“Tutak; kuzeyde Eleşkirt, doğuda Hamur, güneybatısında Muş Malazgirt, batısında Erzurum Karayazı, güneyde Patnos ilçeleri ile çevrilidir” (Kayserili, 2016). “Toplam yüzölçümü 1407 km² ve Ağrı topraklarının % 13,74’ünü teşkil etmektedir. Tutak adının nereden geldiği konusunda üç ayrı iddia vardır. Bunlardan birincisi Tutak adının Farsçadan alındığı ve iki anlamına geldiği, sonradan bu deyimın Tutak olarak değiştirildiği yolundadır. İkincisi, yöreye ilk gelen Türkler tarafından tutulan yer anlamında Tutak dendiği savıdır. Üçüncüsü ise yörenin Alpaslan ordusu komutanlarından olup bu yörede konaklayan Tutak Beyi’nden dolayı ilçeye Tutak dendiği savıdır” (Kayserili, 2016). “Ayrıca Tutak, Osmanlı Devleti döneminde Bayazıt Sancağı’na bağlı olarak kurulmuş İntab kazası adıyla bilinmektedir” (Karataş, 2014; Kayserili, 2016).

AĞRI TUTAK İLÇESİ KÖY YERLEŞMELERİ HARİTASI

Açıklamalar

1.497 - 1.600	İdari Sınırlar
1.600 - 1.800	Tutak İlçe Sınırı
1.800 - 2.000	Tutak İlçe Merkezi
2.000 - 2.200	Tutak Köyler
2.200 - 2.400	Sürekli Akarsu
2.400 - 2.534	Mevsimlik Akarsu

İdari Sınırlar
Tutak İlçe Sınırı
Tutak İlçe Merkezi
Tutak Köyler
Sürekli Akarsu
Mevsimlik Akarsu

KAYNAK:
Harita Genel
Müdürlüğü

Tutak Haritası

0 4,25 8,5 17 Km

Harita 7. Tutak İlçesi Köy Yerleşmeleri

Tablo 2. 7: Tutak Köyleri

Tutak Köyleri	
A	Adakent, Ahmetabat, Akyele, Alacahan, Aşağı Karahalit, Aşağı Kulecik, Aşağı Köşk, Aşağı Özdek, Atabindi, Ataköy, Azizler.
B	Bahçe, Batmış, Bayındır, Beydamarlı, Bintosun, Bişi, Bolaşlı, Bozkaş, Bulutpınar, Burnubulak.
C-Ç	Çelebaşı, Çırpılı, Çobanoba, Çukurkonak.
D	Dağlıca, Daldalık, Damlakaya, Dayıpınar, Dereköy, Dibekek, Dikbıyık, Dikme, Doğangün, Dorukdibi, Dönertaş, Döşkaya.
E-G	Ekincik, Erdal, Ergeçidi, Esmer, Geçimli, Gültepe, Güneşgören.
H-İ	Hacıyusuf, İkigözüm, İpekkuşağı, İsaabat.
K	Karaağaç, Karacan, Karahan, Karakuyu, Kargalık, Kaşönü, Kesik, Kılıçgediği.
M-O	Mızrak, Mollahasan, Ocakbaşı, Oğlaksuyu, Ortayamaç, Otluca, Ozanpınar.
Ö-P	Öndül, Palandöken.
S-Ş	Sarıgöze, Sincan, Soğukpınar, Sorguçlu, Suvar, Şekerbulak.
T-U	Taşbudak, Uzunöz.
Y	Yayıklı, Yenikent, Yeniköy, Yukarı Karahalit, Yukarı Kargalık, Yukarı Köşk, Yukarı Özdek.

Adakent Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında adı *Adakent* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmeyip adı Adakent olarak kalmıştır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 71 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 31 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 178'dir (URL-7, 2021).

Ahmetabat Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Aymetabat* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde köyün adı Ahmetabat olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 64 kilometre, Tutak ilçe

merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 20'dir (URL-7, 2021).

Akyele Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mollaşemdin* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile Akyele olmuştur (BİGM, 1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi *Akyele*'dir Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 504'tür (URL-7, 2021).

Alacahan Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Alacahan* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Alacahan'dır. Ağrı il merkeziyle arası 69 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 29 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 36'dır (URL-7, 2021).

Aşağı Karahalit Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Karahalit* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında köyün adı Aşağı Karahalit'dir. Ağrı il merkeziyle arası 53 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 353'tür (URL-7, 2021).

Aşağıkargalık Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Kargalık* olarak geçmektedir (BİGM, 1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43) Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir. Günümüzde köyün adı Aşağıkargalık'dır. Ağrı il merkeziyle arası 60 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Köy Murat nehri kenarında yer almaktadır. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 305'tir (URL-7, 2021).

Aşağıkülecik Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı Aşağıdadikhan olarak geçmektedir. Bu tarihten sonra Aşağıkülecik isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM, 1968, s. 42) Günümüzde de ismi Aşağıkülecik'dir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 318'dir (URL-7, 2021)

Aşağıköşk Köyü: Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşağıköşk* olarak yer almaktadır. Yapılan isim değişikliklerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı Aşağıköşk köy olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 54 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 1158'dir (URL-7, 2021).

Aşağıkülecik Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağıdadikhan* görülmekle birlikte bu tarihten itibaren *Aşağıkülecik* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde ismi *Aşağıkülecik*' dir. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 339'dur (URL-7, 2021).

Aşağıözdek Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Aşağıarabali* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Aşağıözdek* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Aşağıözdek'tir. Ağrı il merkeziyle arası 33 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 7 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 61'dir (URL-7, 2021).

Atabindi Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Nadirşeyh* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Atabindi* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de adı Atabindi'dir. Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 311'dir (URL-7, 2021).

Ataköy: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy uzun bir zamandan beri bu isimle anılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 52 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 311'dir (URL-7, 2021).

Azizler Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Azizler* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında köyün

adı Azizler olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 64 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 22'dir (URL-7, 2021).

Bahçe Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hibo* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Bahçe olmuştur. Günümüzde de ismi Bahçe'dir (BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 59 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 16'dır (URL-7, 2021).

Batmış Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Batmış* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Batmış'dır. Ağrı il merkeziyle arası 30 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 294'tür (URL-7, 2021).

Bayındır Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Bayındır* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de adı Bayındır'dır. Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 283'tür (URL-7, 2021).

Beydamarlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Bado* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Beydamarlı olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de Beydamarlı'dır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 66 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta kişi sayısı 72'dir (URL-7, 2021).

Bintosun Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Berdav* veya *Berdan* iken, 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Bintosun olmuştur (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de Bintosun'dur. Ağrı il merkeziyle arası 66 kilometre,

Tutak ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 863'tür (URL-7, 2021).

Bişi Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı “meşelik” anlamına gelen *Bişi* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936,s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Bişi'dir. Ağrı il merkeziyle arası 43 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 99'dur (URL-7, 2021).

Bolaşlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Seyit* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Bolaşlı* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Bolaşlı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 70 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 30 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 155'tir (URL-7, 2021).

Bozkaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “karaca” anlamına gelen *Reşi* iken sonrasında adı *Bozkaş* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi de Bozkaş'tır. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Köy, Murat nehri kenarında yer almaktadır. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 267'dir (URL-7, 2021).

Bulutpınar Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Cemalverdi* iken 1935 ve sonrasında adı Bulutpınar olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Bulutpınar'dır. Ağrı il merkeziyle arası 68 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 28 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 82'dir (URL-7, 2021).

Burnubulak Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Burnubulak* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında köyün adı Burnubulak olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 62

kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 586'dır (URL-7, 2021).

Çelebaşı Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Çelebaşı* olarak geçmektedir. ve bu yıllarda Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde ismi Çelebaşı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 594'tür (URL-7, 2021).

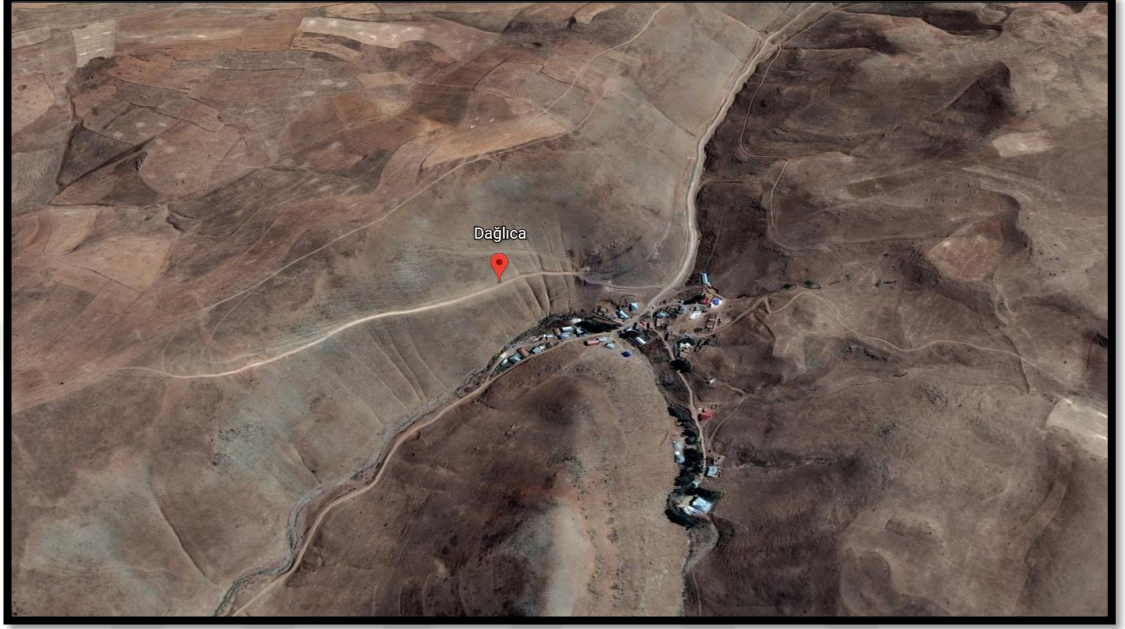
Çırpılı Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Birço* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında *Çırpılı* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 42). Günümüz kayıtlarında da adı Çırpılı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 401'dir (URL-7, 2021).

Çobanoba Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı "Hatem çiftliği" anlamına gelen *Hatokoma* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Çobanoba* olmuştur. Günümüzde de ismi Çobanoba'dır (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 42). Ağrı il merkeziyle arası 29 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 181'dir (URL-7, 2021).

Çukurkonak Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı "Yıldırım" anlamına gelen *Birisko/Bürüsgü*'dür. Günümüz kayıtlarında köyün adı *Çukurkonak* olarak geçmektedir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1986, s. 42) Ağrı il merkeziyle arası 62 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 315'tir (URL-7, 2021).

Dağlıca Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "ıslak/cıvık" anlamına gelen *Şilopilo* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Dağlıca* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde kullanılan ismi de Dağlıca'dır. Kurulmuş olduğu fiziki çevrenin dağlık olması adlandırmasında etili olmuştur.

Dağlıca ismi yerleşim yerinin kimliğini yansıtmakta ve bulunduğu coğrafya ile adı uyushmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 59 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 187'dir (URL-7, 2021).

Fotoğraf 2. 25: Dağlıca Köyü Uydu Görüntüsü

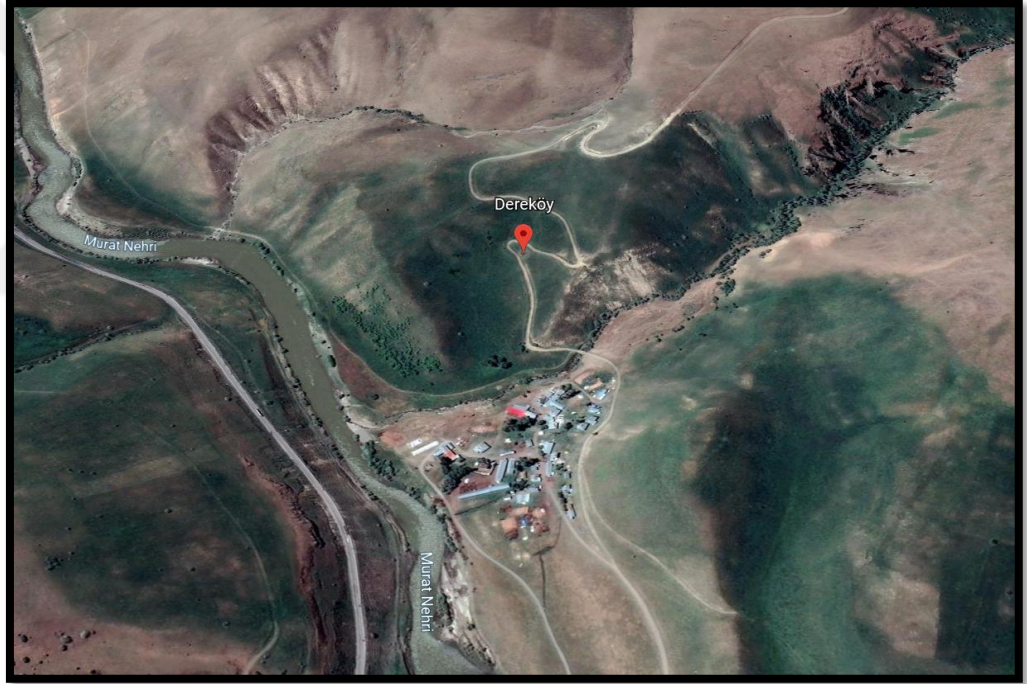
Daldalık Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Şeyzilan* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Daldalık* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Daldalık'tır. Ağrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 179'dur (URL-7, 2021).

Damlakaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Meter* iken bu tarihten sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Damlakaya* olmuştur. Günümüzdeki ismi de Damlakaya'dır (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 243'tür (URL-7, 2021).

Dayıpınarı Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Nohutlu* olarak yer almaktayken 1935 ve

sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Dayıpınarı* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Dayıpınarı'dır. Ağrı il merkeziyle arası 58 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 226'dır (URL-7, 2021).

Dereköy: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Osmanabat* olarak geçmekteyken 1935 yılı ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Dereköy* olmuştur (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzdeki ismi de Dereköy'dür. Murat Nehri kenarında kulumuş yerleşme olduğu için bu isim verilmiştir. Ağrı il merkeziyle arası 22 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 67'dir (URL-7, 2021).

Fotoğraf 2. 26: Dereköy Köyü Uydu Görüntüsü

Dibelek Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Goran* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Dibelek* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında da adı Dibelek'tir. Ağrı il merkeziyle arası 55 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 161'dir (URL-7, 2021).

Dikbıyık Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Botanlı Hacı” anlamına gelen *Hacıboti* olarak geçmekteyken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı de *Dikbıyık* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi *Dikbıyık*'tır. Ağrı il merkeziyle arası 72 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 32 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan olan kişi sayısı 547'dir (URL-7, 2021).

Dikme Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Dikme* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de köyün adı *Dikme* olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 73 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 33 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 199'dur (URL-7, 2021).

Doğangün Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Halidiye* geçmekle birlikte bu tarihten sonra Doğangün olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Doğangün'dür. Ağrı il merkeziyle arası 58 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 61'dir (URL-7, 2021).

Dorukdibi Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hasun* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Dorukdibi* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz ismi de *Dorukdibi*'dir. Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 1097'dir (URL-7, 2021).

Dönertaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kali* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Dönertaş* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de adı Dönertaş olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 61 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 553'tür (URL-7, 2021).

Döşkaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kavman/Kalman* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Döşkaya* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de Döşkaya'dır. Ağrı il merkeziyle arası 74 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 34 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 415'tir (URL-7, 2021).

Ekincek Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Sevik/Sivik* iken bu tarihten sonra adı *Ekincek* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde kullanılan ismi de Ekincek'tir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 56, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 190'dır (URL-7, 2021).

Erdal Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarda *Hive* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Erdal* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Erdal'dır. Ağrı il merkeziyle arası 59 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 537'dir (URL-7, 2021).

Ergeçidi Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Kesan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Ergeçidi* olmuştur (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde kullanılan adı da Ergeçidi'dir. Ağrı il merkeziyle arası 56 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Köy, Murat nehri kenarında yer almaktadır. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 24'tür (URL-7, 2021).

Esmer Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Esmer* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Esmer'dir. Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 181'dir (URL-7, 2021).

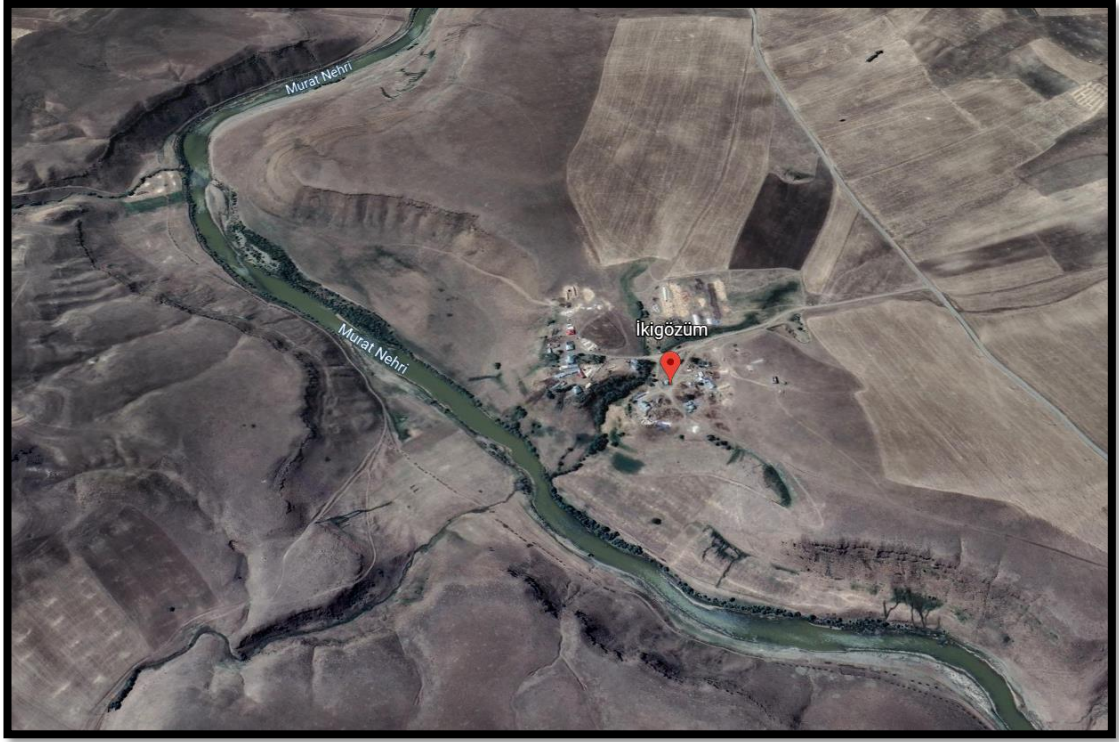
Geçimli Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Sami* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Geçimli* olmuştur (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de kullanılan adı Geçimli'dir. Ağrı il merkeziyle arası 60 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 319'dur (URL-7, 2021).

Gültepe Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Gültepe* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Gültepe olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 44 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 100'dür (URL-7, 2021).

Güneşgören Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kundin* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Güneşgören* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzdeki adı da Güneşgören'dir. Ağrı il merkeziyle arası 57 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 426'dır (URL-7, 2021).

Hacıyusuf Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Hacıyusuf* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde köyün adı Hacıyusuf olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 69 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 29 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamayan kişi sayısı 555'tir (URL-7, 2021).

İkigözüm Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *İkigözüm* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de adı İkigözüm olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 53 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Köy, Murat nehri kenarında yer almaktadır. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 61'dir (URL-7, 2021).

Fotoğraf 2. 27: İkigözüm Köyü Uydu Görüntüsü

İpekkuşak Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşağıçarbaran* iken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *İpekkuşak* olmuştur (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi İpekkuşak'tır. Ağrı il merkeziyle arası 61 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 275'tir (URL-7, 2021).

İsaabat Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *İsaabat* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de köyün adı İsaabat'dır. Ağrı il merkeziyle arası 54 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 48'dir (URL-7, 2021).

Karaağaç Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Karaağaç* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı *Karaağaç* olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle

arası 65 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 485'tir (URL-7, 2021).

Karacan Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Karacan/Karaca* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Karacan'dır. Ağrı il merkeziyle arası 63 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 568'dir (URL-7, 2021).

Karahan Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Karahan* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Karahan'dır. Ağrı il merkeziyle arası 58 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 276'dır (URL-7, 2021).

Karakuyu Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Karakuyu* olarak geçmektedir ve köyün adı bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı Karakuyu olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 66 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 77'dir (URL-7, 2021).

Kaşönü Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesinde *Rütan* iken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kaşönü* olmuştur. Günümüzde de ismi Kaşönü'dür (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 121'dir (URL-7, 2021).

Kesik Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı kayıtlarında köyün adı *Kesik* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de köyün adı Kesik olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 72 kilometre, Tutak ilçe merkezi

ile arası ise 32 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 52’dir (URL-7, 2021).

Kılıçgediği Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hanik* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kılıçgediği* olmuştur. Günümüzdeki adı da Kılıçgediği’dir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 54 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 108’dir (URL-7, 2021).

Mızrak Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy, tarihi süreçte isim değişikliklerinden etkilenmemiştir. İsmi Mırak olarak kalmıştır (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 62 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan olan kişi sayısı 142’dir (URL-7, 2021).

Mollahasan Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı kayıtlarında köyün adı *Mollahasan* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde ismi Mollahasan’dır. Ağrı il merkeziyle arası 62 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 31’dir (URL-7, 2021).

Ocakbaşı Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “Bey oğlu” anlamına gelen Mirze iken bu tarihten sonra Ocakbaşı isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Ocakbaşı’dır Ağrı il merkeziyle arası 60 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 65’tir (URL-7, 2021).

Oğlaksuyu Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Milan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında adı Oğlaksuyu olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzdeki ismi de Oğlaksuyu’dur. Ağrı il merkeziyle arası 50 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 1170’tir (URL-7, 2021).

Ortayamaç Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “tümsek” anlamına gelen *Kubik/Kobik* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Ortayamaç olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında da adı Ortayamaç'tır. Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 192'dir (URL-7, 2021).

Otluca Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Geri* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Otluca* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzdeki ismi de Otluca'dır. Ağrı il merkeziyle arası 52 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 216'dır (URL-7, 2021).

Ozanpınar Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mezrea* iken 1935 sonrasında adı *Ozanpınar* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Ozanpınar'dır. Ağrı il merkeziyle arası 63 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 332'dir (URL-7, 2021).

Öndül Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Zozankumu* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Öndül olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de adı Öndül'dür. Ağrı il merkeziyle arası 61 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 141'dir (URL-7, 2021).

Palandöken Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Palandöken* olarak geçmektedir Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı Palandöken olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 24 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 419'dur (URL-7, 2021).

Sarıgöze Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Cello/Çallo* iken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Sarıgöze olmuştur. Günümüzde de adı *Sarıgöze*'dir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 67, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 433'tür (URL-7, 2021).

Sincan Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Sincan* olarak geçmektedir ve bu yıllarda yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı Sincan olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 65 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 232'dir (URL-7, 2021).

Soğukpınar Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Muşyan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Soğukpınar* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, S. 43). Günümüzde de adı Soğukpınar'dır. Ağrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 597'dir (URL-7, 2021).

Sorğuçlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı "uzun çeşme" anlamına gelen *Kanidirij* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Sorguçlu* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzdek ismi Sorguçlu'dur. Ağrı il merkeziyle arası 60 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 513'tür (URL-7, 2021).

Suvar Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 kayıtlarında köyün adı *Suvar* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı Suvar'dır. Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 194'tür (URL-7, 2021).

Şekerbulak Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Şekerpınar* olarak geçmektedir. Yapılan ad

değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz kayıtlarında köyün adı *Şekerbülak* olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 46 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 72’dir (URL-7, 2021).

Taşbudak Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “uzun kol” anlamına gelen *Molladirej* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında adı *Taşbudak* olarak değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Taşbudak’tır. Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 135’tir (URL-7, 2021).

Uzunöz Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Elho* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Uzunöz* olmuştur (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 43). Günümüz ismi de Uzunöz’dür Ağrı il merkeziyle arası 66 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 618’dir (URL-7, 2021).

Yayıklı Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Ohan* olarak geçmekteyken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yayıklı* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Yayıklı’dır. Ağrı il merkeziyle arası 45 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 170’tir (URL-7, 2021).

Yenikent Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Uzu zamandan beri Yenikent adıyla anılmaktadır. Ağrı il merkeziyle arası 57 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 31’dir (URL-7, 2021).

Yeniköy Köyü: Ağrı’ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Yeniköy* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15, BİGM, 1968, s. 43). Günümüzdeki adı da Yeniköy’dür. Ağrı il merkeziyle arası 51 kilometre, Tutak ilçe

merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 170'tir (URL-7, 2021).

Yukarı Karahalit Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Yukarıhalit* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de adı Yukarı Karahalit olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 55 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 253'tür (URL-7, 2021).

Yukarıkargalık Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Tarihi belgelerde de ismi *Yukarıkargalık* olarak geçmektedir.(BİGM,1936, s. 15; BİGM,1968,s. 43)Ağrı il merkeziyle arası 63 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 107'dir (URL-7, 2021).

Yukarıköşk Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı kayıtlarında da köyün adı *Yukarıköşk* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de köyün adı *Yukarıköşk*'dur. Ağrı il merkeziyle arası 50 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 500'dür (URL-7, 2021).

Yukarıözdek Köyü: Ağrı'ya bağlı Tutak ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Yukarıarabalı* olarak geçmekteyken bu tarihten sonra yapılan değişiklikler ile adı *Yukarıözdek* olmuştur. Günümüzde de ismi Yukarıözdek'tir (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Ağrı il merkeziyle arası 49 kilometre, Tutak ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşayan kişi sayısı 92'dir (URL-7, 2021).

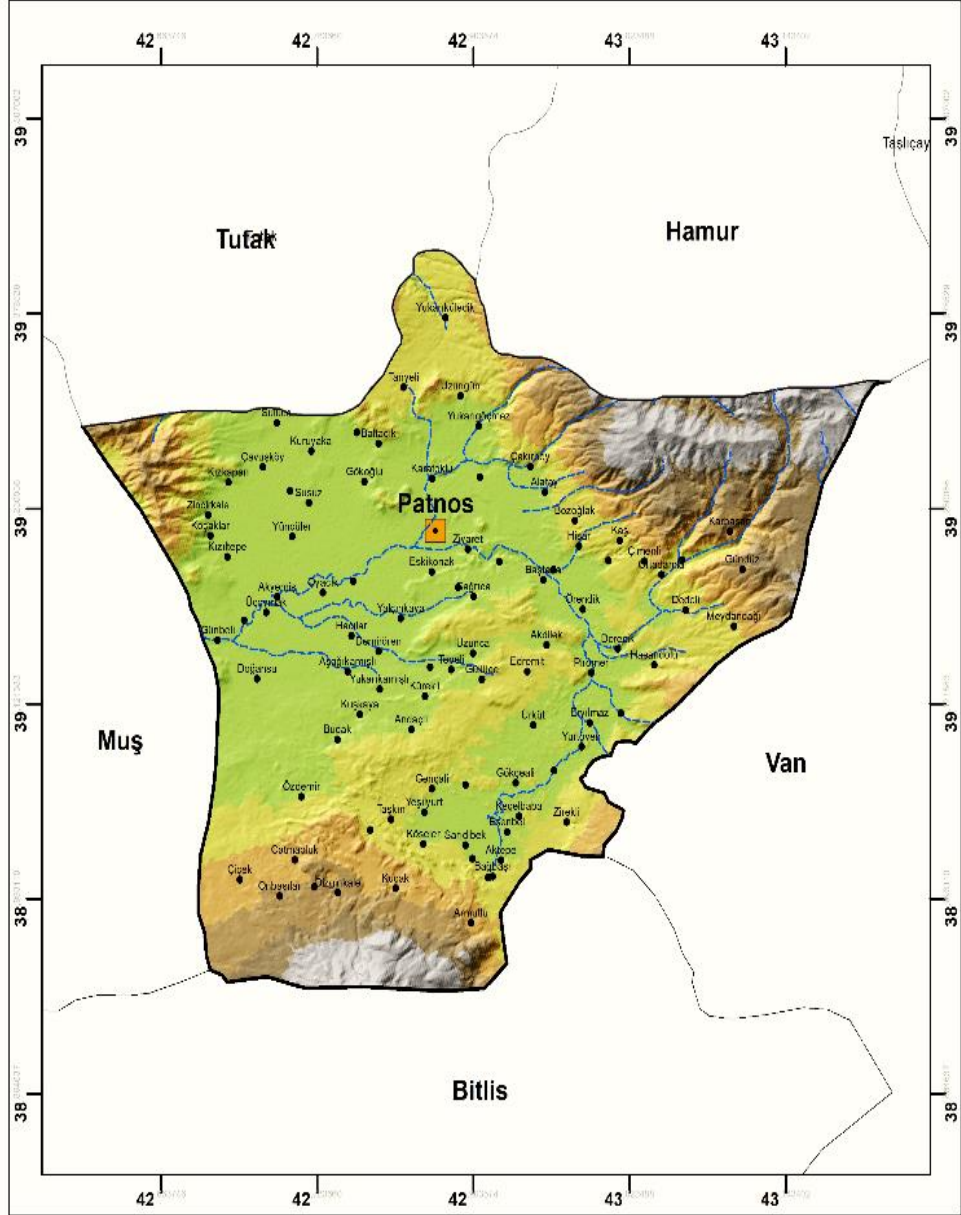
2.9. Patnos ve Köyleri

“Ağrı iline bağlı bir diğer ilçe ise Patnos’tur. Patnos ilçesi 1.394 km²’lik yüzölçümüne sahiptir. İlçe kuzeyde Hamur ve Tutak ilçeleri, batıda Muş’un Malazgirt ilçesi, doğuda Van’ın Erciş ilçesi ve güneyde ise Van’ın Erciş ile Bitlis’in Adilcevaz ilçeleriyle komşudur” (Işık, 2008; Kayserili, 2016).

“Patnos, doğal oluk ve vadilerin bir nevi kesiştiği ve doğal yolların da bu morfolojik şekle kanalize olduğu bir ovanın merkezinde yer almaktadır. Şehrin kuruluş yerinin belirmesinde büyük katkısı olduğu düşünülen bu yollar, Urartular zamanından beri önemli bir geçiş güzergâhı olarak kullanılmaktadır” (Yıldız, 2001; Kayserili, 2016).

“Cumhuriyetin ilk yıllarında Muş Malazgirt’e bağlı bir bucak iken 1936 yılında Ağrı’ya bağlı ilçe haline getirilmiştir” (Kayserili, 2016). “Bilge Umar, Patnos isminin köken olarak Ermenice olduğunu ve ‘Payndos’ (Ağacı bol, odunu bol) kelimesinden türetildiğini ifade etmektedir” (Kayserili, 2016).

AGRI PATNOS İLÇESİ KÖY YERLEŞMELERİ HARİTASI

Açıklamalar

1.595 - 1.800	İdari Sınırlar
1.800 - 2.000	Patnos İlçe Sınırı
2.000 - 2.200	Patnos Köyler
2.200 - 2.400	Patnos İlçe Merkezi
2.400 - 2.600	Akarsu
2.600 - 3.979	

KAYNAK:
Harita Genel
Müdürlüğü

Patnos Haritası

0 4,5 9 18 Km

Harita 8. Patnos İlçesi Köy Yerleşmeleri

Tablo 2. 8: Patnos Köyleri

Patnos Köyleri	
A	Akçaören, Akdilek, Aktepe, Akyemiş, Alatay, Andaçlı, Armutlu, Aşağıgöçmez, Aşağıkamışlı.
B	Bağbaşı Baltacık, Baştarla, Bozoğlak, Budak.
C-Ç	Çakırbey, Çamurlu, Çaputlu, Çatmaoluk, Çavuşköy, Çiçek, Çimenli, Çukurbağ.
D	Dağalan, Değirmendüzü, Demirören, Derecik, Dizginkale, Doğansu, Düzceli.
E	Edremit, Ergeçli, Eryılmaz, Esenbel, Eskikonak,
G	Gençali, Gökçeali, Gökoğlu, Gönlüaçık, Güllüce, Günbeli, Gündüz, Güvercinli.
H	Hacılar, Hasandolu, Hisarköy.
K	Karatoklu, Karbasan, Kaş, Kazanbey, Keçelbaba Kızıltepe, Kızkapan, Koçaklar, Konakbey, Köseler, Kucak, Kuruyaka, Kuşkaya, Kürekli,
M	Meydandağı, Mollaibrahim.
O-Ö	Onbaşılar, Ortadamlı, Oyacık, Örendik, Özdemir.
P-S	Pirömer, Sağrıca, Sarıdibek, Suluca, Susuz.
U-Ü	Usluca, Uzunca, Uzungün, Üçyumak, Ürküt.
Y	Yalçinkaya, Yeşilhisar, Yeşilyurt, Yukarı Damla Yukarıgöçmez, Yukarıkamışlı Yukarıkülecik, Yurtöven, Yüncüler, Yürekveren,
Z	Zincirkale, Ziyaret.

Aşağıgöçmez Köyü: Ağrı ilinin Patnos ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşağızomik* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Aşağıgöçmez* olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında da adı Aşağıgöçmez'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 85 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 193'tür (URL-8, 2021).

Alatay Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Gerisan* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında adı *Alatay* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi *Alatay*'dır (BİGM, 1968, s. 40). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 89 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 818'dir (URL-8, 2021).

Akçaören Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Akçaviran* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Akçaören* olmuştur (BİGM, 1968, s. 40). Günümüz kayıtlarında da adı *Akçaören*'dir Köyün Ağrı il merkeziyle arası 118 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 38 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 164'tür (URL-8, 2021).

Andaçlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Bobyen* geçmekle birlikte bu tarihten sonra adı *Andaçlı* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi de *Andaçlı*'dır (BİGM, 1968, s. 40). Ağrı il merkeziyle arası 96 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 783'tür (URL-8, 2021).

Akyemiş Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Akyemiş* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı *Akyemiş* olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 90 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 82'dir (URL-8, 2021).

Aşağıkamışlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Aşağıkamışlı* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1936, s. 13; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı *Aşağıkamışlı* olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 95 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 439'dur (URL-8, 2021).

Akdilek Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Köz* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişikliklerden *Akdilek* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında da adı Akdilek'tir. Ağrı il merkeziyle arası 93 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Son bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1045'tir (URL-8, 2021).

Aktepe Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aktepe* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Sarısu* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 112 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 32 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 559'dur (URL-8, 2021).

Armutlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Armutlu* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı Armutlu olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 124 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 44 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 283'tür (URL-8, 2021).

Bağbaşı Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Karakilise* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Bağbaşı* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Bağbaşı'dır (BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 114 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 34 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 390'dır (URL-8, 2021).

Baltacık Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Mozalan* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Baltacık* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Baltacık'tır (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 87 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 7 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 600'dür (URL-8, 2021).

Baştarla Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “çağlayan” anlamına gelen *Gürgüre* iken

1935 ve sonrasında adı *Baştarla* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Baştarla'dır (BİGM,1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 92 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 167'dir (URL-8, 2021).

Bozoğlak Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Nenecani* olarak yer almaktayken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı Bozoğlak olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Bozoğlak'tır (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 92 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1423'tür (URL-8, 2021).

Budak Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Budak* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı Budak olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 99 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 19 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 573'tür (URL-8, 2021).

Çakırbey Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Çakırbey* olup yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi kayıtlarında Çakırbey'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 88 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1210'dur (URL-8, 2021).

Çavuşköy Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 sonrası kayıtlarında adı *Çavuş* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı Çavuş olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 91 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 781'dir (URL-8, 2021).

Çamurlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Uzun bir süredir bu isim ile adlandırılmaktadır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 87

kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 7 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 273'tür (URL-8, 2021).

Çatmaoluk Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Eski ismi *Mendesor* olarak geçmektedir. Yapılan isim değişikliği ile Çatmaoluk olmuştur (BİGM,1968.s. 41). Günümüzde de ismi Çatmaoluk'dur. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 112 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 32 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 68'dir (URL-8, 2021).

Çaputlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. İsim değişikliklerinden etkilenmemiş Çaputlu olarak kalmıştır (BİGM, 1968, s. 41) Köyün Ağrı il merkeziyle arası 115 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 35 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 889'dur (URL-8, 2021).

“Köyde kale olduğu tahmin edilen Büyükbaş Tepe ve Şehittepe isimli tarihi alanlar bulunmaktadır. Büyüktaş Tepe, köyün doğusunda bulunmakta olup dikdörtgen planlı 1.45x1.25 metre boyutlarındaki bir kaleye sahiptir. İlk Tunç çağından Orta Demir çağına kadar dönemden kalma çanak ve çömlekler bulunmuştur, kalenin tam olarak bu dönemde hangi tarihe ait olduğu belli değildir. Arazinin kısmen tarla olarak kullanılması nedeniyle kalede tahribat mevcuttur” (Özfırat, 2007 s. 345-366).

Çiçek Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 15 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 35 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 64'tür (URL-8, 2021).

Çimenli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Serdegül* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Çimenli* isminin kullanıldığı görülmektedir (BİGM, 1968, s. 41) Günümüzde de ismi Çimenli'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 104 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 60'tır (URL-8, 2021).

Çukurbağ Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kökan* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Çukurbağ* olmuştur. Günümüzde kullanılan ismi de Çukurbağ'dır (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 106 kilometre, Patnos ilçe

merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1464'tür (URL-8, 2021).

Dağalan Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Arziğak* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında adı *Dağalan* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde ismi Dağalan'dır Köyün Ağrı il merkeziyle arası 115 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 35 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 517'dir (URL-8, 2021).

Demirören Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Demirören* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, S. 41). Günümüzde de ismi Demirören olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 92 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 543'tür (URL-8, 2021).

Değirmendüzü Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Gamişvan* geçmekle birlikte sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Değirmendüzü* olmuştur. Günümüzde de de Değirmendüzü'dür (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 91 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 2957'dir (URL-8, 2021).

Derecik Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı sonrası kayıtlarında *Derecik* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, S. 41). Köyün yakınlarında gecen Karakya deresinin varlığı ile fiziki coğrafya unsurunun adlandırmada ön plana çıktığını görmekteyiz. Günümüzde kullanılan ismi de Derecik'dir. Ağrı il merkeziyle arası 101 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 439'dur (URL-8, 2021).

Fotoğraf 2. 28: Derecik Köyü Uydu Görüntüsü

Dizginkale Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. İsim değişikliğine uğramamıştır. Geçmişten günümüze aynı şekilde adlandırılmıştır. Köyün 500 m batısında ve 300 m kuzeyinde olmak üzere iki tane Dizginkale kalıntıları mevcuttur. Kale savunma açısından önemli bir konuma sahip olmakla beraber sur kalıntıları ve bazı mimari bölümler tespit edilmiştir.

Köyün adlandırmasında bu beşeri yapılar etkili olmuştur. Kalenin çevresinde su kaynakları bulunmaktadır. Hayvancılık açısından elverişli olan bölgede köy halkı hayvancılık yapmaktadır (Ceylan, 2020, s. 363) Köyün Ağrı il merkeziyle arası 116 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 36 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 90'dır (URL-8, 2021).

Fotoğraf 2. 29: Dizginkale Kalesi

Doğansu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Sultanmurat* olarak geçmektedir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 116 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 36 kilometredir. Köy eski bir bucak merkezidir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 4709'dur (URL-8, 2021).

Düzceli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında “yayalar/yörükler” anlamına gelen *Pinaniş* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile *Düzceli* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Düzceli'dir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 93 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 185'tir (URL-8, 2021).

Edremit Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. İsim değişikliğine uğramayan köylerdendir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 95 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 143'tür (URL-8, 2021).

Ergeçli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kağan* iken sonrasında yapılan değişiklikler

ile *Ergeçli* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi *Ergeçli*'dir. Ağrı il merkeziyle arası 108 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 28 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1344'tür (URL-8, 2021).

Eryılmaz Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Uzun zamandan beri bu isimle bilinmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 109 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 29 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 66'dır (URL-8, 2021).

Esenbel Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Mecüyan* geçmekle birlikte bu tarihten sonra *Esenbel* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzdeki ismi de *Esenbel*'dir. Ağrı il merkeziyle arası 110 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 30 kilometredir. Köy, eski bir bucak merkezidir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 199'dur (URL-8, 2021).

Eskikonak Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Grakom* olarak geçmekteyken bu tarihten sonrasında yapılan değişiklikler ile *Eskikonak* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde ismi *Eskikonak*'tır Köyün Ağrı il merkeziyle arası 82 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 2 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1136'dır (URL-8, 2021).

Gençali Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında adı *Gençali* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM, 1968, s. 41) Günümüzde de ismi *Gençali*'dir. Ağrı il merkeziyle arası 102 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 22 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1020'dir (URL-8, 2021).

Gökçeali Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aktereşan* geçmekle birlikte sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Gökçalı* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzdek ismi de *Gökçeali*'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 104 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 397'dir (URL-8, 2021).

Gökoğlu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Kubik* olup “Tepecik” anlamına gelmektedir (BİGM,1936, s. 13; BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 85, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 730’dur (URL-8, 2021).

Gönlüaçık Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Karavit* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında adı *Gönlüaçık* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde kullanılan ismi de Gönlüaçık’tır (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 107 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 454’tür (URL-8, 2021).

Güllüce Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı kayıtlarında adı *Güllüce* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 10; BİGM, 1968, s. 38). Günümüz kayıtlarında köyün adı Güllüce olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 97 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 284’tür (URL-8, 2021).

Günbeli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski ismi *Keşan* iken sonradan yapılan değişikliklerle ismi *Günbeli* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Günbeli’dir. Ağrı il merkeziyle arası 96 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 506’dır (URL-8, 2021).

Gündüz Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Çakçak* iken bu tarihten sonra yapılan değişiklikler ile adı *Gündüz* olmuştur. Günümüzdeki ismi de Gündüz’dür (BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 108 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 28 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 130’dur (URL-8, 2021).

Güvercinli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı kayıtlarda “Aşiretler” anlamına gelen *Araşan* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan isim değişikliği ile Güvercinli olmuştur (BİGM, 1968, s. 41).

Günümüzde de ismi Güvercinli'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 114 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 34 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 245'tir (URL-8, 2021).

Hacılar Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında adı *Hacılar* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 13; BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Hacılar'dır. Ağrı il merkeziyle arası 95 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 301'dir (URL-8, 2021).

Hasandolu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Hasandolu* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Hasandolu'dur. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 100 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 421'dir (URL-8, 2021).

Hisarköy: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Hisar* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Köyün 300 m kuzeydoğusunda yer alan kale köyün adlandırmasında etkili olmuştur. Günümüz kayıtlarında köyün adı Hisar olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 94 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 44'tür

(URL-8,2021).

Fotoğraf 2. 30: Hisar Kalesi

Karatoklu Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kaynıca* iken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Karatoklu* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Karatoklu'dur. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 84 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 264'tür (URL-8, 2021).

Karbasan Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün halk arasında bilinen ismi *Sekü* iken sonradan yapılan değişiklikler ile *Karbasan* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzdeki adı da Karbasan'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 106 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 340'tır (URL-8, 2021).

Kaş Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 97 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 148'dir (URL-8, 2021).

Kazanbey Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Kazan* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 38). Günümüzde de ismi Kazanbey'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 101 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 2210'dur (URL-8, 2021).

Keçelbaba Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 109 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 29 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 54'tür (URL-8, 2021).

Kızıltepe Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Kelasor Tepesi* olarak bilinmektedir. Günümüzde kullanılan ismi Kızıltepe'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 96 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 236'dır (URL-8, 2021).

Kızılkapan Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün adı *Kızılkapan* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 13; BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Kızılkapan'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 87 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 458'dir (URL-8, 2021).

Koçaklar Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Marmuş* iken bu tarihten sonra yapılan değişiklikler ile adı *Koçaklar* olmuştur. Günümüz ismi de Koçaklar'dır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 94 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 745'tir (URL-8, 2021).

Konakbeyi Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı "Elmadallı" anlamına gelen *Sevendeli* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan değişiklikler ile Konakbeyi olmuştur (BİGM,1936, s. 14). Köyün Ağrı il

merkeziyle arası 91 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 872'dir (URL-8, 2021).

Köseler Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı sonrası kayıtlarında adı *Köseler* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Köseler'dir. Ağrı il merkeziyle arası 118 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 38 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 201'dir (URL-8, 2021).

Kucak Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy uzun bir süreden beri aynı isimle anılmaktadır (BİGM, 1968, s. 39). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 122 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 38 kilometredir. Köy Süphan Dağı eteğinde yer almaktadır. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 338'dir (URL-8, 2021).

Kurukaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Aşur* olarak geçmekteyken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Kurukaya* olmuştur (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de Kuruyaka'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 89 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 375'tir (URL-8, 2021).

Kuşkaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı sonrası kayıtlarında köyün adı *Kuşkaya* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzdeki ismi de Kuşkaya'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 97, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 17 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 675'tir (URL-8, 2021).

Kürekli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köy uzun yıllardan beri aynı adı taşımaktadır (BİGM,1936, s. 13; BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 93 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 13 kilometredir. Köy, Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 362'dir (URL-8, 2021).

Meydandağı Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hırımdanış* iken sonrasında yapılan

değişiklikler ile adı *Meydandağı* olmuştur. Günümüzde de ismi Meydandağı'dır (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 104 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 256'dır (URL-8, 2021).

Mollaibrahim Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Mollaibrahim* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüz ismi de Mollaibrahim'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 85 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 5 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 533'tür (URL-8, 2021).

Onbaşlar Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Darvanik* ya da *Adaletabad* olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 115 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 35 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 57'dir (URL-8, 2021).

Ortadamla Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Ortaancini* iken bu yıllardan sonra yapılan değişiklikler ile adı *Ortadamla* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzdeki ismi de Ortadamla'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 101 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1145'tir (URL-8, 2021).

Oyacık Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Şirvan Şeyh* olarak geçmekteyken sonrasında *Oyacık* olarak değiştirilmiştir. Günümüzde de ismi Oyacık'tır (BİGM, 1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 88 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 643'tür (URL-8, 2021).

Örendik Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kürdengaz* iken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Örendik* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde kullanılan ismi de Örendik'tir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 95 kilometre, Patnos ilçe merkezi

ile arası ise 15kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 465'tir (URL-8, 2021).

Özdemir Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. 1935 yılı kayıtlarında adı *Özdemir* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı Özdemir olarak geçmektedir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 105 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 25 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1485'tir (URL-8, 2021).

Pirömer Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 sonrası kayıtlarında köyün adı *Pirömer* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968,s. 41). Günümüzde kullanılan ismi de Pirömer'dir. Ağrı il merkeziyle arası 106 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 26 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 778'dir (URL-8, 2021).

Sağrıca Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı sonrası kayıtlarında *Kücekan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Sağrıca* olmuştur. Günümüzdeki ismi de Sağrıca'dır (BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 88 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 516'dır (URL-8, 2021).

Sarıdibek Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı “çardak/külübe” anlamına gelen *Köllükler* olarak geçmekle birlikte bu tarihten sonra adı *Sarıdibek* olarak değiştirilmiştir(BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de adı Sarıdibek'tir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 116 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 36 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 196'dır (URL-8, 2021).

Suluca Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Lisor* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan değişiklikler ile ismi Suluca olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Ağrı il merkeziyle arası 92 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 18 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1019'dur (URL-8, 2021).

Susuz Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 ve sonrası kayıtlarında adı *Susuz(Aptünne)* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Susuz'dur. Ağrı il merkeziyle arası 86 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 6 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 374'tür (URL-8, 2021).

Tanyeli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı "Ortaköy" anlamına gelen *Miçnkeğ/Miç* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan değişiklikler ile adı Tanyeli olmuştur (BİGM,1936, S. 15; BİGM, 1968, s. 43). Köy 1968 yılına kadar Tutak ilçesine bağlıydı (tuik.gov.tr). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 92 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 12 kilometredir. Son sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 796'dır (URL-8, 2021).

Taşkın Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 sonrası kayıtlarında adı *Taşkın* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi de Taşkın'dır. Ağrı il merkeziyle arası 107 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 27 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 700'dür (URL-8, 2021).

Tepeli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında adı Tepeli olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı *Tepeli* olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 94 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 602'dir (URL-8, 2021).

Usluca Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1965 yılı kayıtlarında "atladı" anlamına gelen *Banzade* olarak geçmekteyken sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Usluca* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Usluca'dır. Ağrı il merkeziyle arası 88 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 8 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 220'dir (URL-8, 2021).

Uzungün Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Biçare* iken sonrasında *Uzungün* olarak

değiştirilmiştir (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de kullanılan ismi Uzungün'dür. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 90 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 273'tür (URL-8, 2021).

Uzunca Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında adı *Uzunca* olup herhangi bir değişikliğe uğramamıştır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Günümüz kayıtlarında köyün adı Uzunca olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 94 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 492'dir (URL-8, 2021).

Üçoymak Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Hoşhan* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Üçoymak* olmuştur. Günümüzde de ismi Üçoymak'tır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 91 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 11 kilometredir. Son sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 38'tür (URL-8, 2021).

Ürküt Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında köyün *Ürküt* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzdeki ismi de Ürküt'dür. Ağrı il merkeziyle arası 100 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 20 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 738'dir (URL-8, 2021).

Yalçinkaya Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Kızılkaya* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan değişiklikler ile adı Yalçinkaya olmuştur (BİGM,1936, s. 13; BİGM, 1968, s. 38)

Köyün 6,5 km güneyinde bulunan kayalık tepe ve köyün 105 km güneyinde bulunan kale kalıntıları mevcuttur ve Yalçinkaya kalesi olarak bilinmektedir (Ceylan, 2020, s. 364). Köyde bulunan bu morfolojik yapı köyün isimlendirmesinde etkili olmuştur. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 87 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 7 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1646'dır (URL-8, 2021).

Fotoğraf 2. 31: Yalçinkale Kalesi

Fotoğraf 2. 32: Yalçinkale Kalesi II

Yeşilhisar Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 95 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 15 kilometredir. Son nüfus sayımı bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 139'dur (URL-8, 2021).

Yeşilyurt Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Tazekent* olarak geçmekte sonrasında yapılan değişikliklerden etkilenmeyip adı Tazekent olarak kalmıştır (BİGM,1936, s. 11; BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de köyün adı Yeşilyurt'dur. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 104 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 24 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 49'dur (URL-8, 2021).

Yukarıdamla Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Yukarıançini* olarak yer almaktayken 1935 ve sonrasında yapılan değişiklikler ile *Yukarıdamla* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Yukarıdamla'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 103 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 23 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 921'dir (URL-8, 2021).

Yukarıgöçmez Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Yukarızomik* olarak geçmekteyken 1935 yılı ve sonrasında Yukarıgöçmez olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde kullanılan ismi de Yukarıgöçmez'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 90 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 2020'dir (URL-8, 2021).

Yukarıkamışlı Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında *Kanisipi* iken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yukarıkamışlı* olmuştur (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzde de ismi Yukarıkamışlı'dır. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 94 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 14 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 588'dir (URL-8, 2021).

Yukarıkülecik Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Dadikan* olarak geçmektedir. Sonradan yapılan isim değişikliği ile Yukarıkülecik olmuştur (BİGM,1936, s. 15; BİGM, 1968, s. 43). Günümüzde de ismi Yukarıkülecik'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 101 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 21 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 617'dir (URL-8, 2021).

Yurtöven Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Belekördikan* olarak yer almaktayken 1935 yılı sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yurtöven* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde kullanılan ismi de Yurtöven'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 111 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 31 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 167'dir (URL-8, 2021).

Yüncüler Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında adı *Harabekork* iken 1935 sonrasında adı *Yüncüler* olarak değiştirilmiştir. Günümüz kayıtlarında da adı Yüncüler'dir (BİGM, 1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 89 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 9 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 40'tır (URL-8, 2021).

Yürekveren Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün adı 1935 yılı öncesi kayıtlarında "akpınar" anlamına gelen *Kanisipi* olarak geçmekteyken 1935 sonrasında yapılan değişiklikler ile adı *Yürekveren* olmuştur. Günümüz kayıtlarında da adı Yürekveren'dir (BİGM, 1968, s. 41). Köyün Ağrı il merkeziyle arası 90 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 10 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 381'dir (URL-8, 2021).

Zincirkale Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün eski adı *Avağan* iken 1935 yılı sonrasında adı *Zincirkale* olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1968, s. 41). Günümüzdeki ismi de Zincirkale'dir. Köyün Ağrı il merkeziyle arası 96 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 16 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 111'dir (URL-8, 2021).

Zirekli Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 sonrası kayıtlarında adı *Zirekli* olarak geçmektedir. Yapılan ad değişimlerinden etkilenmemiştir (BİGM, 1968, s. 42). Günümüzde de ismi Zirekli'dir. Ağrı il merkeziyle arası 113 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 33 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 1573'tür (URL-8, 2021).

Ziyaret Köyü: Ağrı'ya bağlı Patnos ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Köyün 1935 yılı ve sonrası kayıtlarında adı *Ziyaret* olup herhangi bir değişikliğe

uğramamıştır (BİGM,1936, s. 14; BİGM, 1968, s. 41). Köy isminin kaynağı ise köyde bulunan ziyaretgahdır (Çetin, 2010, s. 28) Günümüz kayıtlarında köyün adı Ziyaret olarak geçmektedir. Ağrı il merkeziyle arası 84 kilometre, Patnos ilçe merkezi ile arası ise 4 kilometredir. Son nüfus bilgilerine göre köyde yaşamakta olan kişi sayısı 68’dir (URL-8, 2021).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Ağrı ili Toponimisine dair bu çalışma, Ağrı Merkez, Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay ve Tutak ilçelerinin köy isimlerinin yerleşim yerleri üzerindeki etkisi sosyal, tarihi, dini, kültürel, coğrafi ve beşeri olarak ele alınmıştır. Bunlar ele alınan coğrafyanın gerek iklimi gerekse de insan ilişkilerini yansıtmaktadır.

Köy adları sadece oraya gelip yerleşen toplulukların değil zaman zaman bölgenin fiziksel yapısından, bitki türlerinden etkilenip adlandırmada kullanılmıştır. Çalışma sahamızda buna örnek verdiğimiz başlıca köyler; Aşağıderedibi, Dağlıca, Subeşiği, İkizgöl, Çiçek, Sarıbuğday, Söğütlü, Yoncalı.

İldeki köylerin adlandırmasında bir diğer husus ise insanın faaliyetlerini mekan ile ilişkilendirip inceleyen beşeri ve ekonomik coğrafyadan ismini alan köylere örnek verecek olursak; Başçavuş, Gençali, Hacıhalit, Karaseyitali, Mollahüseyn, Türkeli, Ziyaret

Köy adlarının değiştirilmesi sırasında dikkat edilen konulardan biri ağıl, kom, oba, mezra, çiftlik gibi adlandırmaların kaldırılarak yerine bu yerleşim birimlerini yansıtan ibareler kullanılmasıdır. Bunlara birkaç örnek vermek gerekirse, Mezreaa köyü Otlubayır; Korankomuk, Göğebakan köyü, Komikork, Topçatan köyü; Melkankomu, Yanoba köyü; Davutkomu, Çobanköyü ve Mezrea köyü ise Ozanpınar köyü olarak değiştirilmiştir.

Değişime tabi tutulan köy adlarında dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise Türkçe olmayan kelimelerin değiştirilerek yerine Türkçe ibarelerin kullanılmasıdır. Anadolu'da Arapça, Farsça, Kürtçe, Lazca, Rumca, Ermenice, Gürcüce, Çerkezce vb. gibi dillerde adlandırılan pek çok köy adı bulunmaktadır. Ancak Türkçe Dilinin Yapısı gözönüne alınarak Arapça veya Farsça ibareler içeren köylerin yapısına müdahale edilerek Türkçeleştirme yoluna gidilmiştir. Bu değiştirme işlemlerinde de her zaman isabetli olduğunu söylemek zordur, çünkü bazı hatalar yapılmıştır. İsim değiştirme çalışmaları sırasında eski adı anımsatacak yenileştirmeler ile değiştirilecek ismin Türkçe anlamlarının verilmemesine dikkat edilmesi prensip olarak belirlenmiş olmasına rağmen bazı isim değiştirmelerde buna her zaman ve her yerde uyulmadığı dikkati çekmektedir.

Günümüzde adı değiştirilen köyler halen o yörenin insanı tarafından eski adlarıyla da anılmaktadır. Ancak bu duruma sayısal verilerde rastlanmadığı görölmüştür. Nitekim bu çalışma kapsamında Ağrı Merkez İlçeye bağlı 105 köy, Diyadin 62, Doğubeyazıt 85, Eleşkirt 55, Hamur 46, Taşlıçay 37, Tutak 81, Patnos 91 olmak üzere toplam 562 köy incelenerek bu çalışma tamamlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmedov, T. 1991, Azerbaycan Tponimiksının Esasları. Bakı Universiteti Neşriyyatı. Bakı.
- Aksan, D. 1998, Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aliagaoglu, A., & Uğur, A. 2018, Şehrsel Toponimi: Erzurum'da Cadde Adları. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-27. doi:10.31795/baunsobed.489078
- ARINÇ. K. 1998, Ahlat İlçesinin Coğrafyası Atatürk Üniv. Yay.No:881, Fen. Ed. Fak. Yay. No: 97. Araştırma Serisi: No: 68, Erzurum.
- Aydın, H. 2020, Cumhuriyet Dönemi Toponimi Politikaları ve Ağrı'da Değişime Tabi Tutulan Yerleşim Yerlerinin İsimleri (1923- 1970). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Aydoğan, B. 2001, Türkçeye Giren Yabancı Sözcükler ve Otel Adları *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi* sa. 569:144-154
- Altunışık, İ. 2009, Coğrafi Bakımdan Batman İli Yer Adları. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, 30.18.1.2.54.33.16
- Başkanlık Cumhuriyet Arşivi, 30.18.1.2.54.33.16
- Belli, O. 2018, Ararat Adının Kökeni ve Anlamı, IV. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu, 18-20 Ekim 2017-Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı: İlk Basım, Ağustos 2018 – Erzurum, sayfa 172.
- Buyruk, H. 2021, “İğdir Kervansarayı ve Kervanyolu Üzerine Yeni Değerlendirmeler”. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Journal of Turkish Researches Institute*. 72, (Eylül- September 2021). 119-138
- Ceylan, A. 2004, Doğubayazıt'ın Eskiçağ Tarihine Bir Bakış Güneşin Doğduğu Yer: Doğubayazıt Sempozyumu, (ed. Oktay Belli), 42-50 , İstanbul.

- Ceylan, N. 2020, 2019 Yılı Ağrı İli, Patnos İlçesi Yüzey Araştırması Tokat *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* Aralık, s. 360-373
- Çetin, Y. 2009, *Tarihi Kalıntıları ve Kültürel Değerleriyle Ağrı*,. Ağrı: Ağrı Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Çetin, Y. 2010, Patnos-Tutak Çevresinde Türbe ve Tarihi Mezarlıklar. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* s.23-47
- Çetin, T. (Ed.) *Türk Kültüründe Coğrafya I* Pegem Yayın Akademi, Ankara, 2015
- Çimen, A., Çınar, O., & Kaya, F. 2006, Ağrı İlinin Sosyoekonomik Yapısı ve Yaşam Memnuniyeti Araştırması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 49-68.
- Çoban, A. 2011, Diyadin (Ağrı) ve Yakın Çevresinde Jeomorfolojik Birimler ile Arazi Kullanımı Arasındaki İlişkiler. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) .
- Demirtaş, E., Yıldız, M., & Edi, A. 2021, "Eleşkirt (Ağrı) Çevresindeki Köy Yerleşmelerinin Adlarının Değişim Süreci ve Toponomik Analizi. *EKEV Akademik Dergisi*, Yıl:25, 87.
- Doğanay, H. 2014, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Durma, A. 2014, *Evliyalar Şehri Ağrı*. Samsun: Erol Ofset Matbaacılık Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Eren, H. 1994, Cadde ve Sokak Adlarının Yazımı Üzeine. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*,
- Erinç, S. 1989, Güneydoğu Avrupa'da Türkçe Ekzonimler. *İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*(6), 9-13.
- Göney, S. 1975, Büyük Menderes Bölgesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Gür, B. 2022, Karasu-Aras Dağları'nın Güney Yamaçlarında Doğubayazıt Bölgesi Erken Demir Çağı Yerleşmeleri, Amisos, 1, Orta Aras Havzası Özel Sayısı, 28-36

- Günaştı, Y. ve Küçükyıldız, İ. 2021, 2019 Yılı Ağrı İli, Eleşkirt İlçesi Yüzey Araştırması. *Manas Sosyal Arştırmalar Dergisi*, 10(1), 557-577.
- Günay, V. D. 2016, *Kültür Bilimine Giriş*, Papatya Bilim Üniversite Yayıncılık
- Halaçoğlu, Y. 1991, *"Aşiret"* (Cilt 4). İstanbul: DİA.
- Hatunoğlu, B.,Y., Gül, A. 1999, *Ağrı İli ve Havalisi Tarihi* Ağrı: Ağrı Valiliği Kültür Yayınları
- Karaboran, H. 1984, Türkiye'de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, 11-13 Eylül 1984, 97-147.
- Karaboran, H. 2011, "Türkiye'de Mevkii Adları". *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9, 97-145.
- Karabulut, K., Köksal, Y., (Ed.) *Ağrı İlinin Sosyo-Ekonomik Profili*, AİÇÜ Yayın No:19, Ankara 2018.
- Karabulut, K., Köksal, Y. 2019, İnanç Turizmi ve Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Ağrı İli Örneği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/1 Nisan
- Karaduman, A. 2019, *Doğubeyazıt* İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık
- Karataş, Y. & Kul, E. 2012, XIX. Yüzyıl Sonlarında Bayezid Sancağı'ndaki Aşiretler ve İskan Politikası. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 343-364.
- Karataş, Y., Elçi, R., (Ed.), *Yakın Dönem Ağrı Tarihi*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2020.
- Karataş, Y., Kaya, F., (Ed.) *Geçmişten Günümüze Eleşkirt*, Palet Yayınları, Konya 2021.
- Kaya, F. 2001, Ağrı Ovası ve Çevresinin Coğrafi Etüdü. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Yayımlanmamış Doktora Tezi.

- Kaya, F. 2013, Ağrı Merkez İlçede Köy Yerleşmelerinin Coğrafi Şartlarla İlişkisi. *International Journal of Social Science*, 297-328. doi:10.9761/JASSS1957 Volume 6 Issue 8
- Kaya, F. 2015, Diyadin (Ağrı) İlçesinde Jeotermal Seracılık. *International Journal of Social Science*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2997> Number:37, p. 21-28, Autumn I
- Kayserili, A. Altaş, N.T. 2010, Horasan İlçesin'deki Kır Meskenlerinin Kültürel Coğrafya Bakış Açısıyla İncelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi Yıl:15 Sayı.23*
- Kayserili, A. 2016, Bir Toponimi Araştırması: Ağrı'da Yer Adları. "TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; ISSN:1308-8041, eISSN:1309-4033.
- Kayserili, A. 2016, Bir Toponimi Araştırması:Ağrı'da Yer Adları. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi;ISSN:1308-8041,eISSN:1309-4033, 8/Sonbahar Özel Sayı (UASBK "II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Özel Sayısı).*
- Kocaman, S., Kaya, F., & Korkusuz, T. 2015, Ağrı İlinin İdari Coğrafya Analizi. 599-618.
- Kocaman, S., Kaya, F., & Korkusuz, T. 2015, Ağrı İlinin İdari Coğrafya Analizi. (E. F. Atatürk Üniversitesi, Dü.) 599-618.
- Korkusuz, T., & Sevindi, C. 2016, Coğrafi Çevrenin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkilerine Tipik Bir Örnek Hamur (Ağrı). *ÜNİDAP Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı*. Muş.
- Özçağlar, A. 1996, Türkiye'nin İdari Coğrafya Bakımından Köy, Bucak, İlçe ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler. *Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğrafya Araştırma Dergisi*, 12.
- Özçağlar, A. 2008, "Zile'nin Coğrafi Konumu ve Jeomorfolojik Birimleri-1". *Çağrı Dergisi*, 14-15.

- Özçelik, F., & Tunç, B. 2017, "Demokrat Parti Döneminde Ağrı'da İdari Alanda Yapılan Düzenlemeler 1950-1960". *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7 (3), 463-477.
- Resmi Gazete, 27 Haziran 1957, Sayı: 9644.
- Şahin, İ. 2013, Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırılması Sorunları, *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (1): 46-58), İzmir.
- Şahin, İ., & Köse, S. 2014, Karaburun Silik Yer Adlarında (Mikrotoponimlerinde) Görülen coğrafi Terimler. *Dil Araştırmaları*, 14, 171-187. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/54849> adresinden alındı
- Şahin, İ. 2013, Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırılması Sorunları, Ege Üniversitesi Türk Dünyasını Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı, İzmir, *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (1): 46 – 58.
- Şahin, V. 2019, Kültürel Coğrafya Bakımından Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Programına Bir Bakış, *Milli Eğitim Dergisi* Cilt 48 sayı 222, s. 173-183
- T.C. Ağrı İl Özel İdaresi. 2022, 01 04, <http://agriilozelidaresi.gov.tr/> adresinden alındı
- Topal, S. 2019, Başkurt Destanlarındaki Toponimler Üzerine Bir İnceleme, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tunç, B., & Aydın, H. 2017, Cumhuriyet Döneminde Doğubayazıt İlçesinin İdari Yapısı ve Nüfusu (1923-1970). *Curr es Soci Sci*, 3 (3), 132-142.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. 2004, *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan*. İstanbul: Çantay Yayınları.
- Türkan, O. 2020, Kırşehir İlinde Köy Adlarının Coğrafi Açidan Değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, (41), , 61-75. doi:10.26650/JGEOG2020-0029
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü . 1936, 20 Ekim 1935 *Genel Nüfus Sayımı, “Kati ve Mufassal Neticeler Ağrı Vilâyeti*. İstanbul. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü . 1941, 20 Ekim 1940
Genel Nüfus Sayımı. . İstanbul. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü . 1951, 22 Ekim 1950
Genel Nüfus Sayımı. Ankara. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. 1945, 21 Ekim 1945
Genel Nüfus Sayımı. . Ankara. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. 1960, 23 Ekim 1955
Genel Nüfus Sayımı. İstanbul. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. 1963, 23 Ekim 1960
Genel Nüfus Sayımı. Ankara. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. 1968, 24 Ekim 1965
Genel Nüfus Sayımı. . Ankara. Devlet Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü. 1970, 25 Ekim 1970
Genel Nüfus Sayımı Ağrı İli. Ankara. Devlet Basımevi.

URL-1:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/merkez-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-2:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/dogubayazit-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-3:. 2022, 01 03 www.nufusune.com/diyadin-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-4:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/eleskirt-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-5:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/hamur-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-6:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/taslicay-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-7:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/tutak-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

URL-8:. 2022, 01 03, www.nufusune.com/patnos-ilce-nufusu-agri adresinden alındı

Yavuz, S., & Şenel, M. 2013, Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü. 8 (8), 2239-2254. Turkish Studies. doi:10.7827/Turkish Studies.5504

- Yavuz. S. 2017, Toponiminin Esasları Üzerine Bir İnceleme, Asoso Yayınları, Elazığ
- Yüksel, F. A. 2022, Orta Aras Havzasında Arkeolojik Mirasın Korunması Çalışmalarında Arkeojeofizik Araştırmaların Önemi”, Amisos, 1, Orta Aras Havzası Özel Sayısı, 95-106.

